

**DOKUMENT EUROPSKE BANKE
ZA OBNOVU I RAZVOJ**

**STRATEGIJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU
odobrena na sjednici Upravnog odbora od 7. lipnja 2017.**

Zbog jednostavnijeg uvida u sadržaj, EBRD je osigurao prijevod izvornog teksta dokumenta. EBRD je vodio računa o vjerodostojnosti prijevoda, ali ne može jamčiti ili u potpunosti stajati iza apsolutne preciznosti prijevoda. Oslanjanje na verziju prevedenog dokumenta, čitatelj preuzima na vlastitu odgovornost. EBRD, njegovi zaposlenici ili predstavnici ni u kojem slučaju ne mogu odgovarati za eventualne netočnosti, pogreške, propuste, nedostatke, manjkavosti i/ili izmjene bilo kojeg dijela prijevoda, bez obzira na razloge koji su do toga doveli, ili za štetu proizašlu iz istog. U slučaju bilo kakvih odstupanja ili proturječnosti između engleskog izvornika i prijevoda, mjerodavna će biti engleska verzija.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	3
1 PREGLED AKTIVNOSTI BANKE.....	5
1.1 TRENUTNI PORTFELJ BANKE.....	5
1.2 PROVEDBA PRETHODNIH STRATEŠKIH SMJERNICA.....	5
1.3 KLJUČNE POUKE.....	9
2 POSLOVNO OKRUŽENJE	11
2.1 POLITIČKI KONTEKST.....	11
2.2 MAKROEKONOMSKI KONTEKST.....	11
2.3 KONTEKST STRUKTURNIH REFORMI.....	13
2.4 PRISTUP FINACIJSKIM SREDSTVIMA	15
2.5 POSLOVNO OKRUŽENJE I PRAVNI KONTEKST.....	18
2.6 SOCIJALNI KONTEKST	19
2.7 KONTEKST RESURSNE UČINKOVITOSTI I KLIMATSKIH PROMJENA	21
3 STRATEŠKA OPREDJELJENJA.....	24
3.1 STRATEŠKI PRAVCI	24
3.2 KLJUČNI IZAZOVI I AKTIVNOSTI BANKE	25
3.3 UPRAVLJANJE RIZICIMA U PROVEDBI STRATEGIJE ZA REPUBLIKU HRVATSKU	43
3.4 OKOLIŠNE I DRUŠTVENE IMPLIKACIJE PREDLOŽENIH AKTIVNOSTI BANKE.....	44
3.5 SURADNJA EBRD-A S EU-OM I MULTILATERALNIM RAZVOJNIM BANKAMA (MRB).....	45
PRILOG 1 – POLITIČKA OCJENA U KONTEKSTU ČLANKA 1	47
PRILOG 2 – ODABRANI EKONOMSKI POKAZATELJI.....	52
PRILOG 3 – OCJENA TRANZICIJSKIH IZAZOVA.....	53
PRILOG 4 – PRAVNA TRANZICIJA.....	59
PRILOG 5 – STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA	62
PRILOG 6 – EBRD I DONATORSKA ZAJEDNICA	64

SAŽETAK

Republika Hrvatska je privržena načelima višestranačke demokracije, pluralizma i tržišnog gospodarstva u skladu s uvjetima iz članka 1. Sporazuma o osnivanju Banke, te ih i primjenjuje.

Hrvatsko gospodarstvo je u razdoblju od 2009. do 2014. godine zabilježilo pad od ukupno 12%, po čemu je na prostoru Europske unije (EU-a) gore prošla jedino Grčka. Mada gospodarstvo od tada raste na krilima porasta turizma, veće vanjske potražnje i nižih cijena nafte, postizanje održivog rasta zahtijevat će rješavanje ključnih strukturnih nedostataka koji sputavaju produktivnost i opću konkurentnost Hrvatske. Stoga su na cijelom nizu područja potrebne reforme poput smanjivanja uloge javnog sektora i povećanja njegove učinkovitosti, restrukturiranja i poboljšanje poslovnih rezultata poduzeća u državnom vlasništvu, poboljšanja poslovnog okruženja, transparentnosti i predvidljivosti javnih politika, kao i unapređivanja upravnih i sudskih postupaka te jačanja napora koji se ulažu u suzbijanje korupcije.

Pristup Hrvatske sredstvima i programima EU-a pruža važan oslonac za napredovanje prijeko potrebnih reformi, ali potrebno je pospješiti institucionalne kapacitete za korištenje sredstava EU-a. Vlasti su izrazile podršku daljnjem angažmanu EBRD-a u godinama koje predstoje jer su komparativne prednosti i dosadašnji uspjesi Banke u podupiranju rasta predvođenog privatnim sektorom, promicanju reformi i poticanju jačanja institucionalnih kapaciteta postali još bitniji s obzirom na hitnu potrebu za otklanjanjem strukturnih prepreka dugoročnom rastu u okolnostima fiskalnih ograničenja.

Očekuje se kako će angažmanu Banke u Hrvatskoj uvelike ići na ruku ubrzanje dinamike reformskog procesa, a isto vrijedi i u obratnom smjeru. Shodno tome, Banka će svoj učinak nastojati pojačati time što će se (1) usredotočiti na područja gdje je vidljiva odgovarajuća predanost reformama i gdje su pronađeni učinkoviti državni partneri te će (2) svoje prioritete, gdje god je to moguće, uskladiti s onima utvrđenim u Sporazumu o partnerstvu EU-a i Hrvatske te preporukama EU-a za Hrvatsku, a iskoristit će i sredstva EU-a koja su na raspolaganju Hrvatskoj. Banka će djelovati i u tijesnoj koordinaciji s drugim međunarodnim financijskim institucijama (MFI), uključujući EIB i Grupaciju Svjetske banke.

Banka će staviti naglasak na daljnji angažman u privatnom sektoru te ciljano ulaganja u javni sektor radi potpore sudjelovanju privatnog sektora te promicanja poslovne i ekonomske/financijske učinkovitosti javnih poduzeća. Banka će, gdje god je to izvedivo, primjenjivati politiku Prelaska na zeleno gospodarstvo (GET) u svim relevantnim sektorima i odgovarajućim sektorskim djelatnostima, te će težiti promicanju uključivog rasta u odnosu na mlade, regionalnu i rodnu dimenziju.

Banka će se stoga usredotočiti na sljedeće strateške prioritete, koji se najvećim dijelom nadovezuju na prethodnu strategiju:

- **Potpora konkurentnosti privatnog sektora poticanjem inovacija, poslovne i resursne učinkovitosti, kao i poboljšanjem poslovne klime i ekonomske uključenosti.** Dugotrajna recesija ukazala je na strukturne slabosti i institucionalne nedostatke koji sputavaju konkurentnost gospodarstva, a napose mikro, malih i srednjih poduzeća (MMSP-a) kojima često nedostaje odgovarajući splet vještina i

suvremenih tehnologija kako bi se natjecala na širem tržištu EU-a. Banka će i dalje podupirati veće domaće tvrtke te mala i srednja poduzeća (MSP-e) koja žele uvesti suvremenu poslovnu i upravljačku praksu, kao i izravna strana ulaganja (FDI) koja donose prijenos tehnologije, a domaćem gospodarstvu omogućuju uključivanje u globalne lance vrijednosti. Glavno težište strateškog dijaloga Banke na tom području bit će poticanje institucionalnog okruženja pogodnog za inovacije i održivost. Banka će svojim ulaganjima nastojati promicati poboljšanja u korporativnom upravljanju, normama i poslovnoj praksi. Težit će ulaganjima u projekte kojima se promiče uključivanje mladih, kao i bolja strukovna i tehnička izobrazba, s posebnim naglaskom na slabije razvijena područja.

- **Produbljivanje financijskih tržišta radi šireg pristupa sredstvima, s naglaskom na razvoj tržišta kapitala.** Budući da je hrvatskim MMSP-ima pristup financijskim sredstvima ograničen, Banka će nastaviti s dugoročnim financiranjem domaćih tvrtki, i to kako izravno, tako i posredstvom partnerskih financijskih institucija (banaka, leasing- i faktoring-društava), a to će financiranje, kad god je moguće, provoditi u kombinaciji s prijenosom poslovnih vještina i znanja. Banka će nastaviti s pružanjem savjetodavnih usluga MSP-ima kroz Program savjetovanja za male poduzetnike. Banka će pripomoći ostvarivanju veće raznolikosti izvora sredstava kroz razvoj nebankarskog segmenta financijskog sektora te pružanje potpore tvorcima politika u poboljšanju institucionalnog, pravnog i regulatornog okruženja i infrastrukture financijskog tržišta kako bi se omogućio razvoj aktivnosti tržišta kapitala i širenje novih ulagačkih proizvoda na tržištu. U skladu s ciljevima Europske komisije iz njene inicijative za Uniju tržišta kapitala (CMU), Banka će staviti naglasak na razvoj domaćih tržišta kapitala ne bi li se hrvatski financijski sektor bolje uklopio u globalna financijska tržišta i ulaganja u vlasnički kapital.
- **Promicanje komercijalizacije javnih poduzeća, uključujući poboljšanje korporativnog upravljanja i potporu privatizaciji određenih poduzeća u državnom vlasništvu.** Poboljšanje korporativnog upravljanja, poslovnih ostvarenja i financijskih rezultata javnih poduzeća te javnih tvrtki s područja komunalne infrastrukture i energetike pridonijelo bi rastu produktivnosti, fiskalnoj konsolidaciji i održivosti duga. Banka će s državnim i lokalnim vlastima surađivati na ubrzanju preustroja javnih poduzeća kroz promicanje komercijalizacije i šire sudjelovanje privatnog sektora, uključujući modele javno-privatnog partnerstva (JPP) i tvrtke za pružanje energetske usluga (ESCO), unapređivanje korporativnog upravljanja, kao i provedbu programa financijskih i poslovnih poboljšanja koji će se, uz ostale ciljeve, usredotočiti na energetske i resursne učinkovitost u skladu s načelima Prelaska na zeleno gospodarstvo (GET). Ovisno o političkoj opredijeljenosti, a oslanjajući se na svoje bogato iskustvo u pripremi društava za privatizaciju kroz financiranje i namjensku tehničku pomoć, Banka može razmotriti sudjelovanje u privatizaciji određenih potencijalno održivih poduzeća u državnom vlasništvu.

1 PREGLED AKTIVNOSTI BANKE

1.1 Trenutni portfelj Banke

Udio privatnog sektora: 73,9 posto* sa stanjem na dan 30. travnja 2017.

Sektorska skupina	Sektorski tim	Portfelj – broj projekata	Portfelj (mil. €)	% portfelja	Operativna imovina	% operative imovine
Energetika	Prirodna dobra	1	39	4%	39	4%
	Elektroprivreda i energetika	2	5	0%	4	0%
		3	44	4%	43	5%
Financijske institucije	Depozitno-kreditne (bankarske inst.)	16	126	11%	77	8%
	Osiguravatelji, mirovinski, uzajamni fondovi	0	0	0%	0	0%
	Leasing financiranje	3	62	6%	54	6%
	Nedepozitne kreditne (nebankarske inst.)	7	78	7%	78	8%
		26	267	24%	209	22%
Industrija, trgovina i agroindustrija	Agroindustrija	9	75	7%	68	7%
	Dionički fondovi	15	38	3%	19	2%
	IKT	4	8	1%	8	1%
	Proizvodnja i usluge	8	72	7%	65	7%
	Nekretnine i turizam	7	57	5%	50	5%
		42	250	23%	211	22%
Infrastruktura	Komunalna i okolišna infrastruktura	11	94	9%	75	8%
	Promet	12	446	41%	408	43%
		23	540	49%	483	51%
Ukupno		94	1,100	100%	946	100%

*udio na petogodišnjoj kontinuiranoj osnovi
Izvor: EBRD Business Performance Navigator

1.2 Provedba prethodnih strateških smjernica

Banka u Hrvatskoj trenutno djeluje na temelju Strategije za Republiku Hrvatsku odobrene u lipnju 2013. Provedba Strategije odvijala se u okolnostima posrnulog gospodarstva (koje se većinu strateškog razdoblja zadržalo u recesiji), slabe ulagačke aktivnosti privatnog i javnog sektora i zastoja reformi usprkos znatnom povećanju iznosa raspoloživih sredstava EU-a i financiranja Europske investicijske banke (EIB) slijedom ulaska Hrvatske u članstvo EU-a. Unatoč tome, dosadašnji angažman Banke u Hrvatskoj donio je dobre rezultate, čime su postavljeni čvrsti temelji za još dublju i strateški značajniju suradnju u budućem razdoblju. Naime, Banka je ubrzala svoj program ulaganja te je od 2014. uložila 807 milijuna eura, pri čemu se godišnji obujam poslovnih ulaganja (ABI) tijekom strateškog razdoblja kretao u rasponu od 198 do 311 milijuna eura, s time da je u žarištu ostao privatni sektor u nastojanju da se potpomogne oporavak gospodarstva od dugotrajne recesije u zemlji.

Strateški prioriteti postojeće Strategije su: 1) ublažavanje posljedica krize i vraćanje na put održivog rasta; 2) iskorištavanje pogodnosti ulaska u Europsku uniju (EU) radi napredovanja u tranziciji te 3) restrukturiranje i komercijalizacija javnih poduzeća. Ti prioriteti su u

suglasju s razvojnim planovima Vlade, uključujući i njezin Gospodarski program. U nastavku se iznose ključna ostvarenja EBRD-a u Hrvatskoj, kao i glavne pouke za novo strateško razdoblje.

Tema 1: Ublažavanje posljedica krize i vraćanje na put održivog rasta

Ovaj strateški prioritet bio je glavni pokretač angažmana Banke u Hrvatskoj tijekom strateškog razdoblja, pri čemu je svoja ulaganja u zemlji znatno povećala kako bi odgovorila na razduživanje europskih banaka i općenito slab priljev kapitala.

Time što je **osigurala dugoročno financiranje domaćih poduzeća** iz raznih sektora (kao što su sindicirani zajam od 73 milijuna eura u korist prehrambeno-farmaceutske tvrtke Podravka, viševalutni zajam od 20 milijuna eura u korist farmaceutske tvrtke Jadran Galenski Laboratorij te 10 milijuna eura u korist prehrambene tvrtke Atlantic Trade), Banka je poduprla njihovo širenje na regionalna i europska tržišta, pri čemu im je pomogla u preuzimanju inozemnih tvrtki i proširenju njihova poslovanja i proizvodnih kapaciteta. Dugoročno financiranje je velikim poduzećima omogućilo i da svoje bilance stabiliziraju za potrebe budućeg rasta.

Svojim ulaganjima u Atlantic Grupu i Marina Dalmaciju, Banka je istodobno **poduprla uključivanje mladih i regionalno uključivanje** time što je stvorila uvjete za lakši prelazak iz škole na posao. Naime, u partnerstvu s Pomorskom školom Zadar i Sveučilištem u Zadru, Banka je učenicima i studentima omogućila odlazak na stručnu praksu i visokokvalitetnu obuku. Banka je 2014. godine potpisala i hrvatsku Inicijativu za zapošljavanje mladih u privatnom sektoru. Zajedno s Organizacijom za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (FAO) i Ministarstvom poljoprivrede, Banka je pomogla u dobivanju zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla za dva tradicijska prehrambena proizvoda (neretvanske mandarine i baranjski kulen) radi poboljšanja konkurentnosti domaćih proizvođača i povećanja njihovih izvoznih potencijala unutar tržišta EU-a.

Banka je radila i na jačanju **uloge vlasničkog financiranja** u gospodarstvu. Kao jedan od ključnih ulagača, Banka je doprinijela pokretanju nekoliko regionalnih dioničkih fondova koji su, uz ostale zemlje, okrenuti i Hrvatskoj, čime je također ukazala na privlačnost regije za investicijske fondove s privatnom ponudom. U portfelju Banke je i Crescent Clean Energy, regionalni fond posebno usmjeren prema ulaganjima u projekte čiste energije, koji je uložio u Zelengrad, drugu po veličini vjetroelektranu u Hrvatskoj, koja bi trebala proizvoditi više od 10% instaliranog kapaciteta energije vjetra u zemlji, a time spriječiti i emisiju 24.000 tona CO₂.

Banka je **doprinijela poticanju razvoja domaćih tržišta kapitala**. Poduprla je uspostavu SEE Linka radi stvaranja jedinstvene prekogranične platforme za trgovanje i usklađivanja burzovnih postupaka Bugarske burze – Sofija (BSE) te Makedonske (MSE) i Zagrebačke burze (ZSE). Krajem siječnja 2016., aktivne su članice postale i Beogradska te Ljubljanska burza. SEE Link proradio je punom snagom u ožujku 2016. godine te ostvaruje ukupnu tržišnu kapitalizaciju od 38,5 milijardi USD u 500 vrijednosnica. Nadalje, svojim ulaganjem u kapital ZSE-a izvršenim u siječnju, Banka je poduprla njegovo preuzimanje Ljubljanske burze, što predstavlja još jedan korak prema konsolidaciji regionalnih tržišta kapitala. U burzovni indeks SEE Linka uključene su dionice vodećih regionalnih tvrtki. Za svoj rad na unapređivanju tržišta kapitala, Banka je 2014. i 2016. dobila Nagradu Zagrebačke burze.

Kako velik broj hrvatskih zajmoprimaca koji opslužuju domaće gospodarstvo ima ograničena potraživanja u eurima, Banka je poduprla i **razvoj kunskih** dužničkih instrumenata, a kako bi se jedinicama lokalne samouprave i tvrtkama s prihodima u domaćoj valuti, uključujući i MSP-e, pomoglo u smanjivanju izloženosti tečajnom riziku. S tim će se radom nastaviti i u narednom strateškom razdoblju.

Banka je znatne napore uložila i u **potporu MSP-ima u pristupu financijskim sredstvima, poticanje poduzetništva i jačanje konkurentnosti** (u prethodnom strateškom razdoblju, Banka je poduprla 2.351 MSP-a) te tako doprinijela ublažavanju učinka krize na ulagačku klimu, kako kroz strateški dijalog (čime su, između ostaloga, ojačani kapaciteti HAMAG BICRO-a, državne agencije za MSP), tako i ponudom raznih financijskih instrumenata. Naime, strateški dijalog Banke s Hrvatskom agencijom za nadzor financijskih usluga (HANFA-om) i Ministarstvom financija doveo je do donošenja novog zakona o faktoringu. Na krilima ovih pozitivnih regulatornih promjena, uz kreditne linije u iznosu od 75 milijuna eura koliko je MSP-ima odobreno posredstvom domaćih poslovnih banaka, Banka je posredstvom četiriju partnerskih institucija osigurala sredstva u iznosu od 135 milijuna eura za potporu aktivnostima leasinga i faktoringa.

Svojim Programom savjetovanja za male poduzetnike (ASB), usmjerenim na pružanje savjetodavnih usluga klijentima iz malog i srednjeg gospodarstva radi povećanja njihove konkurentnosti¹, Banka je od 2014. do 2016. prosječno gledano doprinijela rastu njihove produktivnosti za 39%, povećanju prometa za 46% i porastu broja zaposlenih za 39%. Od 2013. je godine u sklopu ASB-a savjete dobilo 88 MSP-a. Tijekom tekućeg strateškog razdoblja, Banka je pokrenula i svoj program za Žene u poduzetništvu (WiB), prvotno putem dviju kreditnih linija posredstvom domaćih poslovnih banaka u ukupnom iznosu od 15 milijuna eura, što je nadopunjeno i intenzivnom savjetodavnom podrškom. Banka je od 2013. godine u sklopu programa WiB osigurala savjetodavnu pomoć, izobrazbu i mentorstvo za 254 poduzetnice.

Tema 2: Iskorištavanje pogodnosti ulaska u Europsku uniju (EU) radi napredovanja u tranziciji

Aktivnosti Banke u sklopu ove teme bile su ograničene kašnjenjem u finaliziranju operativnih programa EU-a. No, usprkos ograničenjima, postignuti su određeni pozitivni rezultati.

Kredit od 4 milijuna eura komunalnom poduzeću iz Poreča u sklopu Okvira za sufinanciranje vodoopskrbe i odvodnje sredstvima Kohezijskih fondova EU-a i EBRD-a **sufinanciran je iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF)**, što je prvi takav projekt u području vodoopskrbe i odvodnje u zemlji. Cilj je bio poboljšati usluge odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u Gradu Poreču i okolnim općinama, uključujući proširenje i obnovu sustava odvodnje.

Uz korištenje bespovratnih sredstava EU-a iz Programa financiranja održive energije na zapadnom Balkanu II (WeBSEFF II), Banka podupire regionalni pristup održivom korištenju i štednji energije kao dio svoje inicijative za Prelazak na zelenu energiju. Od 92 milijuna eura koliko je financirano iz WeBSEFF II, 45 milijuna eura odobreno je trima poslovnim bankama u Hrvatskoj (10 milijuna eura za Erste&Steiermärkische Bank, 15 milijuna eura za Privrednu banku Zagreb i 20 milijuna eura za Zagrebačku banku) radi kreditiranja ulaganja privatnih

¹ Projekti potpore malom poduzetništvu (SBS) ocijenjeni u razdoblju 2014.-2016.

tvrtki i jedinica lokalne samouprave u energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije. Na kraju prvog tromjesečja 2016., financijske institucije koje sudjeluju u ovom programu plasirale su 25,6 milijuna eura kroz 80 podzajmova.

Ulaganja EBRD-a u energetske učinkovitost predstavljala su 26% ukupnih plasmana Banke za razdoblje 2013.-2015., što je donijelo koristi kako konkurentnosti privatnih tvrtki, tako i okolišu. Projekti sklopljeni u Hrvatskoj od 2013. do prosinca 2016. doveli su do smanjenja procijenjenih emisija stakleničkih plinova (SP) od 145 kt CO₂ godišnje, a ukupna ušteda energije od 2013. do 2016. procjenjuje se na 1.623.059 GJ godišnje.

U skladu s **ciljevima EU-a**, Banka je osigurala sredstva u iznosu od 10 milijuna eura za sanaciju toplinske mreže, izgradnju novih toplana i primjenu prvog cjelovitog gradskog sustava za upravljanje energijom u Rijeci, pri čemu će – prema procjenama – 45.213 kućanstava uživati pogodnosti unaprijeđenog sustava isporuke toplinske energije.

Uz ova ulaganja, Banka je pružila tehničke i regulatorne savjetodavne usluge radi:

- razvoja tržišta za ESCO-e (tvrtke za pružanje energetske usluga), izrade obrasca ugovora za uličnu rasvjetu i pomoći u pripremi pet nadmetanja, od kojih se dva upravo provode;
- osmišljavanja i provedbe sustava obveze energetske učinkovitosti (EEO) kako bi se osigurala potpuna usklađenost s odredbama **Direktive EU-a o energetske učinkovitosti (EED)**;
- ocjene hrvatskih propisa o pregledima sustava grijanja i hlađenja ne bi li se osigurala potpuna usklađenosti s odredbama **Direktive EU-a o energetskim svojstvima zgrada (EPBD)**.

Tema 3: Restrukturiranje i komercijalizacija javnih poduzeća

Još jedan od prioriteta Banke tijekom tekućeg strateškog razdoblja bila je pomoć u **restruktuiranju i komercijalizaciji određenih javnih poduzeća** u sektoru komunalne infrastrukture i okolišne infrastrukture te u sektoru prometa.

U tom smislu, Banka je ugovorila četiri projekta ulaganja u gospodarenje otpadnim vodama (46,5 milijuna eura) i krenula s podrškom u poboljšanju financijskih i poslovnih ostvarenja četiriju komunalnih poduzeća za vodoopskrbu i odvodnju (Rijeka, Sisak, Zagreb i Poreč). Procjenjuje se da pogodnosti poboljšanog pristupa uslugama odvodnje uživa više od milijun ljudi ili oko 25% ukupnog stanovništva zemlje. Banka se nastavila zauzimati za reforme kojima je cilj regionalna konsolidacija rascjepkanih komunalnih poduzeća u sektoru vodoopskrbe i odvodnje, pri čemu su već započeti pilot-projekti “konsolidacije” u Rijeci (gdje je fiksni dio mjesečne naknade već ujednačen, a u tijeku je i rad na uklanjanju unakrsnih subvencija) i Poreču.

U prometnom sektoru, koji predstavlja 39% portfelja Banke, Banka je odobrila kredit s državnim jamstvom u iznosu od 250 milijuna eura za restruktuiranje Hrvatskih autocesta (HAC) kako bi zorno pokazala uspješno restruktuiranje poduzeća u državnom vlasništvu i uspostavila jasan mehanizam za reviziju cestarina. Komercijalizacija cestovnog sektora počela je kasno i to razdvajanjem društava kćeri za naplatu cestarina i održavanje (kojima upravljaju HAC i ARZ i koje Banka podupire pružanjem tehničke pomoći).

Banka je osigurala i ukupno 40 milijuna eura vrijedne kredite i tehničku pomoć radi podrške napredovanju predviđene reforme željeznica, financiranja kapitalnih izdataka i pomoći pri

donošenju akcijskih planova HŽ Infrasktrukture d.o.o. (društvo s ograničenom odgovornošću za upravljanje, održavanje i izgradnju željezničke infrastrukture) na području restrukturiranja radne snage i energetske učinkovitosti. Glavna postignuća su sastavljanje revidiranih financijskih izvješća u skladu s Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja (IFRS) i petogodišnjeg fleksibilnog poslovnog plana, odobravanje Akcijskog plana za energetska učinkovitost, razvoj nove metodologije naplate naknada za pristup željezničkoj infrastrukturi te uvođenje novog Ugovora o upravljanju između Društva i Republike Hrvatske.

1.3 Ključne pouke

Aktivni angažman Vlade, kao i uključenost Svjetske banke, omogućili su EBRD-u da pruži opsežnu podršku HAC-u, što je jasan pokazatelj snažnog učinka koji Banka može postići uz konkretnu političku podršku i reformsku opredijeljenost vlasti, a u suradnji s ostalim ključnim sudionicima.

Bez obzira na uspjehe, Banka se u provedbi suočila s određenim izazovima.

Banka nije bila onoliko uspješna koliko je očekivala kada je riječ o pružanju pomoći Hrvatskoj da iskoristi svoj ulazak u članstvo EU-a. Iako se očekivalo kako će članstvo Hrvatske u EU olakšati reforme i ulaganja, a samim time biti i pokretačka snaga razmjera angažmana Banke u tekućem strateškom razdoblju, dugotrajno dovršavanje programa EU-a za razdoblje 2014.-2020. (Operativni program Konkurentnost i kohezija odobren je u prosincu 2014., a Program ruralnog razvoja u svibnju 2015.) je shodno tome usporilo provedbene aktivnosti Banke na terenu.

- Stavljanje pojačanog naglaska na apsorpcijske kapacitete klijenata i bolji odabir područja rada bit će pokretači nove strategije za Hrvatsku. Ako vlasti to zatraže, Banka će biti na raspolaganju kako bi pripomogla podupiranju provedbenih kapaciteta javne uprave za provedbu projekata i pomogla Hrvatskoj u pripremi i vođenju projekata ne bi li se povećalo njeno trenutno slabo iskorištavanje sredstava ESIF-a koja su joj na raspolaganju u razdoblju od 2014. do 2020.

Nepovoljno makroekonomsko okruženje i porast loših plasmana (NPL) povećali su osjetljivost korporativnog sektora i odvratili od ulaganja.

- Banka je zajedno sa Svjetskom bankom (koja je ujedno i vodila projekt) izradila analizu prepreka u rješavanju loših plasmana u Hrvatskoj prema Drugoj bečkoj inicijativi (Vienna 2) te je, ako vlasti to zatraže, spremna pružiti iscrpne strateške savjete na temelju svog iskustva u Mađarskoj (gdje je ona vodila projekt) i Srbiji.
- Dugoročno financiranje potrebno je velikim poduzećima kako bi stabilizirala svoje bilance i time stvorila podlogu za budući rast, pri čemu će od presudne važnosti biti uloga Banke kao gestora u konzorcijskim kreditima ili sudionika u velikim transakcijama vezanim uz loše plasmane.
- Pokazalo se da je potpora međunarodnim ulagačima imala presudnu ulogu u prijenosu znanja, vještina i tehnologije radi lakšeg uklapanja u globalne lance vrijednosti.

Privatizaciju državnih poduzeća koja su za nju i predviđena sputavaju dinamika i smjer strukturnih reformi.

- Banka će nastaviti sa svojim proaktivnim angažmanom i inicijativama vezanim uz restrukturiranje, komercijalizaciju i privatizaciju određenih državnih poduzeća, što je potvrđeno Nacionalnim programom reformi, donesenim krajem travnja 2016. Banka će također nastojati udružiti snage s drugim MFI-ima i s EU-om u poticanju reformi poduzeća i sudjelovanja privatnog sektora, tamo gdje je to moguće.

2 POSLOVNO OKRUŽENJE

2.1 Politički kontekst

HDZ, stranka desnog centra koja je bila na vlasti od izbora u studenom 2015. godine, osvojila je najviše glasova i na prijevremenim parlamentarnim izborima održanim 11. rujna 2016., ali ne i natpolovičnu većinu. Postizborni pregovori doveli su do obnavljanja vladajuće koalicije HDZ-a, čiji predstavnici u njoj i dominiraju, i MOST-a, trećeplasirane proreformske stranke. Koalicija predvođena predsjednikom Vlade Andrejem Plenkovićem, koji je u srpnju 2016. preuzeo vodstvo HDZ-a, uključuje i političke stranke koja zastupaju nacionalne manjine.

Nova koalicijska Vlada, koju je Sabor službeno potvrdio 19. listopada 2016., uživala je većinu u Saboru, što joj je omogućavalo provedbu dosljednih javnih politika. Na prvi pogled, program novih vlasti osigurava kontinuitet u pogledu Nacionalnog programa reformi odobrenog u travnju 2016. i 2017., koji naglasak stavlja na istodobno postizanje ciljeva smanjenja proračunskog deficita, ostvarivanja rasta i otvaranja novih radnih mjesta, uklanjanja administrativnih prepreka i poboljšanja poslovnog okruženja te porezne reforme. U programu iz 2017. naglašava se i potreba za demografskom obnovom, reformom obrazovanja te jačanjem socijalne pravde i solidarnosti. Na području vanjske politike, prioriteti Vlade uključuju i pripreme za prvo hrvatsko predsjedanje EU-om 2020. godine.

Odlazak MOST-a u travnju 2017. oslabilo je vladajuću koaliciju iako je Vlada do sada uspjela mobilizirati potporu nezavisnih i manjinskih saborskih zastupnika potrebnih za zadržavanje većine u saboru.

Vidi Prilog 1. koji sadrži detaljnu političku ocjenu u kontekstu članka 1.

2.2 Makroekonomski kontekst

Hrvatsko gospodarstvo je u razdoblju od 2009. do 2014. godine zabilježilo pad od ukupno 12,6%, po čemu je na prostoru EU-a gore prošla jedino Grčka. Recesija se negativno odrazila i na tržište rada. Stopa nezaposlenosti 2015. bila je 16,2% (treća najviša stopa u EU, iza Grčke, Španjolske i Cipra), dok je nezaposlenost mladih (iako u padu) bila čak i veća – 28,8% u 2016. – što je znatno iznad stopa od 8,6% odnosno 23,8% prije krize (u 2008.). Isto tako, stope zaposlenosti niže su u ruralnim područjima (44,7%) nego li u gradovima (89,3%), što odražava regionalne nejednakosti u smislu gospodarskih ostvarenja.

U 2015. godini gospodarstvo se vratilo na put rasta nakon šest godina recesije. BDP je 2015. porastao za 1,6% zahvaljujući rastu izvoza na temelju uspješne turističke sezone, oporavku potražnje u EU te porastu kako privatne, tako i javne potrošnje. Porast izvoza i niske cijene nafte doprinijeli su pozamašnom višku na tekućem računu bilance plaćanja. Oporavak se ubrzao u 2016., pri čemu je rast BDP-a dosegao 2,9 posto u odnosu na prethodnu godinu, a potaknut je snažnim izvozom i domaćom potražnjom. Hrvatskoj će biti potrebne neprestano visoke stope rasta ne bi li smanjila nezaposlenost. Inflacija (godišnji prosjek) je u 2016. i dalje bila negativna te je iznosila -1,1 posto, ali oporavak domaće potražnje i sve slabiji učinci smanjenja cijene energenata ići će na ruku njenom porastu u 2017. Izgledi za srednjoročni rast uvelike ovise o budućem poboljšanju poslovnog okruženja te bržoj apsorpciji sredstava iz EU-a fondova.

Stabilnost bankarskog sektora održana je usprkos dugotrajnoj recesiji. Banke su, prosječno gledano, likvidne, dobro kapitalizirane, troškovno učinkovite i općenito su bile profitabilne do 2015., kada su jednokratni učinci konverzije stambenih kredita u švicarskim francima u euro doveli do gubitka za cjelokupni sektor. Gospodarstvo je još uvijek vrlo eurizirano usprkos regulatornim nastojanjima, uključujući povećanje troškova transakcija u stranoj valuti i zadržavanje razlike u kamatnim stopama u korist štednje u domaćoj valuti. Zajmoprimci su počeli prelaziti na domaću valutu, no taj se proces i dalje odvija sporo.

Unatoč dobroj likvidnosti i adekvatnoj kapitalnoj bazi banaka, kreditiranje je u padu jer je recesija utjecala na potražnju, sklonost preuzimanju rizika i kvalitetu aktive banaka. Unatoč silaznom trendu uslijed prodaja na tržištu, loši plasmani su se u prosincu 2016. zadržali na i dalje visokoj razini od gotovo 13,8 posto, u čemu osobito visok udio ima poslovni sektor s 28,3 posto. Postoje preliminarne naznake da se visoki udio loših plasmana počeo smanjivati jer je smanjen i nastanak novih loših plasmana, dok se proces čišćenja bilanci banaka nastavlja. Prepreku još uvijek predstavlja porezni tretman otpisa, no porezna reforma usvojena krajem 2016. uključuje jednokratne mjere za rješavanje tih pitanja tijekom 2017., čime bi se olakšalo i rješavanje prezaduženosti mnogih poduzeća. Rješenje za pitanje loših plasmana i dalje iziskuje usklađen pristup različitih državnih tijela, što uključuje poboljšanje pravnog i regulatornog okvira za prodaju i prijenos loših plasmana, stečaj i restrukturiranje te raspoloživost novoga kapitala.

Hrvatska je donijela zakon o konverziji stambenih kredita u švicarskim francima u euro. Nakon što je Švicarska središnja banka u 2015. godini odustala od gornje granice tečaja u odnosu na euro, posljedična aprecijacija švicarskog franka poskupila je otplatu duga za približno 55.800 hrvatskih kućanstava koja su imala stambene kredite vezane za švicarski franak. Nedavne izmjene Zakona o potrošačkom kreditiranju i Zakona o kreditnim institucijama, donesene u rujnu 2015., propisuju konverziju stambenih kredita u švicarskim francima u euro uz primjenu povijesnih tečajeva i kamatnih stopa koje su važile u vrijeme odobravanja kredita. Unatoč nepovoljnim jednokratnim učincima konverzije, pokazatelji adekvatnosti kapitala banaka i devizne pričuve zemlje ostali su na dostatnoj razini.

Privatni se dug stabilizirao, ali vanjske obveze i eurizacija i dalje su visoki. Tekući račun bilance plaćanja zabilježio je rekordan višak (4,8% BDP-a) u 2015., što se dijelom objašnjava smanjenom repatrijacijom dobiti banaka u stranom vlasništvu uslijed njihovih gubitaka proisteklih iz konverzije kredita u švicarskim francima. S udjelom od 2,6% BDP-a u 2016., višak tekućeg računa bilance plaćanja bio je i dalje veći nego u razdoblju prije 2015. Srednjoročno gledano, očekuje se kako će rast izvoza i nadalje biti snažan, ali do njegova usporavanja moglo bi doći kada koristi od ulaska u EU dosegnu svoj vrhunac. Očekuje se i postupni rast uvoza usporedo s daljnjim oporavkom potrošnje i ulaganja.

S fiskalnim izazovima valja se pozabaviti zbog brzog rasta državnog duga i visokih rizika za srednjoročnu održivost. Hrvatska je od siječnja 2014. u EU-ovom postupku prekomjernog deficita (EDP). Slabljenje fiskalnog položaja dovelo je do spuštanja kreditnog rejtinga zemlje na razinu ispod investicijske. Javni dug (koji je 2015. prešao razinu od 85% BDP-a) te aktiva banaka uložena u državni sektor u razdoblju od 2008. do 2015. povećao se s 15,6% na 33,1%. Međutim, fiskalni pokazatelji su se od 2015. poboljšali sa značajnim smanjenjem fiskalnog deficita (5,4% BDP-a u 2014., 3,4% u 2015. i 0,8% u 2016.) te zabilježenim padom javnog duga u 2016. Iako bi Hrvatska mogla uskoro izaći iz EDP postupka, potrebno je održati fiskalnu disciplinu kroz provedbu strukturnih mjera. I nadalje prisutni rizici za fiskalnu održivost uključuju stalni pritisak u pravcu rasta plaća u javnom

sektoru, rizike parnica vezane uz konverziju kredita u švicarskim francima, subvencioniranje državnih poduzeća i visoke bruto potrebe financiranja (preko 20 posto BDP-a), zbog čega je zemlja osjetljiva na promjene kamatnih stopa.

I javna i privatna ulaganja zabilježila su tijekom krize nagli pad s otprilike 28% BDP-a u 2008. na ispod 20% u 2016. godini, a javna ulaganja pala su s otprilike 6% u razdoblju 2002.-2008. na oko 3,0% u 2016. (što je jedna od najnižih stopa među usporedivim zemljama). Ovako velik manjak ulaganja ograničava dugoročni rast. Privatna ulaganja počela su se oporavljati 2015., ali uska grla i dalje su prisutna uglavnom u vidu administrativnih prepreka u poslovanju, složenih propisa koji se često mijenjaju i slabosti javne uprave. Očekuje se kako će strukturni i investicijski fondovi EU-a znatno doprinijeti javnim ulaganjima pod pretpostavkom da se povećaju i apsorpcijski kapaciteti.

Negativni rizici i dalje imaju prevagu nad pozitivnima. Još uvijek postoje značajni negativni rizici, uključujući usporavanje rasta izvoza i prihoda od turizma zbog mogućeg slabljenja potražnje u EU i ublažavanja sigurnosnih rizika u konkurentskim turističkim odredištima te strožih globalnih monetarnih uvjeta, što bi moglo dovesti do viših troškova javnog financiranja. Dugoročni rast ostat će slab ako izostanu daljnje reforme u poslovnom okruženju, ako se ne riješi visoka razina (korporativnih) loših plasmana i ako se ne smanji zaduženost kućanstava i poduzeća. Pozitivni rizici obuhvaćaju ubrzavanje reformi koje bi dodatno poduprle rast i konkurentnost te smanjile osjetljivost. Međutim, potonji pozitivni scenarij ovisi o postizanju političke stabilnosti uz snažni reformski zamah.

2.3 Kontekst strukturnih reformi

Ambiciozne strukturne reforme na području ulagačke klime, korporativnog upravljanja i konkurentnosti gospodarstva nužne su za jačanje hrvatskog potencijala za rast i održivi razvoj privatnog sektora. Slabe stope rasta mogu se uglavnom pripisati procvatu ulaganja u razdoblju prije krize, i to u sektorima koji ne sudjeluju u međunarodnoj razmjeni, što je stvorilo znatan višak neproduktivnih kapaciteta i pritom dovelo do visoke razine loših plasmana poduzeća nakon krize. Reforme trebaju biti okrenute širokom rasponu područja, od obnove fiskalne ravnoteže, preko smanjenja javnog sektora i jačanja njegove učinkovitosti, smanjivanja parafiskalnog² i administrativnog opterećenja, poboljšanja transparentnosti i predvidljivosti javnih politika, kao i upravnih i sudskih postupaka (poglavito kod rješavanja građevinskih dozvola), jačeg suzbijanja korupcije, restrukturiranja državnih poduzeća kako bi postala učinkovitija, rješavanja loših plasmana, osobito u korporativnom sektoru, pa sve do razvoja financijskih tržišta osiguranjem dugoročnog financiranja (u domaćoj valuti).

Hrvatska treba osloboditi potencijal za rast i stvoriti prostor za privatni sektor stavljanjem naglaska na fiskalnu održivost i smanjenje velikog utjecaja javnog sektora. Da bi zemlja postigla ciljeve u pogledu fiskalne odgovornosti i pružanja usluga javnog sektora, neophodno je modernizirati javna poduzeća, unaprijediti njihovo korporativno upravljanje i povećati poslovnu i financijsku učinkovitost, uz smanjenje logističkih troškova infrastrukture (npr. prometa, energije i IKT-a). Budući da se Hrvatska nalazi u EU-ovom postupku prekomjernog deficita, Vlada se obvezala smanjiti potrošnju i provesti strukturne reforme. Plaćanje kamata na javni dug u iznosu od 3,6% BDP-a u 2015. godini onemogućuje

² Parafiskalni nameti su nameti koje obično naplaćuju javne institucije na temelju propisa donesenih posebno u tu svrhu. Primjerice, Hrvatska naplaćuje parafiskalne namete u iznosu od 2,6% BDP-a za inspekcije, zaštitu okoliša, izdavanje dozvola itd. Osim izravnih troškova, s parafiskalnim nametima povezano je i znatno opterećenje u pogledu dokumentacije, izvješćivanja i drugih administrativnih obveza.

produktivnije korištenje javnih izdataka, dok financiranje javnog duga sredstvima banaka može istisnuti kreditiranje privatnog sektora. Nadalje, učinkovitost poslovanja javnih komunalnih poduzeća treba se dalje optimizirati kako bi se poboljšala kvaliteta usluga, zadovoljili standardi zaštite okoliša te smanjili troškovi, jer ona igraju ključnu ulogu u općoj konkurentnosti zemlje u svojstvu isporučitelja ulaznih vrijednosti (energije, vode itd.) za privatni sektor te tako olakšavaju trgovinu i pružaju logističku podršku gospodarstvu u cjelini.

Povećanje izvoza i jača integracija u globalne lance vrijednosti (GVC) predstavljaju još jednu priliku s obzirom na to da su udio vanjske trgovine (robe i usluga) u BDP-u (približno 50% u usporedbi s više od 80% u zemljama SIE) i integracija hrvatskih tvrtki u globalne lance vrijednosti niži nego u slučaju usporedivih zemalja SIE. Razlika je još izraženija kod izvoza robe (u 2015. ispod 25% u Hrvatskoj u odnosu na 74% u Mađarskoj). Određene prepreke za trgovinu i dalje su prisutne unatoč nedavnom poboljšanju koje je uslijedilo nakon što je Hrvatska od 2013. usvojila trgovinski okvir i politike EU-a, u kojem je razdoblju udio europskih standarda koji su usvojeni kao nacionalni dosegao gotovo 93%,³.

Neophodno je povećati produktivnost radne snage kako bi se poboljšala konkurentnost zemlje. Omjer troškova rada i prihoda poslovanja znatno je viši nego u regiji SIE (37,1% u odnosu na prosjek SIE od 25,9%). Osim toga, privatni sektor trpi zbog sprege niske produktivnosti radne snage i izostanka odgovarajuće kombinacije vještina i naprednih tehnologija. Reforme tržišta rada u 2013. i 2014. godini značajno su smanjile raskorak s drugim gospodarstvima EU-a u pogledu propisa o zaštiti radnih mjesta, što je imalo pozitivan učinak na porast zaposlenosti, ali je isto tako znatno povećalo broj ugovora na određeno vrijeme. Zadnjih godina, rast plaća se ublažio, a jedinični troškovi rada primjetno su se smanjili, ali neučinkovito određivanje plaća u javnom sektoru još uvijek ometa Vladu u ovlađavanju ukupnom masom plaća u javnom sektoru te bi moglo ograničiti prilagodljivost plaća.

Udio sivog gospodarstva u Hrvatskoj iznosi oko 25% BDP-a, što je više od prosjeka EU-a (18,3% u 2013. godini) i bliže je njegovom udjelu u Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj.⁴ Utjecaj sivog gospodarstva najveći je u sektoru nekretnina, građevinarstva, ribarstva i turizma, što - kako pokazuju poslovna istraživanja - stvara nepoštenu konkurenciju poduzećima koja posluju zakonito.

Restrukturiranje državnih poduzeća napreduje sporo. Ukupno gledano, državna poduzeća igraju važnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu. Prema regionalnim standardima, vrijednost imovine hrvatskih državnih poduzeća je velika i doseže gotovo 80% BDP-a zemlje, od čega velik dio otpada na skupe javne ceste. Uz to, državna poduzeća zapošljavaju 73.000 radnika ili 5% ukupne radne snage. Iako je vrijednost imovine državnih poduzeća daleko veća nego u zemljama SIE, prihodi državnih poduzeća tek su na 15% BDP-a. Državna poduzeća u Hrvatskoj ostvaruju manju dobit ili veće gubitke od svojih sektorskih pandana u zemljama SIE. Ta razmjerno slaba ostvarenja opterećuju javne financije s obzirom na to da subvencije državnim poduzećima iznose 2% BDP-a, što je znatno iznad prosjeka EU-a. Hrvatska državna poduzeća u prosjeku bilježe nižu produktivnost od svojih pandana u

³ Hrvatska primjenjuje 47 mjera za liberalizaciju trgovine (što je manje od prosjeka EU-a od preko 70) i 140 protekcionističkih mjera (Izvor: Global Trade Alert).

⁴ Vidi Schneider, F., i Kearney, A. T. (2013). The Shadow Economy in Europe, 2013. Johannes Kepler Universität, Linz.
<http://www.atkearney.fr/documents/10192/1743816/The+Shadow+Economy+in+Europe+2013.pdf>

zemljama SIE, mjereno u prihodima po radniku, dok im je zaduženost viša. Poboljšanje ekonomske učinkovitosti i korporativnog upravljanja u državnim poduzećima dovest će i do boljih financijskih ostvarenja te tako doprinijeti fiskalnoj održivosti kroz smanjenje državnih transfera određenim javnim komunalnim poduzećima. Isti učinak imalo bi i sudjelovanje privatnog sektora u pružanju javnih usluga (npr. u obliku koncesija, JPP-a, ESCO-a itd.), koje je trenutno nisko. Udjeli u vodećem osiguravajućem društvu Croatia osiguranje, Luci Rijeka i Končar Elektroindustriji prodani su privatnim ulagačima u postupcima javnog nadmetanja. Objavljen je i poziv za podnošenje obvezujućih ponuda za nacionalnu zrakoplovnu tvrtku Croatia Airlines, no prodaja imovine HŽ Cargo d.o.o., kemijske industrije i banaka za sada je bez uspjeha.

Nacionalni program reformi (2017.) uključuje planove za sveobuhvatne reforme od kojih će mnoge zahtijevati politički konsenzus. Reforme su podijeljene u tri glavna područja, s naglaskom na (i) jačanje konkurentnosti, (ii) bolje usklađivanje obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada i (iii) održivost javnih financija. Sadržaj NPR-a ohrabruje, ali će zahtijevati stabilnu političku platformu i odlučnu provedbu konkretnih mjera kako bi se ostvarili njime zadani ciljevi. Od ključne je važnosti da se tijekom procesa provedbe zadrži politička podrška.

2.4 Pristup financijskim sredstvima

Privatni izvori kapitala

Hrvatske tvrtke kao glavnu prepreku u poslovnom okruženju navode pristup financijskim sredstvima, što je vidljivo iz V. ispitivanja poslovnog okruženja i uspješnosti poduzeća (BEEPS V). Od ispitanih tvrtki, njih 29% zatražilo je zajam ili kreditnu liniju, a gotovo 30% ih je izjavilo da je njihov zahtjev odbijen, što je gotovo dvostruko više u odnosu na prosjek srednjoeuropskih i baltičkih zemalja (SEB). Od onih koje nisu zatražile zajam, 17,3% ih je kao razlog navelo visoke kamatne stope. Od ispitanih tvrtki, njih 53,7% imalo je kreditnu liniju ili zajam, što je iznad prosjeka SEB-a od 40,5% i upućuje na nedostatak vlasničkog kapitala na tržištu. Međutim, više od polovice tvrtki kojima je trebao zajam (57,2%) imalo je ograničen pristup kreditiranju – ili ih se odvratio od traženja zajma ili im je zahtjev odbijen. U usporedbi s tvrtkama iz SEB zemalja, Hrvatske tvrtke su se, prosječno gledano, više oslanjale na financiranje putem banaka: oko 18,6% dugotrajne materijalne imovine i 9,8% obrtnog kapitala financirano je zajmovima banaka, a srednja vrijednost zaloga (kao postotka vrijednosti zajma) bila je 173%, što je znatno više od 153% u SEB zemljama. Pristup kreditima osobito je ograničen za MSP-e s obzirom na to da je Hrvatska jedna od zemalja u kojima se nepristupačnost kredita za MSP-e najviše povećala od razdoblja krize. Ispitivanja upućuju na to da 60% MSP-a kojima treba zajam nailazi na teškoće u njegovom dobivanju, u usporedbi s 15% sredinom 2000-tih, tako da je potrebno poboljšati pristup financijskim sredstvima preko financijskih posrednika. Nedostatak financijskih sredstava predstavlja posebno bitnu prepreku u omogućavanju tranzicije MSP-a iz mikro u mala i srednja poduzeća, a poduzeća kojima upravljaju žene suočena su s drukčijim, premda ne i većim izazovima.

Hrvatski bankarski sektor velikim je dijelom u stranom vlasništvu i dobro je kapitaliziran. Više od 90% hrvatskih banaka u stranom je vlasništvu (oko 40% aktive sektora u vlasništvu je talijanskih banaka, dok su austrijske banke drugi najveći vlasnik). Pokazatelj adekvatnosti kapitala sektora među najvišima je u Europi: krajem ožujka 2016. iznosio je 20,1%, što omogućuje jaku otpornost na šokove unatoč velikom udjelu loših

plasmana. Banke su u pogledu srednjoročnog i dugoročnog financiranja i dalje ovisne o svojim matičnim bankama.

Dostupnos kapitala za javna i privatna poduzeća na tržištu kapital je ograničena čimbenicima kao što su malo tržište, ograničeno zanimanje domaćih institucionalnih ulagača, ograničen broj novih izdanja na tržištu kapitala i mali broj dionica uvrštenih društava raspoloživih za trgovanje. Na ZSE-u baš nema inicijalnih javnih ponuda (IPO-a), ali se očekuje porast uvrštenja dionica poduzeća. U posljednjih dvanaest mjeseci, na ZSE su uvrštene dvije nove dionice, i to Tankerska Next Generation i Granolio. U srednjoročnom razdoblju očekuju se nova uvrštenja koja će djelomično proizaći iz planirane privatizacije državnih poduzeća. Privatizacije državnih poduzeća inicijalnim javnim ponudama imaju i pozitivan domino-činak na tvrtke u privatnom sektoru, što pokazuju iskustva drugih zemalja, primjerice Poljske, kao i iskustvo Hrvatske tijekom inicijalne javne ponude dionica INA-e i Hrvatskog Telekoma (HT) 2007. godine.

Tržište korporativnih obveznica i dalje je nedovoljno iskorišteno kao mogućnost financiranja. U drugom tromjesečju 2016. godine, na Zagrebačkoj burzi (ZSE-u) bilo je uvršteno 16 korporativnih obveznica. Korporativne obveznice uvrštene na ZSE izdane su i u kunama i u eurima, s rokom dospijanja do 5 godina (izuzetak čini 7 vrijednosnih papira čiji je rok dospijanja produžen zbog predstečajnih postupaka). Ukupne obveze po izdanim obveznicama u drugom tromjesečju 2016. iznosile su 1.831 milijun kuna (protuvrijednost 130 milijuna eura). Uvrštene korporativne obveznice sastoje se od spleta financijskih institucija i nefinancijskih društava. Postoji razmjerno dobro razvijena baza domaćih institucionalnih ulagača, ali tržište je i dalje uvelike okrenuto kupnji i držanju vrijednosnih papira, a promet na sekundarnom tržištu je u 2015. bio zanemariv. Hrvatske tvrtke su zaduženije od svojih pandana iz zemalja SIE, što ograničava njihov pristup dužničkom financiranju bez daljnjeg povećanja vlasničkog kapitala.

Iako je financiranje u domaćoj valuti u novije vrijeme uzelo maha, još uvijek ima prostora za bolji pristup kunkskim instrumentima, osobito s dužim rokovima dospijanja, i to kako za zajmoprimce, tako i za financijske institucije. Šira dostupnost (dugoročnog) financiranja u domaćoj valuti mogla bi ublažiti rizike koji proistječu iz visoke eurizacije i valutne neusklađenosti, a koji se djelomice kontroliraju upravljanim deviznim tečajem. Zajmoprimci su počeli prelaziti na financiranje u domaćoj valuti, ali takav je trend dugoročno održiv jedino ako ima uporište u stalnom porastu kunkskih depozita i ostalih (također dugoročnih) instrumenata. Hrvatska nije isključila mogućnost uvođenja eura, ali će prije uvođenja istog morati zadovoljiti sve kriterije te će do tada i dalje imati vlastitu valutu.

Financiranje sredstvima multilateralnih i bilateralnih razvojnih banaka i EU-a⁵

U Hrvatskoj je aktivno više multilateralnih razvojnih banaka (MDB-a) i bilateralnih financijskih institucija s različitim razinama i prioritetima ulaganja.

EU

U listopadu 2014. godine, Europska komisija usvojila je Sporazum o partnerstvu s Republikom Hrvatskom, kojim se utvrđuje strategija optimalnog korištenja sredstava Europskih strukturnih i investicijskih fondova u cijeloj zemlji. Operativni program

⁵ U ovom se dijelu ponajprije razmatra financiranje velikih razmjera, dok su ostale donatorske aktivnosti i aktivnosti tehničke suradnje (TS) obrađene u Prilogu 6.

“Konkurentnost i kohezija” za razdoblje 2014.-2020. odobren je u prosincu 2014., a Program ruralnog razvoja u svibnju 2015. godine, na temelju čega se moglo početi s korištenjem dodijeljenih sredstava. Za razdoblje 2014.-2020. Hrvatskoj je osigurana ukupno 8,61 milijarda eura financijskih sredstava za Kohezijsku politiku, što uključuje 4,3 milijarde eura u sklopu Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF), 1,5 milijardi eura u Europskom socijalnom fondu (ESF) i 2,6 milijardi eura u Kohezijskom fondu (CF). Tim će se sredstvima podupirati prioritete određeni Sporazumom o partnerstvu, a koji su usmjereni prema jačanju konkurentnosti, razvoju ekološki prihvatljivog i resursno učinkovitog gospodarstva, podupiranju aktivnih mjera zapošljavanja i borbi protiv društvene isključenosti.

Europska investicijska banka (EIB) je od ulaska Hrvatske u EU znatno povećala svoj opseg poslovanja, uglavnom u suradnji s Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak (HBOR), pri čemu je odobravalala kreditne linije za financiranje sektora kao što je, između ostalog, komunalna i okolišna infrastruktura, uz stavljanje naglaska na sufinanciranje bespovratnim sredstvima iz strukturnih fondova i Kohezijskog fonda EU-a u više korporativnih sektora, kao i izravno financiranje s financijskim posrednicima. U razdoblju 2013.-2015. EIB je pojačao svoje aktivnosti i strateški dijalog u Hrvatskoj. Između ostaloga, HBOR-u je odobrio oko 900 milijuna eura, dok je prema domaćim poslovnim bankama preuzeo obvezu na sredstva u iznosu od 170 milijuna eura, uglavnom za MSP-e koji su još uvijek nedovoljno financirani. EIB je hrvatskoj Vladi odobrio i zajam od 300 milijuna eura za sufinanciranje projekata EU-a.

Cilj **Svjetske banke** je staviti Hrvatskoj na raspolaganje svoje stručno znanje i iskustvo, osobito na području javnih financija i javne uprave, te joj tako pomoći da uz raspoloživa sredstva definira i provede dobre sustave zdravstva, socijalne skrbi i obrazovanja. U odnosu na područja koja zanimaju EBRD, Svjetska banka je uglavnom angažirana u sektoru prometa, s naglaskom na program osuvremenjivanja željeznica. Osigurala je sredstva za tri željeznička poduzeća u državnom vlasništvu (HŽ Infrastrukturu, HŽ Putnički prijevoz i HŽ Cargo) za financiranje neposrednih potreba glede kapitalnih izdataka vezanih uz sigurnost prometa, kao i obrtnog kapitala i restrukturiranja radne snage, a nastavila je i s pružanjem savjetodavne podrške ne bi li pomogla u financijskom restrukturiranju i osiguranju dugoročne održivosti željezničkog sektora u Hrvatskoj. Cestovni sektor predstavlja drugo glavno područje rada Svjetske banke. Poglavitito, okrenuta je njihovom dugu koji vrlo skoro dopijeva na naplatu i skup je, tako da se pokušava smisliti financijski plan s kojim bi se izišlo pred zajmodavce i produžio rok dopijuća duga, ali uz jamstva Svjetske banke.

2.5 Poslovno okruženje i pravni kontekst

Poslovno okruženje

S obzirom na konkurentnost i poslovno okruženje, Hrvatska i dalje zaostaje za usporedivim zemljama EU-a. Prema Izvješću Svjetske banke o uvjetima poslovanja za 2017. ("Doing Business"), Hrvatska je na 43. mjestu (među 190 zemalja), što je pad s 39. mjesta koje je zauzimala prema izvješću za 2016. Ocjene su joj najniže kada je riječ o ishodu građevinskih dozvola (128. mjesto), a slabe su i u pogledu pokretanja poslovanja, pristupa kreditima i električnoj energiji, upisa prava vlasništva i rješavanja nesolventnosti. Unatoč poboljšanjima u makroekonomskom okruženju, konkurentnost Hrvatske još uvijek je niska i prema Indeksu globalne konkurentnosti, koji objavljuje Svjetski gospodarski forum i gdje među 138 zemalja zauzima 74. mjesto (što je napredak za 3 mjesta u odnosu na lanjsko 77. mjesto od 140 zemalja). Glavne prepreke su slabi inovacijski kapaciteti, neučinkovitost tržišta rada i tržišta roba, nedovoljno razvijena financijska tržišta i slabe institucije. Ključne reformske mjere koje je Vlada predvidjela svojim Nacionalnim programom reformi iz 2017. uključuju:

- smanjenje administrativnih troškova i neporeznih davanja;
- unaprijeđenje sustava zemljišnih knjiga;
- poboljšanje raspolaganja i upravljanja državnom imovinom;
- provedbu reforme školstva i mjere za poboljšanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja;
- poboljšanje učinkovitosti pravosudnog sustava u vidu kraćih sudskih postupaka te smanjenje broja neriješenih predmeta.

Cilj Vlade bio je da se do kraja 2016. za najmanje 20 posto smanje administrativni troškovi poslovanja u području pokretanja poslovanja trgovačkih društava i obrta, zaštite na radu, zdravstvenih i sanitarnih uvjeta, energetske učinkovitosti u gradnji i posredovanja u prometu nekretnina. Hrvatska je ulagala usklađene napore u poboljšanje upravljanja i borbu protiv korupcije. Iako su izazovi još uvijek prisutni, reforma pravosuđa i programi suzbijanja korupcije urodili su pojačanim procesuiranjem kaznenih djela korupcije.

Pravni kontekst

Prije ulaska u EU 2013. godine, Hrvatska je znatno unaprijedila svoje zakonodavstvo na području gospodarstva u nastojanju da svoj zakonodavni okvir uskladi s normama EU-a. Nakon pristupanja, zakonodavna je reforma nastavljena, ali iako je zakonodavni okvir uvelike usuglašen s normama EU-a, nekim se ključnim izazovima još valja pozabaviti.

EBRD je 2015. u svim zemljama u kojima djeluje obavio ocjenu zakonskih propisa i prakse trgovačkih društava na području korporativnog upravljanja, koja je pokazala da su okvir i praksa korporativnog upravljanja u Hrvatskoj razmjerno dobri. Postoji čvrst okvir za rad pravosuđa, a pitanje korupcije neprestano se rješava. No, građanski sudovi još uvijek se muče s velikim brojem zaostalih predmeta, unatoč nedavnim nastojanjima da ga se smanji. Postoje i alternativne metode rješavanja sporova, ali čini se da se nedovoljno koriste.

Što se tiče pristupa financijskim sredstvima, odredbe o zasnivanju založnog prava na pokretnoj imovini i pravima bez prijenosa posjeda trenutno su sadržane u hrvatskom Ovršnom zakonu, dok Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima sadrži mjerodavne

odredbe o založnom pravu s prijenosom posjeda. Ova rascjepkanost dovodi do povećanih i, po svoj prilici, nepotrebnih transakcijskih troškova. Stoga bi za osigurane transakcije bilo uputno osmisliti bolje uređeni okvir gdje bi se odredbe o založnom pravu s prijenosom i bez prijenosa posjeda objedinile unutar Zakona o vlasništvu. EBRD je hrvatskim vlastima pružio tehničku pomoć u izradi nacrtu novog Zakona o faktoringu, koji je donesen 2014. godine.

Čini se da je pravni okvir za elektroničke komunikacije/telekomunikacije potpuno usklađen sa sektorskim pravnim i regulatornim okvirom EU-a i nije uočen nikakav bitniji nedostatak. Slično tome, zakonodavstvo na području koncesija usuglašeno je s EU-ovim propisima o nabavi u dijelu koji se odnosi na koncesije, iako još uvijek ima određenog prostora za poboljšanja u okviru za javno-privatna partnerstva (JPP) i koncesije. Primjerice, mjerodavno zakonodavstvo moglo bi uključivati izričitu mogućnost pribjegavanja međunarodnoj arbitraži, što je važna pretpostavka prihvatljivosti JPP-a za financiranje sredstvima banaka. Nakon učestalih izmjena i reformi kojima je bilo podvrgnuto u nastojanju stvaranja okvira koji bi bio usuglašen s normama EU-a, zakonodavstvo na području javne nabave konačno se ustalilo. Provedbom odgovarajućih postupaka upravljanja ugovorom nakon njegova sklapanja i uvođenjem preciznijih odredbi o poništavanju postupka nabave, na tom bi se području osigurala veća učinkovitost i odgovornost.

Hrvatska je 2015. uvela novi Stečajni zakon radi otklanjanja brojnih nedostataka iz prijašnjeg zakona. Prebacivanje upravljanja predstečajnim postupkom s hrvatske Financijske agencije (FINA-e) na trgovačke sudove je dobrodošlo poboljšanje.

Konačno, postignut je znatan napredak u usklađivanju energetskeg okvira s normama EU-a, ali treba poduzimati daljnje napore u pogledu otvaranja tržišta i deregulacije cijena energenata.

Vidi Prilog 4. koji sadrži detaljniju ocjenu pravnog okruženja u pojedinim područjima bitnim za strategiju ulaganja Banke.

2.6 Socijalni kontekst

Prema Indeksu društvenog razvoja (HDI) UNDP-a za 2015. godinu, Hrvatska zauzima 47. mjesto među 188 zemalja, što je svrstava u skupinu zemalja “**vrlo visokog društvenog razvoja**”. U Hrvatskoj je očekivani životni vijek u trenutku rođenja 77,9 godina, što je manje od prosjeka EU-a, uz rodnu razliku od 6,3 godine u korist ženskog stanovništva. Očekuje se da će se broj stanovnika u Hrvatskoj u sljedeća četiri desetljeća smanjiti za 16,2% i pasti na 3,6 milijuna stanovnika, uglavnom zbog niske stope plodnosti koja bi se prema predviđanjima Ujedinjenih naroda između 2015. i 2050. godine trebala zadržati na približno 1,5-1,6. Uz prosječno trajanje školovanja od 11 godina, obrazovna postignuća u Hrvatskoj slabija su od onih u usporedivim zemljama (OECD 11,9; Češka 12,3; Slovačka 12,2; Poljska 11,8; i Mađarska 11,6), a prema programu PISA iz 2015. godine, 32% (23% u OECD-u) 15-godišnjih učenika ne posjeduje osnovne matematičke vještine, dok je 2006. – kada je Hrvatska po prvi puta sudjelovala u programu PISA – takvih bilo 29%. Javni izdaci za obrazovanje su niski i iznose 4,2% BDP-a u usporedbi s prosjekom EU-a od 5,3%.

Dugotrajno pogoršanje gospodarskih prilika u Hrvatskoj između 2009. i 2014. godine bilo je popraćeno drastičnim **povećanjem relativne stope siromaštva**, koja je bila tek nešto iznad 10% u razdoblju prije krize, a sada je blizu 20%. Svjetska banka upozorava kako se tijekom recesije promijenio i profil siromašnih: u početku je siromaštvo pogađalo ponajprije one s

ograničenim iskustvom na tržištu rada i niskokvalificirane radnike. No, dugotrajna recesija pogađa obrazovanje mlade ljude u gradskim područjima, kojima prijeti opasnost od zapadanja u siromaštvo. Nedavnom porastu stope relativnog siromaštva doprinijeli su neaktivnost i nezaposlenost, a osobito nezaposlenost među mladima. Toj visokoj stopi nezaposlenosti mladih doprinijeli su strukturni izazovi unutar hrvatskog sustava obrazovanja i zapošljavanja.

Unatoč visokoj stopi sudjelovanja u obrazovanju, i učenicima koji završavaju strukovno obrazovanje i studentima koji završavaju programe visokoškolskog obrazovanja nedostaje skup praktičnih vještina koje poglavito traže poslodavci u privatnom sektoru. To je uvelike posljedica zastarjelih nastavnih programa u strukovnom i visokoškolskom obrazovanju, koji ne omogućavaju stjecanje vještina, znanja i sposobnosti potrebnih na tržištu rada. U svojim Preporukama po državama članicama iz 2014. i 2016. godine, Europska komisija je u dijelu koji se odnosi na Hrvatsku uporno upozoravala na ove strukturne slabosti koje negativno utječu na prelazak iz škole na posao. Ključne preporuke usmjerene su na nužnost provedbe mjera kojima bi se poboljšala primjerenost ishoda obrazovanja za potrebe tržišta rada i njihova kvaliteta. Napredak se očekuje slijedom donošenja Nacionalnog plana reformi (NRP), koji uključuje bolje usklađivanje obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada.

U razdoblju od 2008. do 2014. provedene su značajne pravne reforme u namjeri da se hrvatsko **zakonodavstvo na području rada i zapošljavanja** uskladi s pravnom stečevinom EU-a i da se umanjí krutost uočena na hrvatskom tržištu rada. No, u svojoj Godišnjoj ocjeni radnih odnosa i socijalnog dijaloga, Zaklada Friedrich Ebert (2014.) napominje kako su i sindikati i poslodavci izrazili zabrinutost činjenicom da brzi tempo nedavnih zakonodavnih reformi socijalnim partnerima ostavlja malo vremena za sadržajnu raspravu ili analizu nacрта zakona. Ključne promjene uvedene radi povećanja fleksibilnosti uključivale su (i) blaža ograničenja glede ugovora na određeno vrijeme; (ii) blaža ograničenja glede rada putem agencija za privremeno zapošljavanje; (iii) pojednostavljene postupke zbrinjavanja tehnološkog viška; (iv) širi prostor za preraspodjelu radnog vremena; (v) uvođenje nove minimalne plaće; i (vi) nova ograničenja glede kolektivnih ugovora. U svom Izvješću za RH iz 2015. godine, EU je u dijelu gdje se razmatra primjena Zakona o radu iz 2014. ukazala na širu primjenu fleksibilnih vrsta rada i rada preko agencija za privremeno zapošljavanje, kao i nekih drugih odredaba uvedenih 2014. radi povećanja fleksibilnosti na tržištu rada.

U 2014. godini, stopa zaposlenosti žena u Hrvatskoj iznosila je 50%. Izgledi da će žene biti nezaposlene veći su nego što je to slučaj kod muškaraca (18,3% za žene u usporedbi s 16,5% za muškarce). Nezaposlenost mladih visoka je i među muškarcima i među ženama. U 2014. godini, rodna razlika u plaćama u Hrvatskoj bila je 10,4%, što je nešto ispod prosjeka EU-a od 16,1%. Rodni raskorak u pristupu financijskim sredstvima je manji (15,8%) nego u drugim zemljama u kojima djeluje EBRD. U 2014. godini, bankovni račun imalo je 87% žena i 90% muškaraca. Prema Ispitivanju poslovnog okruženja i uspješnosti poduzeća za razdoblje 2013.-2015. (BEEPS), od 360 ispitanih poduzeća u Hrvatskoj, u njih 32% su među vlasnicima bile i žene, a 25% ih je bilo u najmanje 50%-tnom vlasništvu žena. Isti izvor pokazuje da su u samo 19% tvrtki žene bile na najvišim rukovodećim položajima. Konačno, određene skupine žena u Hrvatskoj izloženije su društvenoj i ekonomskoj isključenosti. Romkinje su posebno izvrngnute diskriminaciji po etničkoj i rodnoj osnovi, što otežava njihovo sudjelovanje u društvenom i gospodarskom životu, a što dokazuje vrlo niska stopa zaposlenosti od 7% u 2011. godini.

Naposljetku, u Hrvatskoj su i nadalje prisutne regionalne nejednakosti u pristupu čistoj/zdravstveno ispravnoj vodi namijenjenoj za ljudsku potrošnju, grijanju i kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi, dok su se međuregionalne razlike u BDP-u po glavi stanovnika i BDP-u po zaposlenom povećale tijekom razdoblja recesije. Istraživanja pokazuju da je pad gospodarstva imao nerazmjerno negativniji učinak na gospodarski slabije županije⁶ gdje se broj radnih mjesta smanjio čak i više nego u središnjim regijama. Regionalna nejednakost i siromaštvo osobito su izraženi u ratom pogođenim područjima istočne Slavonije, čije se gospodarstvo još uvijek oporavlja od posljedica rata tijekom 1990-ih.

2.7 Kontekst resursne učinkovitosti i klimatskih promjena

Energetska intenzivnost hrvatskog gospodarstva iznad je prosjeka EU-a. Iako prenošenje propisa usklađenih s normama EU-a pripomaže djelovanju na tom području, temeljni obvezujući ciljevi također zahtijevaju da zemlja pojača napore koje ulaže u prelazak na zeleno gospodarstvo.

Hrvatska je potpisnica Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime (UNFCCC), Kyoto protokola te je ratificirala Pariški sporazum o klimatski promjenama koji ima za cilj smanjenje emisija stakleničkih plinova. U ožujku 2015. EU i zemlje članice predale su UNFCCC-u zajednički donešen plan za Predviđene i na nacionalnoj razini određene doprinose (INDC) za ublažavanje klimatskih promjena, čime se obvezuju na ispunjenje cilja smanjenja emisije stakleničkih plinova do 2030. za najmanje 40% u odnosu na razinu iz 1990. Nacionalna politika ublažavanja provodit će se u skladu sa Strategijom niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030., a u tijeku je i izrada Akcijskog plana čije se donošenje očekuje 2018. Na lokalnoj razini, 74 hrvatska grada/općine potpisnici su Sporazuma gradonačelnika koji ih obvezuje na smanjenje emisija stakleničkih plinova za 20% do 2020., a više njih je i izradilo ili upravo izrađuje strategije prilagodbe. Hrvatska od 2013. sudjeluje u trećoj fazi Sustava za trgovanje emisijama EU-a (ETS). Stoga veliki potrošači energije u više sektora u Hrvatskoj podliježu graničnim vrijednostima emisija te su dužni poboljšati energetska učinkovitost i smanjiti emisije ugljika.

Hrvatska podliježe Direktivi o industrijskim emisijama ili IED-u (Direktiva 2010/75/EU), glavnom aktu EU-a kojim se uređuju emisije onečišćujućih tvari iz industrijskih postrojenja i promiče primjena Najboljih raspoloživih tehnika (BAT) u industrijskim procesima kako bi se osiguralo poštovanje okolišnih normi. IED je prenesen u hrvatsko zakonodavstvo, ali potrebni su dodatni naponi kako bi kompanije poboljšale provedbu i usklađenost. U domaće zakone prenesena je i Direktiva EU-a o energetske učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetske usluga (2006/32/EC), a Nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti (NEEAP) za razdoblje 2008.-2016. postavlja konačni cilj uštede energije od 22,76 PJ do 2020. godine. Vlada je osnovala državni Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost (FZOEU) radi pomoći u financiranju ulaganja u energetska učinkovitost, pri čemu se naglasak ponajprije stavlja na javni i stambeni sektor, ali se malo potpore pruža privatnom sektoru i sektoru MSP-a.

Sektor zgradarstva značajan je potrošač energije u Hrvatskoj. Samo na stambeni sektor otpada otprilike trećina ukupne domaće potrošnje energije (Eurostat, 2014.), tako da se smatra kako ima i najveći potencijal za uštedu energije. Vlada je izradila nacionalni program energetske obnove javnih zgrada, obiteljskih kuća i višestambenih zgrada za razdoblje 2014.-

⁶ Županije koje su se suočile s najvećim smanjenjem relativnog razvoja su Virovitičko-podravska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska, Vukovarsko-srijemska, Bjelovarsko-bilogorska i Sisačko-moslavačka. U tim je županijama zastupljeniji poljoprivredni sektor, a većina ih se još uvijek suočava s poslijeratnim posljedicama. Stoga se tvrdi da se ove županije doimaju osjetljivijima na krizu.

2020. U okviru tih programa, FZOEU kombinira domaća sredstva s izdvajanjima iz strukturnih fondova i Kohezijskog fonda EU-a kako bi osigurao poticaje za energetske učinkovitost u sektoru zgradarstva. Uveden je i posebni program za štednju energije u poslovnim nestambenim zgradama za razdoblje 2014.-2020. Na tržištu su i dalje prisutne znatne prepreke, kao što su nedostatak učinkovitih propisa i prakse na području zajedničkog upravljanja i održavanja stambenih zgrada te nedovoljna raširenost tvrtki za pružanje energetske usluga (ESCO). Za subvencioniranje ulaganja, koje se nudi unutar Vladinih programa, ne koriste se instrumenti financiranja privatnog sektora, a provedba održivih mjera energetske učinkovitosti odgođena je zbog nedostatka bespovratnih sredstava za ulaganja ili izostanka sufinanciranja od strane korisnika projekata. I dalje su prisutne prepreke zbog toga što se nedovoljno koristi sustav obračuna na temelju potrošnje, javnost je slabo osviještena o energetske učinkovitosti, ulaganja u energetske učinkovitost smatraju se tehnički i financijski visokorizičnima, a domaći financijeri nemaju kapaciteta za financiranje ulaganja u energetske učinkovitost.

Nacionalnim akcijskim planom za obnovljive izvore energije (OIE) postavljeni su konkretni ciljevi za povećanje udjela OIE u ukupnoj opskrbi energijom: 39% OIE u proizvodnji struje, 10% OIE u prijevozu i 20% OIE za grijanje i hlađenje. Unatoč razmjerno privlačnim zajamčenim otkupnim cijenama koje su uvedene u cijeloj zemlji, prepreku i dalje predstavlja dugotrajan administrativni postupak povezan s provedbom projekata OIE. Novim Zakonom o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji - koji je donesen 2015., a na snagu je stupio u siječnju 2016. - uveden je novi model tržišnih premija umjesto sustava zajamčenih otkupnih cijena. Zakonom su predviđene kvote za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracijskih postrojenja za razdoblje 2016.-2020., uključujući kapacitete po postojećim ugovorima o otkupu električne energije. Predviđeni su i natječajni postupci za korištenje državne imovine za postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije, kao i sudjelovanje u natječajnim postupcima radi dobivanja prava građenja ili ugovora o zakupu zemljišta. Povećanjem udjela obnovljivih izvora energije, stvorit će se pritisak na postojeću elektroenergetsku mrežu i njenog operatora, a napredne mreže bit će važno oruđe u razvoju učinkovitijeg i fleksibilnijeg energetske sustava. Daljnje jačanje i širenje mreže, uz uspostavu prekograničnih veza sa susjednim zemljama u sprezi s funkcionalnostima naprednih mreža (osobito na jugu zemlje), dodatno će privući nova privatna ulaganja u OIE i potaknuti dodatno prekogranično trgovanje zelenom energijom.

U Hrvatskoj postoji znatan broj zastarjelih kogeneracijskih postrojenja sagrađenih tijekom 1970-ih i 1980-ih godina, koja uglavnom koriste zastarjelu tehnologiju i različita goriva, a sva su vrlo neučinkovita i treba ih hitno osuvremeniti. Postoji prijevratna potreba za uvođenjem Najboljih raspoloživih tehnika (BAT) na području kogeneracijskih postrojenja na plin (kogeneracijskih plinskih turbina s kombiniranim ciklusom), koje će zamijeniti zastarjele jedinice i pritom zadovoljiti najviše standarde energetske/resursne učinkovitosti i zaštite okoliša u skladu s odredbama Direktive EU o industrijskim emisijama i zahtjevima Najboljih raspoloživih tehnika (BAT).

Hrvatska je izložena cijelom nizu predviđenih posljedica klimatskih promjena koje će zahtijevati znatna poboljšanja u gospodarenju vodnim dobrima i njihovom očuvanju. Udio ukupnih obnovljivih vodnih resursa koji potječu izvan Hrvatske iznosi oko 64 posto (2013., FAO), što je znatno više nego li u susjednim zemljama. U Petom nacionalnom izvješću Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji UN-a o promjeni klime (UNFCCC) iz 2010., navodi se kako se u idućim desetljećima očekuje porast srednjih temperaturnih vrijednosti u cijeloj zemlji, uz smanjenje godišnjih količina oborina. U sklopu svojih nacionalnih ciljeva, Hrvatska namjerava unaprijediti pročišćavanje otpadnih voda i smanjiti gubitke vode za više

od pola sadašnje razine. Zakon o vodama ("Narodne novine", br. 153/09, 63/11, 130/11, 56/13 i 14/14) i Zakon o financiranju vodnog gospodarstva ("Narodne novine", br. 153/09, 90/11, 56/13 i 154/14.) središnji su propisi, a njihove su odredbe okrenute poboljšanju kvalitete vode i pristupa vodi, kao i načelu po kojem troškove zbrinjavanja otpadnih voda plaća onečišćivač, dok se povrat troškova vodoopskrbe osigurava unutar granica priuštivosti. U sustavu vodoopskrbe bilježe se gubici vode od približno 40%-50%, a od ukupne količine otpadnih voda na najvišem se stupnju pročišćava tek 3% otpadnih voda, što zahtijeva veća ulaganja u postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda i kanalizacijske mreže.⁷

Vlasti do 2020. planiraju priključiti 60% stanovništva na sustav odvodnje s pročišćavanjem otpadnih voda, ali troškovi provedbe tog plana procjenjuju se na približno 3,4 milijarde eura, i to bez odgovarajućeg praćenja ostvarenog napretka. I na strani potražnje nedostaju programi poput uvođenja tehnologija za smanjenje gubitaka i potrošnje vode u poljoprivredi i industriji.

Hrvatska je uvela razmjerno čvrst regulatorni okvir za gospodarenje otpadom. Sveobuhvatna nacionalna politika gospodarenja otpadom određena je Zakonom o gospodarenju otpadom (2013.) koji uključuje međunarodne referentne odredbe i temelji se na hijerarhiji otpada i načelu po kojem onečišćivač snosi troškove njegova zbrinjavanja. Njime se određuju i jasne odgovornosti, planovi gospodarenja i provedbe, s kaznama i općim i/ili konkretnim ciljevima. Stečevina EU-a u hrvatsko se pravo prenosi skupom podzakonskih akata okrenutih uobičajenim važnim tokovima otpada, a tu su i dodatni pravilnici o opasnom industrijskom otpadu. No, zbog rascjepkanosti u odgovornostima, slabe koordinacije institucija i neodgovarajuće raspodjele proračunskih sredstava, bilo je ozbiljnih kašnjenja u provedbi Nacionalnog plana gospodarenja otpadom (dorađenog 2007.). Hrvatska je i dalje jedna od zemalja EU-a s najslabijim ostvarenjima u smanjenju udjela biorazgradivog otpada koji završava na odlagalištima, uglavnom zbog sporog napredovanja u preustroju sustava odlaganja, pri čemu bi se prethodno zatvoreni divlji deponiji i mala odlagališta zamijenili suvremenim regionalnim Centrima za gospodarenje otpadom (CGO). 2014. je reciklirano tek 16,5% komunalnog otpada, što je daleko ispod 44% koliko je prosjek za 28 članica EU-a, kao i zajedničkog cilja EU-a prema kojem bi se do 2030. recikliralo 65% otpada. U siječnju 2017. Vlada je donijela plan gospodarenja otpadom za razdoblje 2017.-2022., što je važan preduvjet za korištenje sredstava iz Operativnog programa "Konkurentnost i kohezija", a Hrvatskoj pruža osnovu za hvatanje koraka s prelaskom na kružno gospodarstvo.

Stanje bi se moglo poboljšati većim sudjelovanjem privatnog sektora u CGO-ima. Daljnjim zatvaranjem divljih deponija i nekontroliranih odlagališta povećat će se i naknade za odlaganje, te tako potaknuti smanjivanje količine/recikliranje otpada i resursna učinkovitost, osobito u industriji. Akutne razmjere poprima i problem zbrinjavanja mulja nastalog pročišćavanjem komunalnih i industrijskih otpadnih voda, a Vlada planira pokrenuti program za nultu stopu otpada na odlagalištima za razdoblje 2016.-2022.

⁷ Izvor: Hrvatske vlasti: "Pročišćava se oko 80% otpadne vode, od čega se 46% pročišćava I. stupnjem pročišćavanja, 51% II. stupnjem pročišćavanja te 3% III. stupnjem pročišćavanja."

3 STRATEŠKA OPREDJELJENJA

3.1 Strateški pravci

Slijedom svjetske financijske krize, Hrvatska je prošla kroz šestogodišnje razdoblje teške gospodarske recesije izazvane spregom posljedica financijske krize (koja je s jedne strane dovela do pada domaće potražnje, a s druge do pooštavanja kreditnih uvjeta) i odgađanja unutarnjih gospodarskih reformi, što je na vidjelo iznijelo preostale tranzicijske izazove u većini sektora gospodarstva.

Pristup sredstvima i programima EU-a za Hrvatsku predstavlja važno uporište u provedbi prijeko potrebnih reformi, ali potrebno je jačanje institucionalnih kapaciteta za korištenje sredstava EU-a. Vlasti su izrazile podršku daljnjem angažmanu EBRD-a u godinama koje predstoje jer su komparativne prednosti i dosadašnji uspjesi Banke u podupiranju rasta predvođenog privatnim sektorom, promicanju reformi i poticanju jačanja institucionalnih kapaciteta postali još bitniji s obzirom na hitnu potrebu za otklanjanjem strukturnih prepreka dugoročnom rastu u okolnostima fiskalnih ograničenja.

Sposobnost Banke da svoj angažman u novom strateškom razdoblju iskoristi na najbolji način ovisit će o spremnosti Vlade da ubrza proces reforme. Shodno tome, Banka će svoj učinak nastojati pojačati time što će se (1) usredotočiti na područja gdje je vidljiva odgovarajuća predanost reformama i gdje su pronađeni učinkoviti državni partneri te će (2) svoje strateške prioritete, gdje god je to moguće, uskladiti tako da se na područjima stručnog rada nadopunjuju s onima utvrđenim u NPR-u iz 2017., Sporazumu o partnerstvu EU-a i Hrvatske te preporukama EU-a za Hrvatsku, a iskoristit će i sredstva EU-a koja su na raspolaganju Hrvatskoj. Banka će djelovati i u tijesnoj koordinaciji s drugim MFI-ima, uključujući EIB i Grupaciju Svjetske banke.

Banka će staviti naglasak na daljnji angažman u privatnom sektoru te na ciljana ulaganja u javni sektor kako bi privukla sudjelovanje privatnog sektora te promicala poslovnu i ekonomsku/financijsku učinkovitost javnih komunalnih poduzeća.

U svjetlu navedenoga, Banka će se usredotočiti na sljedeće strateške prioritete, koji se najvećim dijelom nadovezuju na prethodnu strategiju:

- **Potpora konkurentnosti privatnog sektora poticanjem inovacija, poslovne i resursne učinkovitosti, kao i poboljšanjem poslovne klime i ekonomske uključenosti.** Dugotrajna recesija ukazala je na strukturne slabosti i institucionalne nedostatke koji sputavaju konkurentnost hrvatskog gospodarstva, a napose mikro, malih i srednjih poduzeća (MMSp-a) kojima često nedostaje odgovarajući splet vještina i suvremenih tehnologija kako bi se natjecala na širem tržištu EU-a. Banka će i dalje podupirati veće domaće tvrtke i MSP-e koji žele uvesti suvremenu poslovnu i upravljačku praksu, kao i izravna strana ulaganja (FDI) koja donose prijenos tehnologije, a domaćem gospodarstvu omogućuju uključivanje u globalne lance vrijednosti. Glavno težište strateškog dijaloga Banke na tom području bit će poticanje institucionalnog okruženja pogodnog za inovacije i opstojnost. Banka će svojim ulaganjima nastojati promicati poboljšanja u korporativnom upravljanju, normama i poslovnoj praksi. Težit će ulaganjima u projekte kojima se promiče uključivanje mladih, kao i bolja strukovna i tehnička izobrazba, s posebnim naglaskom na slabije razvijena područja.

- **Produblјivanje financijskih tržišta radi šireg pristupa sredstvima, s naglaskom na razvoj tržišta kapitala.** Budući da je hrvatskim MMSP-ima pristup financijskim sredstvima ograničen, Banka će nastaviti s dugoročnim financiranjem domaćih tvrtki, i to kako izravno, tako i posredstvom partnerskih financijskih institucija (banaka, kao i leasing- i faktoring-društava), a to će financiranje, kad god je moguće, provoditi ukombinaciji s prijenosom poslovnih vještina i znanja. Banka će nastaviti s pružanjem savjetodavnih usluga kroz Program savjetovanja za male poduzetnike. Banka će pripomoći ostvarivanju veće raznolikosti izvora sredstava kroz razvoj nebankarskog segmenta financijskog sektora te pružanje potpore tvorcima politika u pobolјšanju institucionalnog, pravnog i regulatornog okruženja i infrastrukture financijskog tržišta kako bi se omogućio razvoj aktivnosti tržišta kapitala i širenje novih ulagačkih proizvoda na tržištu. U skladu s ciljevima Europske komisije iz njene inicijative za Uniju tržišta kapitala (CMU), Banka će staviti naglasak na razvoj domaćih tržišta kapitala ne bi li se hrvatski financijski sektor bolje uklopio u globalna financijska tržišta i ulaganja u vlasnički kapital.
- **Promicanje komercijalizacije javnih poduzeća, uključujući pobolјšanje korporativnog upravljanja i potporu privatizaciji određenih poduzeća u državnom vlasništvu.** Pobolјšanje korporativnog upravljanja, poslovnih ostvarenja i financijskih rezultata javnih poduzeća te javnih tvrtki s područja komunalne infrastrukture i energetike pridonijelo bi rastu produktivnosti, fiskalnoj konsolidaciji i održivosti duga. Banka će s državnim i lokalnim vlastima surađivati na ubrzanju preustroja javnih poduzeća kroz promicanje komercijalizacije i šire sudjelovanje privatnog sektora, uključujući modele javno-privatnog partnerstva (JPP) i tvrtke za pružanje energetske usluga (ESCO), unapređivanje korporativnog upravljanja, kao i provedbu programa financijskih i poslovnih pobolјšanja koji će se, uz ostale ciljeve, usredotočiti na energetske i resursne učinkovitost u skladu s načelima Prelaska na zeleno gospodarstvo (GET). Ovisno o političkoj opredijeljenosti, a oslanjajući se na svoje bogato iskustvo u pripremi društava za privatizaciju kroz financiranje i namjensku tehničku pomoć, Banka može razmotriti sudjelovanje u privatizaciji određenih potencijalno održivih poduzeća u državnom vlasništvu.

Banka će, gdje god je to izvedivo, nastojati primjenjivati politiku Prelaska na zeleno gospodarstvo u svim relevantnim sektorima i odgovarajućim sektorskim aktivnostima, te će težiti promicanju uključivog rasta u odnosu na mlade, regionalnu i rodnu dimenziju.

3.2 Ključni izazovi i aktivnosti Banke

Tema 1: Potpora konkurentnosti privatnog sektora poticanjem inovacija, resursne učinkovitosti, kao i pobolјšanjem poslovne klime i ekonomske uključenosti.

Tranzicijski izazovi

- **Produktivnost hrvatske radne snage**, mjerena kao dodana vrijednost po radniku, općenito je **uvelike ispod prosjeka EU-a** (24.000 eura u odnosu na 54.000 eura). Kako bi se ostvario rast predvođen privatnim sektorom (u Hrvatskoj je udio privatnog sektora u BDP-u i dalje na 70%, što je niže nego u usporedivim zemljama EU-a) i ubrzala konvergencija prema EU-u, potrebne su mjere za daljnju liberalizaciju tržišta rada i brže restrukturiranje poduzeća. Model rasta temeljen na

produktivnosti, ljudskom kapitalu, inovacijama i prometnim uslugama (radi što boljeg iskorištavanja geografsko-ekonomskog potencijala zemlje kao jednog od prometnih čvorišta Europe) pridonio bi održivoj konvergenciji hrvatskog gospodarstva. Neki sektori (poljoprivreda, financijske usluge i IKT) već su konkurentni s usporedivim zemljama EU-a s obzirom na to da im je razina produktivnosti viša od prosječne.⁸ Međutim, ova relativna prednost u produktivnosti ne može pretegnuti nad slabostima šireg poslovnog okruženja. MSP-i zahtijevaju posebnu pozornost jer po vještinama i produktivnosti zaostaju čak i više od velikih poduzeća, što se osobito odnosi na pristup financijskim sredstvima za nove, manje tvrtke koje se sada kada je Hrvatska dio otvorenog tržišta EU-a suočavaju s kudikamo većom konkurencijom.

- Međunarodna ispitivanja upućuju na to da Hrvatska ima **slabije poslovno okruženje** od usporedivih zemalja EU-a s prostora Srednje i Jugoistočne Europe, pa čak i dvije zapadnobalkanske zemlje (Crne Gore i BJR Makedonije), a kako je istaknuto u Izvješću Svjetske banke o uvjetima poslovanja i kako pokazuje Indeks globalne konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma. Akcijski plan poboljšanja poslovnog okruženja trebao bi sadržavati mjere za uklanjanje svih vrsta prepreka i opterećenja nametnutih gospodarstvu, što uključuje i mjere okrenute olakšavanju poslovanja (Doing Business), smanjenju regulatorne ograničenosti tržišta/gospodarstva (OECD-ov Indeks reguliranosti tržišta dobara) te reformi tržišta usluga i reguliranih profesija EU-a. Posljednjih godina, napredak Hrvatske u poboljšanju poslovnog okruženja za privatni sektor bio je djelomičan. Hrvatska je postigla znatan napredak u poboljšanju učinkovitosti, smanjenju broja neriješenih sudskih predmeta i povećanju odgovornosti i transparentnosti pravosudnog sustava. Isto tako, nastavila je ubrzavati upis vlasništva na zemljištu i nekretninama te smanjivati zaostatke. Država treba znatno smanjiti parafiskalne namete, ukloniti prekomjerne prepreke za pružatelje usluga te utvrditi i provesti korake radi poboljšanja učinkovitosti i kvalitete trgovačkih sudova.
- Hrvatska mora ubrzati **inovacije** kako bi dodatno poboljšala konkurentnost, što vodi prema bržem i održivijem gospodarskom rastu. Na raspolaganju joj je ograničen poduzetnički kapital, unatoč razmjerno dobroj kvaliteti znanstveno-istraživačkih ustanova i napretku gospodarstva. U 2014. godini Hrvatska je imala četvrtu najnižu razinu intenziteta istraživanja i razvoja u EU jer su njezina izdvajanja za istraživanje i razvoj kao udio u BDP-u još vrlo niska i dosežu 0,79% (Eurostat) u usporedbi s europskim prosjekom od 2,07%, pri čemu je udio javnih sredstava visok (0,41%), a iz poslovnog sektora dolazi tek 0,38% BDP-a. Prema Europskoj komisiji, Hrvatska je umjeren inovator, a ostvarenja su joj ispod prosjeka EU-a na većini područja inovacija. Kapaciteti Hrvatske za najnaprednije inovacije slabi su u usporedbi s ostalim zemljama EU-a, a suradnja između inovativnih tvrtki i javnih istraživačkih organizacija, u koje odlazi 60% javnih ulaganja u istraživanje i razvoj, ograničena je na 24% u Hrvatskoj u usporedbi s 38% u Sloveniji (Svjetska banka). Prema Globalnom indeksu inovacija za 2015., Hrvatska s 41,7 od mogućih 100 bodova zauzima 41. mjesto među 141 zemljom, što je ispod prosjeka EU-a. Ključni izazovi obuhvaćaju povećanje javnih i privatnih ulaganja u istraživanje i razvoj te usmjeravanje javnih i privatnih ulaganja u područja u kojima Hrvatska ima najveće prilike za postizanje gospodarskog rasta na temelju Strategije pametne specijalizacije

⁸ Dodana vrijednost na 1 EUR troška plaće u Hrvatskoj u odnosu na prosjek EU-a iznosi 4,4 prema 3,8 u poljoprivredi, 2,7 prema 2,0 u financijskim uslugama i 2,2 prema 1,9 u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji.

(S3), kao i bolje povezivanje unutar domaćeg inovacijskog sustava, uključujući suradnju između industrije i sveučilišta radi promicanja najnaprednijih inovacija. U okviru financijske perspektive EU-a za razdoblje 2014.-2020., Hrvatska na raspolaganju ima više od 700 milijuna eura za izravno sufinanciranje aktivnosti istraživanja i razvoja u javnom i privatnom sektoru.

- Hrvatsko gospodarstvo je **energetski i ugljično intenzivnije** od prosjeka EU-a. Hrvatska treba uložiti daljnje napore u usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a na području zaštite okoliša, klimatskih promjena i energetike. Članstvom u EU, Hrvatska je postala strankom Klimatsko-energetskog paketa za 2020. te je u pogledu ušteda postavila obvezujuće nacionalne ciljeve za smanjenje emisije stakleničkih plinova, povećanje potrošnje iz obnovljivih izvora energije, poboljšanje energetske učinkovitosti i pridržavanje okolišnih normi EU-a. Mada je ostvarila napredak, Hrvatska mora uložiti više napora u povećanje broja “zelenih” programa i ulaganja kako bi podigla konkurentnost privatnih tvrtki i gospodarstva u cjelini, smanjila negativan utjecaj na okoliš, ostvarila veću dobrobit za stanovništvo (kako kvalitetnijim komunalnim uslugama, tako i udobnijim javnim i stambenim zgradama), umanjila probleme vezane uz energetske sigurnost te poboljšala pristup pouzdanom i financijski prihvatljivom uvozu energije. S obzirom na to da su slične aktivnosti obuhvaćene Operativnim programom “Konkurentnost i kohezija” u sklopu prioriteta osi 4 (Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije), 5 (Klimatske promjene i upravljanje rizicima), 6 (Zaštita okoliša i održivost resursa) i 7 (Povezanost i mobilnost), sredstva za financiranje znatnog dijela projektnih troškova osigurana su u Europskom fondu za regionalni razvoj. Utoliko je važnija i koordinacija rada između domaćih tijela nadležnih za upravljanje i nadzor nad korištenjem sredstava iz ESI fondova te EBRD-a, a kako bi se ostvarila sinergija u postizanju zajedničkih ciljeva.
- **Turizam bi kao jedan od vodećih sektora mogao donijeti Hrvatskoj kudikamo veću vrijednost.** U Hrvatskoj se u turističkom sektoru trenutno ostvaruje znatno manja dodana vrijednost po zaposleniku od prosjeka EU-a (otprilike jedna trećina) ili Francuske (otprilike jedna petina), unatoč tome što je turizam jedan od ključnih sektora hrvatskog gospodarstva, pri čemu mu je 2015. godine ukupni udio u BDP-u bio 23,2% (u odnosu na 18,5% u Grčkoj)⁹.
- Postoji **znatan raskorak u vještinama** između potreba tržišta rada i onoga što proizvodi obrazovni sustav Hrvatske, osobito na razini strukovnog i visokoškolskog obrazovanja, a tvrtke se i dalje muče s privlačenjem i zadržavanjem kvalificiranog kadra bez radnog iskustva. Dijelom i zbog određenih napora Vlade, nezaposlenost mladih pala je s visokih 49,8% u 2013. na 43,6 % u 2015. godini.
- Hrvatska i dalje mora jačati napore koje ulaže u **poboljšanje korporativnog upravljanja**, a poglavito učvrstiti predstečajni i stečajni okvir za poduzeća radi lakšeg restrukturiranja duga te uvesti postupak osobnog stečaja. Promotrimo li podkomponente Indeksa globalne konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma vezane uz korporativno upravljanje, Hrvatska je 93. u pogledu odgovornosti tvrtki i 98. u pogledu upravljačke prakse, što upućuje na to da prevladavaju zastarjele korporativne strukture i da je potreban napredak na području restrukturiranja poduzeća i planiranja budućeg rukovodećeg kadra. To će biti preduvjet za

⁹ Svjetsko vijeće za putovanja i turizam, <http://www.wttc.org/datagateway/>.

transparentan i učinkovit postupak restrukturiranja poduzeća i sprečavanja insolventnosti te uklanjanje insolventnih poduzeća s tržišta.

- **Izravna strana ulaganja većinom su usredotočena na sektore koji ne sudjeluju u međunarodnoj robnoj razmjeni**, uključujući bankarstvo, trgovinu na veliko i malo, nekretnine i izgradnju u turizmu. Bolje poslovno okruženje moglo bi potaknuti izravna strana ulaganja u sektore koji sudjeluju u međunarodnoj razmjeni i podići ukupnu razinu izravnih stranih ulaganja. Zemlja bi trebala iskoristiti svoj položaj na križištu Srednje Europe, Zapadnog Balkana i Sredozemlja u smislu plana povezivanja infrastrukture energetskog i prometnog tržišta te tržišta kapitala.

Operativni odgovor

- Banka će nastojati osigurati dugoročno dužničko i vlasničko financiranje (uključujući i kroz Program izravnog financiranja, Fond za širenje poduzetništva ENEF i Fond za inovacije poduzeća ENIF), kao i financiranje obrtnog kapitala poduzeća u prerađivačkoj i uslužnoj industriji, pri čemu će biti okrenuta inovativnim proizvodima i/ili procesima, ekonomiji znanja, prijenosu tehnologija i povećanju učinkovitosti, uz istodobno nastojanje da se poboljša korporativno upravljanje te poslovna i upravljačka praksa. Financiranje će se osigurati i posredstvom partnerskih banaka (putem podzajmova i podjele rizika) i otvorenih investicijskih fondova rizičnog kapitala s privatnom ponudom, koji svojom kvalitetom zadovoljavaju institucionalne ulagače.
- Svjesna važnosti izvozom pokretanog rasta za opću konkurentnost privatnog sektora, Banka će poseban naglasak staviti na potporu hrvatskim izvozniciima i pomoć domaćim društvima u njihovim prekograničnim aktivnostima, čime će promicati razvoj regionalnih poslovnih veza i lanaca vrijednosti. S druge strane, Banka će tražiti prilike za potporu ulasku kvalitetnih izravnih stranih ulaganja. Nastojat će dodatno doprinijeti regionalnoj integraciji hrvatskih tvrtki, kako ulaganjima u logistiku, tako i jačanjem važnih prometnih veza prema zapadnom Balkanu i šire, pri čemu će Hrvatskoj pomagati da iskoristi prednost toga što leži duž tri paneuropska prometna koridora između EU-a i Jugoistočne Europe.
- Banka će surađivati s odabranim poduzećima koja imaju zdrav poslovni model i snažan potencijal za rast, ali im je možda potrebno financijsko i/ili poslovno restrukturiranje. Banka će gdje god je moguće mobilizirati sufinancijere, uključujući poslovne banke, fondove rizičnog kapitala s privatnom ponudom, investicijske i mirovinske fondove, a kako bi domaćim poduzećima pružili znatnu podršku koja će im donijeti dodanu vrijednost u cilju uspješnog restrukturiranja.
- S obzirom na istaknutu ulogu turizma i agroindustrije u Hrvatskoj, Banka će se usredotočiti na to da tvrtkama koje posluju u tim sektorima osigura vlasničko i dužničko financiranje, a usporedo s time podupirat će prateće sektore duž lanca vrijednosti, unapređivati konkurentnost, energetske i resursne učinkovitost, poštivanje propisa o zaštiti okoliša i uključivanje mladih, osobito učenjem kroz rad i podizanjem standarda vještina, kao i dopiranjem do zapostavljenih skupina i područja.
- Banka će osigurati financiranje usmjereno prema obnovljivim izvorima, energetske i resursne učinkovitosti te smanjenju utjecaja na okoliš, i to kako izravno, tako i preko financijskih posrednika. Nastojat će poticati ulaganja u tehnologije i najbolju praksu na području resursne učinkovitosti, otpornosti na klimatske promjene i zaštite okoliša, a kako bi se poboljšali upravljački procesi i

poslovna praksa u svim sektorima industrije. Banka će nastaviti sa širenjem Programa financiranja energetske održivosti stambenog sektora u Hrvatskoj (CroRSEFF).

- Banka će nastojati staviti naglasak i na projekte koji doprinose ekonomskoj uključenosti i pristupu financijskim sredstvima za zapostavljene segmente korisnika (osobito mladih), kao i poboljšanju strukovne i tehničke izobrazbe koja će odražavati potrebe poslodavaca, posebice učenjem kroz rad i podizanjem standarda vještina.

Strateški dijalog

- **Korporativno upravljanje.** EBRD će s drugim MFI-ima tijesno koordinirati aktivnosti strateškog savjetovanja radi poboljšanja korporativnog upravljanja i ulagačke klime, pri čemu će se oslanjati na svoju stručnost u određenim područjima, uključujući poboljšanje upravnih i sudskih postupaka. Aktivnosti će se temeljiti na podrobnoj ocjeni potreba u dogovoru s vlastima.
- **Ekonomska uključenost.** U sprezi sa svojim projektima ulaganja, Banka će s poduzećima iz privatnog sektora i akademskim institucijama stupiti u dijalog radi rješavanja pitanja nezaposlenosti mladih promicanjem strukovnog obrazovanja, boljim učenjem kroz rad i lakšim prelaskom iz škole na posao. To će uključivati strukturirani dijalog između tijela nadležnih za obrazovanje i privatnog sektora radi pružanja bolje izobrazbe i podizanja standarda vještina u skladu s potrebama poslodavaca.
- **Energetska i resursna učinkovitost.** Banka će surađivati s nacionalnim ograncima Savjeta za zelenu gradnju radi podizanja standarda energetske učinkovitosti i energetske održivosti, kako kroz koordinaciju aktivnosti strateškog dijaloga, tako i strukturiranjem konkretnih projekata, gdje je to moguće.

Rezultatski okvir za Temu 1: Potpora konkurentnosti privatnog sektora poticanjem inovacija, poslovne i resursne učinkovitosti, kao i poboljšanjem poslovne klime i ekonomske uključenosti.

	IZAZOVI	CILJEVI	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI ZA PRAĆENJE
1.1	Konkurentnost je sputana ograničenim inovacijama i nedostatkom suvremenih tehnologija, teškim poslovnim okruženjem i birokracijom.	Ojačati konkurentnost povećanjem poslovne učinkovitosti, inovacija i uključenosti	- Izravna dugoročna ulaganja i financiranje obrtnoga kapitala poduzeća, što uključuje i Okvir za izravno financiranje (DFF) i Fond za širenje poduzetništva (ENEF). - Potpora velikim i srednjim poduzećima kroz izravne i neizravne (tj. dioničko fondovske) vlasničke i dužničke instrumente, kao i plasiranje podzajmova preko banaka, uključujući podjelu rizika, a za kapitalne izdatke, poslovno i financijsko restrukturiranje, inovacije i prijenos tehnologija (ENIF i VCIP). - Potpora konkurentnosti odabranih tvrtki kroz poboljšanja prakse korporativnog upravljanja, jednake mogućnosti i ekonomsku uključenost, s naglaskom na prerađivačku industriju, nekretnine i turizam.	- Broj poduzeća u koje se ulaže iz Fondova (<i>Polazna osnova - 0</i>) - Broj poduzeća koja su poboljšala svoje poslovanje ili mjere učinkovitosti a koje je Banka financirala bilo izravno ili neizravno (promet) (<i>Polazna osnova - 0</i>)
1.2	Hrvatska i dalje zaostaje u pogledu resursne učinkovitosti i produktivnosti.	Poboljšati resursnu (uključujući i energetske) učinkovitost	Financiranje projekata izravno ili u sklopu namjenskih okvira, uključujući CroRSEFF i WeBSEFF II, a radi poboljšanja energetske i resursne učinkovitosti, kao i strateški dijalog u suradnji sa Svjetskim savjetom za zelenu gradnju radi podizanja standarda energetske održivosti ne bi li ih se uskladilo s politikom Banke glede Prelaska na zeleno gospodarstvo u svim sektorima gdje je to moguće, a napose u proizvodnji, infrastrukturi, sektoru nekretnina, turizmu i agroindustriji.	- Smanjenje emisija CO₂ povezanih s projektima Banke, mjereno u tCO₂e/god. (<i>Polazna osnova – 0</i>) - Broj/obujam kredita za energetske/resursnu učinkovitost partner banaka (npr. CroRSEFF, WebSEFF) (<i>Polazna osnova – 0</i>)
1.3	Potrebno je poticati prekograničnu trgovinu i ulaganja širom regije.	Povećana prekogranična trgovina i tokovi ulaganja	- Potpora izravnim stranim ulaganjima u razvoj regionalnih financijskih i poslovnih veza i lanaca vrijednosti koji tvrtkama olakšavaju pristup izvoznim tržištima. - Potpora aktivnostima financiranja trgovine. - Potpora novim ulaganjima povezanim s poboljšanjem regionalne međupovezanosti i suradnje u području energetike, prometa i tržišta kapitala. - Potpora logističkim tvrtkama u Hrvatskoj radi povećanja	- Povećanje prodaje domaćih (izvozno orijentiranih) tvrtki koje podupire Banka (<i>Polazna osnova – N/P</i>) - Neto povećanje propusnosti infrastrukture (godišnja tonaža) (<i>Polazna osnova – 0</i>)

			lučkog, cestovnog i željezničkog prometa.	
	Pokazatelj učinka: Prema Izvješću Doing Business Svjetske banke za 2017. godinu, Hrvatska zauzima 43. mjesto od 190 zemalja, a prema Globalnom indeksu inovacija 38,3/128 (AT Kearney/INSEAD)			

Tema 2: Produblјivanje finansijskih tržišta radi šireg pristupa sredstvima, s naglaskom na razvoj tržišta kapitala.

Tranzicijski izazovi

- **Ograničeni pristup (dugoročnim) sredstvima, osobito za MSP-e, umanjuje sposobnost tvrtki za ulaganja.** Podupiranje kreditne aktivnosti potpomognute instrumentima podjele rizika i ograničenim osiguranjem kreditnih potraživanja potaknulo bi banke na uvođenje novih proizvoda za MSP-e te bi se pozitivno odrazilo na kvalitetu njihovog portfelja novih kredita. Jedan od ključnih ciljeva vlasti u području razvoja MSP-a je povećati dostupnost finansijskih sredstava za MSP-e uvođenjem novih finansijskih instrumenata koji zadovoljavaju poslovne potrebe poduzetnika u svim fazama njihova razvoja, kao što su povoljni krediti, mikrokrediti, garancije i poduzetnički kapital. U okviru finansijske perspektive za razdoblje 2014.-2020., Hrvatska ima pristup sredstvima EU-a namijenjenim poticanju razvoja više finansijskih instrumenata radi daljnjeg poticanja gospodarske aktivnosti te pomoći u otvaranju i očuvanju radnih mjesta. Vlada je predviđela uvođenje novih mjera za potporu MSP-u, od kojih se neke provode u okviru Operativnog programa “Konkurentnost i Kohezija” za razdoblje 2014.-2020, točnije, Tematskog cilja 3 koji se ostvaruje u suradnji s odgovarajućim finansijskim institucijama, a zamišljen je kako bi se dodatno proširile mogućnosti za financiranje MSP-a kroz vlasnička i dužnička ulaganja, pri čemu je krajnji cilj Vlade da se na temelju novih finansijskih instrumenata do kraja 2020. potaknu znatna dodatna ulaganja u MSP-e. K tome, velik javni dug koji i dalje raste i koji sve više financiraju banke istiskuje privatni sektor iz bankarskog financiranja.
- **Aktivnosti na tržištu kapitala su ograničene**, pri čemu promet na Zagrebačkoj burzi predstavlja manje od 2% BDP-a. Mada postoji razmjerno jaka baza institucionalnih ulagača (banke i mirovinski fondovi), MMSP-i nemaju pristup tržištima kapitala. Hrvatskim finansijskim sektorom nadmoćno prevladavaju banke. Aktiva bankarskog sektora činila je više od 110% BDP-a, dok je na imovinu kojom upravljaju mirovinski fondovi otpadalo oko 21%, na osiguravajuća društva 11%, a na investicijske fondove manje od 5% BDP-a u 2014. godini. Banke iz eurozone čine više od 80% bankovne aktive, zbog čega su od systemske važnosti. Većina MSP-a nema pristup tržištima kapitala i ne pojavljuje se ni među tvrtkama uvrštenim na burzi niti u ulozi izdavatelja dužničkih vrijednosnih papira.
- **Izdavanje korporativnih obveznica uvelike je ograničeno na nekolicinu korporativnih izdavatelja.** Većina obveznica izdana je u eurima, a pokrivenih obveznica nema. Uvođenje novih dugoročnih instrumenata pomoglo bi bankama u produljenju dospijeća svojih izvora financiranja, što bi im omogućilo bolje usklađivanje ročnosti, a možda potaknulo i rast kredita kao i razvoj tržišta kapitala.
- **Visoka razina loših plasmana (28%) i zaduženost¹⁰ u korporativnom sektoru doprinose sporom oporavku gospodarskog rasta** jer su banke postale nesklone preuzimanju rizika unatoč visokoj likvidnosti, dok su poduzeća koja nisu ispunila obveze po svojim zajmovima ili su opterećena visokim dugom zapravo izgubila pristup kreditima. Rješavanje pitanja loših plasmana važno je za poboljšanje produktivnosti i dugoročnog rasta u Hrvatskoj. Rješavanje loših plasmana zahtijevalo

¹⁰ Dug prezaduženih poduzeća, kod kojih je dugoročni dug/3-godišnji prosjek EBITDA > 10 (ne računajući autoceste i željeznice), visok je i iznosi gotovo 8 mlrd. EUR (20% BDP-a) prema podacima Orbisa.

bi holistički pristup Vlade, uz sudjelovanje svih ključnih dionika i bavljenje svim čimbenicima koji otežavaju rješenje, uključujući - između ostaloga - porezne propise, učinkovitost predstečajnog i stečajnog okvira te različite čimbenike koji utječu na prenosivost loših plasmana. Nedavno najavljenom poreznom reformom predviđeni su poticaji bankama za otpis loših plasmana, doduše prema prethodno utvrđenim rokovima.

- **Visok korporativni dug opterećuje privatna ulaganja.** Vlasničko financiranje sve je važnije za diverzifikaciju izvora sredstava poduzeća i njihovo udaljšavanje od zaduživanja kod banaka. Međutim, unatoč razmjerno jakoj bazi institucionalnih ulagača (privatni mirovinski fondovi i osiguravajuća društva) i visokoj kapitalizaciji tržišta dionica (39% BDP-a u odnosu na 31% u Poljskoj ili 10,5% u Mađarskoj u 2013. godini), likvidnost tržišta vlasničkih vrijednosnica vrlo je niska prema standardima regije. Nakon što je tijekom godina bilježio postojani pad, koeficijent prometa je u 2013. dosegao 2,3% u odnosu na 10,7% u Poljskoj i 5,1% u Mađarskoj u 2013. godini.
- **Financiranje MMSP-a u domaćoj valuti još uvijek je na niskoj razini, iako novija kretanja ukazuju na porast kunskih kredita korporativnom sektoru.** Hrvatsko gospodarstvo jedno je od najeuriziranijih na prostoru djelovanja EBRD-a, pri čemu je oko 70% svih kredita denominirano u stranoj valuti, a dostupnost financiranja u domaćoj valuti je ograničena. U prosincu 2015., neto vanjska izloženost korporativnog sektora (uglavnom u stranoj valuti) iznosila je 8,5 milijardi eura (19,4% BDP-a), što uključuje i tvrtke potencijalno nezaštićene ili djelomice zaštićene od rizika i predstavlja rizik za gospodarstvo, bez obzira na povijesno nisku valutnu kolebljivost. Dostupnost financiranja u domaćoj valuti za zajmoprimece nezaštićene od rizika (uglavnom MSP-e i kućanstva) važna je za smanjivanje velikih valutnih neusklađenosti.

Operativni odgovor

- Banka će s domaćim poslovnim bankama, leasing i faktoring društvima surađivati (između ostaloga, i podjelom rizika) na olakšavanju pristupa financijskim sredstvima za MSP-e putem kreditnih linija posebno prilagođenih njihovim potrebama. Kroz Program savjetovanja za male poduzetnike (ASB), Banka će nastaviti s razvojem održive infrastrukture za podršku MMSP-ima kroz jačanje kapaciteta i stručno osposobljavanje domaćih konzultanata.
- Banka će istražiti kako na najbolji način olakšati pristup sredstvima za MSP-e, možebitno i korištenjem sredstava EU-a. Naime, Banka bi se u kasnijoj fazi mogla uključiti u rad na područjima konkurentnosti MSP-a, poljoprivrede, učinkovitosti resursa, uključujući i energetske učinkovitost, kao i poboljšanja u vodoopskrbi i odvodnji, i to kroz ulaganja u sprezi sa sredstvima iz ESIF-a i zajedno s HBOR-om, HAMAG BICRO-om i poslovnim bankama, kao i programima EU-a poput Instrumenta za povezivanje Europe (CEF), Programa za konkurentnost malih i srednjih poduzeća (COSME), Obzora 2020 i Plana ulaganja za Europu.
- Banka će istražiti i mogućnost financiranja u sprezi sa sredstvima EU radi bolje potpore stambenim zadrugama i malim društvima za upravljanje stambenim zgradama, ali i ulaganjima MSP-a iz građevinskog i proizvodnog sektora, a s kojima su sklopljeni ugovori o "zelenoj obnovi", te radi odobravanja kreditnih linija za resursnu učinkovitost u industrijskom i korporativnom sektoru i sektoru MSP-a, također u sklopu programa CroRSEFF.

- Banka će tražiti odgovarajuće prilike kako bi nastupila kao ključni ulagač u izdavanjima obveznica poduzeća, banaka i uvrštenih društava posebne namjene, u velikim međunarodnim sindiciranim kreditima, kao i ulagač u vlasnički kapital poduzeća, što uključuje i inicijalne javne ponude. U slučajevima kada će Banka razmatrati izravno ulaganje u vlasnički kapital poduzeća, nastojat će poboljšati korporativno upravljanje kroz razvoj akcijskih planova za korporativno upravljanje te će razraditi strategiju izlaska iz vlasničke strukture, što može uključivati uvrštenje ili prodaju na burzi. Banka će nastaviti i s tražiti mogućnosti za pružanje podrške otvorenim investicijskim fondovima rizičnog kapitala s privatnom ponudom, koji svojom kvalitetom zadovoljavaju institucionalne ulagače, a koji djeluju na prostoru Srednje i Jugoistočne Europe.
- Banka će tragati za odgovarajućim prilikama za ulaganja u financijske instrumente koji još nisu dostupni u Hrvatskoj, kao što su pokrivene obveznice i vrijednosni papiri osigurani imovinom, kao i za plasiranje financijskih instrumenata u okviru svog Programa kreditiranja MSP-a u domaćoj valuti.
- Banka će kroz strateški dijalog i ulaganja nastaviti s davanjem doprinosa razvoju infrastrukture tržišta kapitala u Hrvatskoj (burza, klirinški sustav, pružatelji skrbničkih usluga, agencije za osiguranje depozita) te će podržati njezinu potencijalnu ulogu regionalnog financijskog središta.
- Banka će nastojati pružiti potporu poslovnim bankama u upravljanju lošim plasmanima kroz ulaganja u posebne platforme za servisiranje, reprogramiranje i/ili restrukturiranje, u dezinvestiranju portfelja loših plasmana ili tako što će zajedno s drugim strateškim ulagačima osigurati financijska sredstva za pojedinačne velike loše plasmane koji iziskuju sveobuhvatno restrukturiranje, kao što će ulagati i u posebne fondove rizičnog kapitala okrenute sanaciji poduzeća.
- U sklopu svog sveukupnog rada na olakšavanju pristupa financijskim sredstvima i jačanju stabilnosti financijskog sustava, Banka će istražiti mogućnosti pružanja savjetodavnih usluga i financijske potpore novoosnovanom Sanacijskom fondu kojim upravlja Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB), a u skladu s Direktivom EU-a za oporavak i sanaciju banaka ("BRRD").
- Banka će pripomoći jačanju likvidnosti tržišta kapitala u domaćoj valuti kroz potporu izdavanju kunskih korporativnih obveznica i sudjelovanje u javnim ponudama dionica, uz snažan demonstracijski efekt.

Strateški dijalog

- Banka će nastaviti sa savjetodavnom podrškom Ministarstvu financija radi pomoći u izradi pravnog okvira za prijedlog Zakona o pokrivenim obveznicama, a u tijesnoj suradnji s mjerodavnim institucijama, uključujući Hrvatsku narodnu banku, Ministarstvo pravosuđa i HANFA-u.
- Banka će nastaviti nuditi svoju stručnu pomoć u pripremi novog Zakona o tržištima kapitala, kojim se domaće zakonodavstvo usklađuje s Direktivom EU-a MIFID II, pri čemu će surađivati s Ministarstvom financija, HANFA-om i Zagrebačkom burzom.
- Banka će nastaviti i s pružanjem pomoći u osnivanju regionalne Središnje druge ugovorne strane ("CCP") kao CCP-a usklađenog s europskom regulativom o infrastrukturi tržišta (EMIR), uz mogućnost pokrivanja hrvatskih i slovenskih tržišta kapitala radi povećanja globalne privlačnosti tih lokalnih tržišta.

- Banka će pružiti savjete radi pomoći u uspostavi “Tržišta za rast MSP-a” kao posebne platforme za trgovanje, kako bi se MSP-ima olakšao pristup Zagrebačkoj burzi u skladu s Direktivom MIFID II.
- Banka će pružiti tehničku pomoć Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka u jačanju njenih institucionalnih kapaciteta s obzirom na njezinu novu ulogu sanacijskog tijela u skladu s Direktivom BRRD.
- Ako vlasti to zatraže, Banka će pomoći u lakšem rješavanju loših plasmana u skladu s preporukama Druge bečke inicijative te može pružiti iscrpne strateške savjete. Banka već ima iskustva u drugim zemljama kao što su Mađarska (gdje je bila vodeća MFI) i Srbija, a aktivno je sudjelovala i u prvoj ocjeni stanja u Hrvatskoj, koju je do danas vodila Svjetska banka. Uz to, Banka se namjerava uključiti u bilateralne rasprave te prirediti okrugli stol na temu izvansudskog restrukturiranja u suradnji s Ministarstvom pravosuđa, Udruženjem banaka, predstavnicima ključnih banaka, MMF-om i Svjetskom bankom.
- Oslanjajući se na svoj visok ugled među poduzećima i investicijskim fondovima s privatnom ponudom, a koji je kao ulagač i vlasnik udjela stekla zahvaljujući svom sve većem portfelju vlasničkih ulaganja, Banka će promicati osviještenost poduzeća i institucija o koristima vlasničkog financiranja i unaprijeđene prakse korporativnog upravljanja.

Rezultatski okvir za Temu 2: Produbljivanje financijskih tržišta radi šireg pristupa sredstvima, s naglaskom na razvoj tržišta kapitala.

	IZAZOVI	CILJEVI	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI ZA PRAĆENJE
2.1	Ograničenja u pristupu MSP-a financijskim sredstvima povećala su se od razdoblja krize.	Bolji pristup dugoročnom financiranju	- Kreditne linije prilagođene potrebama MSP-a (uključujući putem banaka i društava za leasing i faktoring). - Program savjetovanja za male poduzetnike vezan uz poboljšanje standarda poslovanja i upravljanja - Razvoj posebno prilagođenih programa financiranja, uz korištenje strukturnih fondova EU-a i stavljanje naglaska na učinkovitost resursa i konkurentnost MSP-a te poboljšanja u vodoopskrbi i odvodnji, ako to zatraže vlasti.	- Ukupan broj/obujam kredita za MMSP-e koje su partner banke odobrile ciljanim područjima/instrumentima (kao što su poduzetnice, faktoring), a kako je relevantno (<i>Polazna osnova – utvrđuje se pri odobrenju projekata</i>) - Broj klijenata koji su dobili potporu iz Programa savjetovanja za male poduzetnike i koji su prijavili povećanje prihoda/produktivnosti (<i>Polazna osnova – 0</i>)
2.2	Aktivnosti na tržištu kapitala su ograničene, a domaća poduzeća nemaju pristup tržištima kapitala i financiranju u domaćoj valuti.	Ojačati financijski sektor postizanjem bolje diverzifikacije i integracije u globalna financijska tržišta, razviti tržišta kapitala i, ako je moguće, povećati dostupnost financiranja u domaćoj valuti	- Potporna diverzifikaciji izvora financiranja na tržištima kapitala sudjelovanjem u međunarodnim sindiciranim kreditima, investicijskim fondovima s privatnom ponudom, izdavanju korporativnih obveznica i inicijalnim javnim ponudama. - Strateško savjetovanje vezano uz uvođenje Zakona o pokrivenim obveznicama. - Potporna razvoju infrastrukture tržišta kapitala (platforma SEE Link) kako bi se priključili novi članovi. - Razvoj financijske infrastrukture u skladu s inicijativom EU-a o Uniji tržišta kapitala (CMU), uključujući razvoj Tržišta za rast MSP-a i sudjelovanje u Radnoj skupini za novi Zakon o tržištu kapitala. - Uvođenje Programa kreditiranja MSP-a u domaćoj valuti.	- Dokazivo poboljšanje institucionalnog i pravnog okruženja za domaća tržišta kapitala (npr. Zakon o pokrivenim obveznicama, Zakon o tržištu kapitala i SEE link). (<i>Kvalitativni pristup - Polazna osnova – N/P</i>) - Borj/volumen transakcija na tržištu kapitala (npr. obujam trgovine vrjednosnim papirima – obveznice, dionice) (<i>Polazna osnova – 0</i>)
2.3	Kreditne	Olakšati rješavanje	Utvrđivanje prepreka za rješavanje loših plasmana kroz	Uvođenje mjera (npr. utvrđivanje

aktivnosti banaka su se usporile jer su banke opterećene lošim plasmanima.	loših plasmana	strateški dijalog (zajedno sa Svjetskom bankom), sudjelovanje u strateškom dijalogu i angažman na izvansudskom restrukturiranju. Potporna razvoju propisa/zakona i ulagačkim aktivnostima ako se pronađu odgovarajuće strukture i ulagači.	prepreka, propisi i zakoni) za smanjivanje loših plasmana u bankarskom sektoru <i>(Polazna osnova – N/P)</i>
Pokazatelj učinka: WDI kapitalizacija tržišta u odnosu na BDP (%) 36,2 (2011)			

Tema 3: Promicanje komercijalizacije javnih poduzeća, uključujući poboljšanje korporativnog upravljanja i potporu privatizaciji određenih poduzeća u državnom vlasništvu:

Tranzicijski izazovi

- **Državna poduzeća** i dalje igraju važnu ulogu u hrvatskom gospodarstvu, pri čemu su neka od njih često opterećena lošim poslovnim rezultatima i slabim korporativnim upravljanjem, dok su državne subvencije poduzećima u državnom vlasništvu znatno iznad prosjeka EU-a. Njihova je učinkovitost poslovanja znatno ispod standarda većine njihovih pandana u EU te ju je zbog toga potrebno povećati kako bi se poboljšala kvaliteta usluga, zadovoljili okolišni standardi i smanjili troškovi. Posebno je važno to što je omjer njihovih troškova rada i prihoda poslovanja u 2014. godini bio 37,1%, što je znatno više nego u zemljama Višegradske skupine, gdje je iznosio 25,9%, i ukazuje na to da ima mnogo prostora za povećanje učinkovitosti, čime bi se ujedno smanjio i pritisak na državni proračun. Poboljšanju poslovnih i financijskih ostvarenja određenih javnih poduzeća išao bi na ruku veći udio privatnog sektora u komunalnim i prometnim poduzećima, kao i usklađivanje cijena usluga s troškovima.
- **Sudjelovanje države u gospodarstvu i dalje je znatno, osobito u prometnoj i energetskej infrastrukturi.** Nedovoljno sudjelovanje privatnog sektora u tim područjima sputavalo je i potencijale Hrvatske da postane logističko čvorište te da ostvari energetske i trgovinske integracije s regijom. Manjkavosti u upravljanju i izostanak odgovarajućeg praćenja ostvarenja i dalje dovodi do znatno niže profitabilnosti državnih poduzeća u odnosu na usporediva poduzeća u privatnom vlasništvu, što se negativno odražava na javne financije. Među najvažnijim učincima koji bi se postigli u okviru ovog tranzicijskog izazova jesu smanjivanje fiskalnog rizika za državni proračun, veći doprinos javnih poduzeća razvoju Hrvatske i smanjivanje javnog duga aktiviranjem državne imovine. U prethodnoj godini, koraci okrenuti otvaranju državnih poduzeća privatnom vlasništvu odvijali su se sporo, no očekuje se postizanje napretka u smanjivanju državnog vlasništva na stanovima, poslovnim prostorima i zemljištu, kao i u aktiviranju neiskorištene državne imovine. Stoga bi se u godinama koje predstoje mogle javiti neke važne mogućnosti za privatizaciju koje bi mogle iziskivati potporu Banke, pri čemu bi moglo biti neophodno financijsko i poslovno restrukturiranje državnih poduzeća kako bi im se prije uvrštenja njihovih dionica na burzu pomoglo u unapređivanju korporativnog upravljanja, poglavito jačanjem mehanizama za izvješćivanje i unutarnju kontrolu.
- **Iz najbolje svjetske prakse treba izvući pouke radi poboljšanja javno-nabavnih kapaciteta radi razvoja održivih projekata JPP** u raznim sektorima, uključujući komunalni i prometni, s obzirom na to da su neki od postojećih projekata naišli na probleme u provedbenoj fazi.
- U Hrvatskoj, **gospodarenje otpadom i vodama i dalje predstavlja izazov.** Učinkovitost vodoopskrbe i gospodarenja otpadnim vodama je niska, a gubici u sustavu su visoki. Postojeći sustav gospodarenja krutim otpadom treba konsolidirati i dići na razinu većih županijskih sustava jer u rješavanju problematike krutog otpada vlada znatna neučinkovitost i kasni se u odnosu na dinamiku dogovorenu s EU-om, uglavnom zbog slabih kapaciteta za pripremu investicijskih projekata. Potrebna su znatna ulaganja kako bi se osiguralo poštivanje svih mjerodavnih direktiva EU-a, kako bi se smanjila količina otpada koji završava na odlagalištima, kako bi se povećalo recikliranje komunalnog otpada, kako bi se povećala usklađenost

odlagališta s normama EU-a te osigurala kvaliteta pitke vode i priključci na javnu kanalizacijsku i vodoopskrbnu mrežu. Ostvarenja u odnosu na ciljeve postavljene glede recikliranja su slaba: prema Eurostatu, reciklira se samo 15,5% komunalnog otpada u odnosu na prosjek EU-a od 41,3%. Hrvatska zaostaje i na području produktivnosti resursa (prema Eurostatu, gospodarska vrijednost kilograma sirovina iznosi 1,09 eura, a prosjek EU-a je 1,95 eura).

- **U prometnom sektoru i dalje postoje infrastrukturni nedostaci, pri čemu neki od glavnih željezničkih koridora nisu u potpunosti obnovljeni nakon ratnih oštećenja.**
 - **Željeznički sektor** mogao bi postati jači pokretač rasta, a željeznička poduzeća učinkovitija i konkurentnija unutar EU-a. Imajući u vidu ključni tranzitni položaj Hrvatske u Europi, jedna od glavnih konkurentnih prednosti i prilika za Hrvatsku leži u tome što se njezina željeznička mreža uvelike preklapa s glavnim europskim prometnim koridorima (npr. Paneuropski željeznički koridor X u pravcu istok-zapad, koridor Vb koji povezuje Rijeku sa Zagrebom i mađarskom granicom te koridor Vc koji od Ploča ide preko Bosne i Hercegovine u pravcu sjever-jug). Međutim, taj je sustav suočen s ozbiljnim poslovnim i financijskim izazovima, kao što je slaba kvaliteta tračnica koja ograničava brzinu teretnih i putničkih vlakova, a time i operativni kapacitet i radni učinak vozila kojima se koriste željeznička poduzeća. Zbog toga, iako raspolaže željezničkom mrežom slične gustoće, Hrvatska ima znatno manji intenzitet prometa od ostalih zemalja EU, koji je više nego upola manji od prosjeka EU-a.
 - Poduzećima **cestovnog sektora** potrebno je znatno poslovno i financijsko restrukturiranje, uz prijeko potrebna poboljšanja u korporativnom upravljanju, a kako bi se postigla dugoročnija održivost i smanjile potrebe za proračunskim transferima.
- **Energetika:** Energetsku infrastrukturu treba i dalje razvijati u smislu poštivanja okolišnih standarda EU-a i sigurnosti opskrbe.

Operativni odgovor

- Banka će nastojati podupirati šire sudjelovanje privatnog sektora u financiranju i upravljanju infrastrukturom, što uključuje i JPP-e, a ostvarilo bi se dužničkim i vlasničkim financiranjem u prometnom sektoru (poput operatora lučkih terminala ili operatora na području logistike i kombiniranog prijevoza), kao i u određenim projektima (poput zdravstvene i prometne infrastrukture), uz nastavak prelaska na zeleno gospodarstvo, uključujući energetske sektor i bankama prihvatljive projekte vezane uz tvrtke za pružanje energetske usluge (ESCO).
 - Banka će nastojati podupirati ulaganja u obnovu gradskih područja, što bi moglo uključivati i pružanje pomoći u izradi glavne studije izvodljivosti i komercijalne održivosti radi privlačenja privatnih ulagača.
 - U sklopu Okvira za sufinanciranje hrvatskog vodnog gospodarstva sredstvima Kohezijskog fonda EU-a (C2CF) Banka će tražiti mogućnosti sufinanciranja ulaganja u poboljšanje kvalitete usluga i učinkovitosti velikih komunalnih poduzeća za vodoopskrbu i odvodnju, uz pružanje tehničke pomoći kroz programe financijskih i poslovnih poboljšanja (FOPIP) koji služe promicanju komercijalizacije, analizu najbolje prakse i međunarodno certificiranje nabave.

- Banka će nastojati podupirati mjere energetske učinkovitosti poput rješenja za energetske učinkovite javne rasvjete i održivi gradski prijevoz u okviru Planiranja održive urbane mobilnosti ("SUMP"), kao i "zelena rješenja" u sklopu svojih projekata s javnim poduzećima, u skladu s ciljevima okolišne održivosti kojima se predviđa prelazak s privatnih prijevoznih sredstava na čistiji javni prijevoz kao održivu alternativu automobilima (primjerice, strategije parkiranja).
- Banka će se okrenuti državnim poduzećima radi poboljšanja njihove resursne učinkovitosti i okolišnih standarda u skladu s politikom prelaska na zeleno gospodarstvo. Banka će nastojati osigurati sredstva za javna komunalna poduzeća radi potpore većoj učinkovitosti i boljim okolišnim ostvarenjima u skladu sa zahtjevima EU-a glede primjene najboljih raspoloživih tehnika (BAT). Poglavitito u energetske sektoru, financiranje će biti okrenuto projektima (uglavnom TE-TO) koji će dovesti do znatnog porasta proizvodnje električne energije i daleko veće učinkovitosti goriva te postojanog pada emisija CO₂.
- Privatizacija državnih poduzeća. Pod uvjetom da se politika na to obveže, Banka može poduprijeti Vladin program privatizacije, možebitno u prometnom i energetske sektoru. Banka može razmotriti pružanje potpore i u slučaju da se kao alternativa privatizaciji dogovore održivi i uvjerljivi modeli komercijalizacije državnih poduzeća.
- Banka će podupirati prometnu, logističku i energetske infrastrukturu kojom se jača integraciju Hrvatske s regionalnim tržištima, uključujući i plinovodne i elektroenergetske interkonekcije. Gdje je to moguće, Banka će nastojati podupirati šire sudjelovanje privatnog sektora u financiranju i upravljanju infrastrukturom, što uključuje i dobro strukturirane JPP-e, a ostvarilo bi se dužničkim i vlasničkim financiranjem u prometnom sektoru (poput operatora lučkih terminala ili operatora logistike i kombiniranog prijevoza), kao i u određenim projektima lokalne samouprave (poput zdravstvenih objekata i javnog parkiranja), uz nastavak prelaska na zeleno gospodarstvo. U javnom sektoru, Banka će podupirati model tvrtki za pružanje energetske usluga (ESCO).
- Banka će u prometnom sektoru nastaviti suradnju s Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture te će, u suradnji sa Svjetskom bankom, pomagati u poboljšanju korporativnog upravljanja, financijskom i poslovnom restrukturiranju Hrvatskih autocesta u stopostotnom vlasništvu države, a ako se to od nje zatraži, može razmotriti širenje svoje potpore i na druga poduzeća u cestovnom sektoru (kao što su Hrvatske ceste) kojima bi mogla zatrebati pomoć u poslovnom i financijskom restrukturiranju.

Strateški dijalog

- EBRD i Služba za potporu strukturnim reformama EU-a imaju prostora za razvoj programa usredotočenog na praćenje financijske rezultata državnih poduzeća i izobrazbu imenovanih rukovoditelja na području korporativnog upravljanja i zakonodavstva kojim se uređuju državna poduzeća.
- Ako vlasti to zatraže, Banka u suradnji s drugim relevantnim MFI-ima može pružiti savjete o unaprjeđenju zakonodavnog okvira i provedbene prakse na području JPP-a, uključujući i analizu sadašnjeg Zakona o javno-privatnom partnerstvu, kao i potporu u razvoju kapaciteta za provedbu i praćenje.

- U sektoru vodoopskrbe i odvodnje, Banka će u sklopu Okvira C2CF nastojati pružiti potporu vlastima, Ministarstvu zaštite okoliša i energetike i Hrvatskim vodama u regionalizaciji i konsolidaciji poduzeća za vodoopskrbu i odvodnju radi jačanja njihovih apsorpcijskih kapaciteta u skladu s Operativnim programom “Konkurentnost i kohezija”. K tome, strateški dijalog mogao bi donijeti određene koristi i u smislu uvođenja sektorske platforme za komparativnu analizu najbolje prakse u vodnom gospodarstvu.
- Osim toga, bude li potrebno, Banka Ministarstvu zaštite okoliša i energetike može ponuditi svoju potporu u osmišljanju financijskih instrumenata na području energetske učinkovitosti, kao i pomoć u pripremi investicijskih projekata regionalnog gospodarenja krutim otpadom te sufinanciranju tih ulaganja sredstvima EU-a.

Shodno tome, sposobnost Banke da sudjeluje u aktivnostima u okviru ove strateške teme ovisit će o reformskoj opredijeljenosti Vlade.

Rezultatski okvir za Temu 3: Promicanje komercijalizacije javnih poduzeća, uključujući poboljšanje korporativnog upravljanja i potporu privatizaciji određenih poduzeća u državnom vlasništvu

	IZAZOVI	CILJEVI	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI ZA PRAĆENJE
3.1	Nedostatna infrastruktura u komunalnom, prometnom i energetsom sektoru, popraćena slabim poslovnim ostvarenjima.	Poboljšano korporativno upravljanje, poslovni i financijski rezultati javnih poduzeća	- Potpora komercijalizaciji i korporatizaciji javnih poduzeća u komunalnom sektoru lokalne samouprave, energetsom i prometnom sektoru kroz nova ulaganja, programe poboljšanja financijskih i poslovnih rezultata (poput restrukturiranja bilance i poboljšanja u upravljanju uvođenjem akcijskih planova korporativnog upravljanja i ugovora o pružanju javnih usluga) te potporu privatizaciji odabranih javnih poduzeća. - Potpora ulaganjima koja donose veću učinkovitost i bolja okolišna ostvarenja u skladu sa zahtjevima EU-a za primjenu najboljih raspoloživih tehnika. - Sektor vodoopskrbe i odvodnje u sklopu Okvira EU-a i EBRD-a za sufinanciranje vodnog gospodarstva sredstvima Kohezijskog fonda (uključujući regionalnu konsolidaciju poduzeća za vodoopskrbu i odvodnju, gdje je to moguće).	- Poboljšanje financijske i operativne učinkovitosti poslovanja klijenata tj. komunalnih poduzeća (<i>Kvalitativni račun - Polazna osnova –N/P</i>) - Broj ljudi koji imaju koristi od boljih komunalnih usluga (vodoopskrba i odvodnja) (<i>Polazna osnova – utvrđuje se pri odobrenju projekata</i>) - Ušteda vode (m3 godišnje) kroz projekte Banke (<i>Polazna osnova – 0</i>)
3.2	Sudjelovanje privatnog sektora u ulaganjima javnog sektora mora se povećati kako bi se ojačala održivost velikih ulaganja bez oslanjanja na državna jamstva.	Veća uključenost privatnog sektora u financiranje i upravljanje infrastrukturom	- Potpora eksternalizaciji određenih usluga privatnom sektoru kad je to ekonomski opravdano. - Pomoć u razvoju i provedbi JPP-a u javnom sektoru (poput parkirališne infrastrukture, javne rasvjete i prometa).	- Privatizacija ciljanih infrastrukturnih usluga kroz JPP/koncesije (<i>Polazna osnova –N/P</i>) - Usvajanje i /ili uspješna provedba zakonskih/regulatornih/institucionalnih reformi kojima se olakšava sudjelovanje privatnog sektora u infrastrukturnim i komunalnim poduzećima (<i>Polazna osnova –N/P</i>)
Pokazatelj učinka: Prema Indeksu globalne konkurentnosti za 2016.-2017. Hrvatska zauzima 74. mjesto od 138.				

3.3 Upravljanje rizicima u provedbi Strategije za Republiku Hrvatsku

Predložena Strategija za Hrvatsku ambiciozna je, ali i realna s obzirom na dosadašnje iskustvo Banke u Hrvatskoj te usklađenost strateških prioriteta Banke s hrvatskim Nacionalnim programom reformi i s Izvješćem EU o Hrvatskoj za 2016. godinu, kao i činjenicu da je EBRD-ov jedinstveni model tranzicije kroz spregu ulaganja, savjetodavnih usluga i strateški dijalog postao čak i još značajniji za Hrvatsku jer je šestogodišnja gospodarska recesija još više istaknula strukturne slabosti koje tek treba do kraja riješiti. Sposobnost EBRD-a da provede svoju strategiju ovisit će o više čimbenika na koje Banka ne može utjecati. Gdje god to bude izvedivo, Banka će raditi na otklanjanju i ublažavanju tih rizika kroz proaktivnu i stalnu suradnju sa svojim klijentima, partnerskim MFI-ima i Vladom.

Rizici u provedbi Strategije obuhvaćaju sljedeće:

- **Politika.** Opći uspjeh Strategije ovisi o tome hoće li Vlada koja će biti na vlasti tijekom strateškog razdoblja zadržati reformski zamah i nastaviti s jačanjem provedbenih kapaciteta. Osmišljanje javnih politika i ostvarivanje zahtjevnih ciljeva Strategije, koji iziskuju opsežnu reformu, podrazumijevaju visok stupanj koordinacije.
- **Dugoročna stopa rasta mogla bi ostati niska.** Hrvatska se u 2015. godini vratila na put rasta nakon šest godina gospodarskog pada, ali trenutna predviđanja dugoročnog rasta i dalje su skromna i nedostatna da bi dovela do trajne gospodarske konvergencije i zapošljavanja. K tome, slab rast i visoka nezaposlenost mogli bi oslabiti političku potporu ključnim reformama.
- **Sposobnost zaduživanja države je ograničena.** Daljnja potreba za podupiranjem određenih državnih poduzeća vjerojatno će povećati izloženost države, bilo izravno ili posredno, kroz dana jamstava ili implicitnu potporu. Iako je u padu, državni dug (preko 85% BDP-a) još je vrlo visok u odnosu na usporedive zemlje, što uvelike ograničava sposobnost zaduživanja.
- **Žele li se postići značajniji rezultati, bit će potrebna predanost Vlade za rješavanje loših plasmana.** Velika većina loših plasmana osigurana je založnim pravom na nekretninama, što – s obzirom na loše stanje na tržištu nekretninama, u sprezi s nemogućnošću ili nespremnošću nekih banaka da podnesu gubitke – priječi brzo i uspješno rješenje. Rješavanje loših plasmana iziskuje holistički pristup Vlade u kojem bi sudjelovali svi ključni dionici.
- **Hrvatski korporativni sektor uvelike se sastoji od MSP-a koja su teško pogođena dugogodišnjim padom BDP-a.** To je u mnogim domaćim poduzećima dovelo do minimalnog rasta prihoda od prodaje, visoke zaduženosti i ugrožene likvidnosti. Može se očekivati kako će s povratkom na put trajnijeg rasta taj pritisak oslabiti, a Banka bi mogla odigrati važnu ulogu u jačanju kreditne sposobnosti svojih klijenata tako što bi davala poticaj da se prihodi od produktivnih ulaganja barem dijelom usmjere prema smanjivanju zaduženosti na normalniju razinu. MSP-i se ne mogu dalje razvijati ako nemaju pristup financijskim sredstvima (uključujući vlasničko financiranje) kao ni potporu za unaprjeđenje poslovanja/upravljanja.

3.4 Okolišne i društvene implikacije predloženih aktivnosti Banke

Prije svog ulaska u EU 2013. godine, Hrvatska je već završila s prenošenjem pravne stečevine EU-a na području zaštite okoliša u domaće zakonodavstvo. Time je postavljen čvrst okvir za strukturiranje projekata financiranih sredstvima EBRD-a u skladu s njegovom Okolišnom i socijalnom politikom (OSP) i Izvedbenim zahtjevima (IZ). Međutim, hrvatska nadležna tijela nisu bila posve uspješna u provedbi nekih od direktiva EU-a, osobito onih koje se odnose na otpad, vode, zaštitu prirode i procjenu utjecaja na okoliš. Stoga Banka i dalje treba budno paziti ne bi li osigurala ispunjavanje svojih IZ-a i okolišnih normi EU-a sve dok vlasti Hrvatske, kao države članice, ne izgrade svoje kapacitete za primjenu i provedbu direktiva EU-a i dok se cjelokupno hrvatsko zakonodavstvo ne uskladi s pravnom stečevinom na području okoliša.

Očekuje se da će provedba direktiva EU-a i dalje postavljati izazove, posebice u razvoju nove velike infrastrukture. Naime, Hrvatska je 36,58% svog obalnog područja i 4,986 km² svog morskog područja, proglasila zaštićenim područjima u okviru ekološke mreže Natura 2000. Bit će važno osigurati da se ispune zahtjevi Direktive EU-a o očuvanju prirodnih staništa i zahtjevi politike EBRD-a koji se odnose na zaštitu biološke raznolikosti te da se svaki potencijalni izravni, neizravni i kumulativni utjecaj potencijalnih projekata Banke na okoliš i biološku raznolikost na odgovarajući način procijeni i ublaži kada se razmatra financiranje infrastrukturnih projekata koji bi mogli negativno utjecati na postojeća ili predložena zaštićena područja, posebice područja mreže Natura 2000. EBRD će i dalje posvećivati posebnu pozornost tome da se u obavljanju procjena utjecaja projekata na okoliš i društvo poštuju propisi, ne samo u skladu s Direktivom EU-a o procjeni utjecaja na okoliš, nego i u skladu s posebnim zahtjevima EBRD-a, kako bi se osiguralo da upoznavanje, sudjelovanje i savjetovanje javnosti budu sastavni dio razvoja takvih projekata.

Proaktivno uključivanje dionika ostaje važan instrument ublažavanja utjecaja na društvo i osiguravanja primjene OSP-a i IZ-a koji se odnose na društvenu održivost, osobito kada bi projekti mogli imati i negativne i nerazmjerne učinke na manjinske skupine, na osobe kojima prijeti društvena isključenost ili osobe ugrožene po drugoj osnovi. Kada bude razmatrao projekte koji uključuju privatizaciju infrastrukturnih poduzeća (u prometnom, komunalnom i energetsom sektoru), a koji mogu zahtijevati programe restrukturiranja i racionalizacije radne snage, EBRD će nastojati osigurati da se zbrinjavanje viška radne snage provede transparentno, slijedom konzultacija i bez ikakve diskriminacije, u skladu sa zahtjevima EBRD-ove politike i zakonodavstva EU-a.

Daljnja liberalizacija tržišta rada i ubrzanje restrukturiranja poduzeća može predstavljati izazov za odgovarajuću provedbu IZ-a br. 2, a posebice onih zahtjeva koji se odnose na zbrinjavanje viška radne snage, plaće, naknade i uvjete rada, kao i one vezane uz radnike koji nemaju status zaposlenika. Povećanje učinkovitosti poslovanja javnih komunalnih poduzeća i smanjenje troškova morat će se provesti u skladu s najboljom praksom EBRD-a na području zbrinjavanja viškova i uz aktivno sudjelovanje Banke. Klijenti će morati biti predani procesu savjetovanja, planiranja i ublažavanja posljedica, koji je nužan za valjanu provedbu svakog programa restrukturiranja koji utječe na velik broj radnika, osobito u trenutnom kontekstu visoke nezaposlenosti i povećanja stope siromaštva.

Financiranje projekata u sektoru lokalne okolišne infrastrukture Banci će i dalje pružati značajne mogućnosti za ostvarivanje opipljivih okolišnih i društvenih koristi i javno-zdravstvenih poboljšanja. Očekuje se kako će korištenje sredstava EU-a ublažiti ograničenja

vezana uz financijske mogućnosti te osigurati primjerenost programa ulaganja za usklađivanje sustava vodoopskrbe, odvodnje i gospodarenja krutim otpadom s IZ-ovima Banke i normama EU-a.

Zdravlje i sigurnost i dalje su pitanja od velikog značaja u svim projektima EBRD-a. U projektima prometne infrastrukture i javnog gradskog prijevoza, Banka će nastaviti promicati inicijative za povećanje sigurnosti cestovnog prometa te će zahtijevati provedbu procjena cestovne sigurnosti. EBRD će u svim sektorima surađivati s klijentima na smanjenju rizika za zdravlje i sigurnost kroz dobro osmišljene projekte i primjenu najbolje prakse na području upravljanja sigurnošću.

3.5 Suradnja EBRD-a s EU-om i multilateralnim razvojnim bankama (MRB)

Međusobno dopunjavanje EBRD-a s EU-om i drugim MFI-ima te donatorima koji djeluju u Hrvatskoj proizlazi iz (1) suradnje s privatnim sektorom, osobito na tržištima kapitala/u financiranju u domaćoj valuti te (2) ciljanog ulaganja u javni sektor radi promicanja sudjelovanja privatnog sektora/JPP-a te potpore poslovnoj i ekonomskoj/financijskoj učinkovitosti. EBRD će tijesno surađivati i aktivno koordinirati svoj rad s EU-om, EIB-om, CEB-om i Svjetskom bankom radi nadopunjavanja i jačanja učinka svog financiranja ulaganja i strateškog dijaloga.

- **Banka će nastojati produbiti suradnju s EU-om** kako bi Hrvatskoj pomogla povećati konkurentnost te poboljšati kvalitetu i učinkovitost javnih usluga. Navedeno će uključivati bespovratna sredstva za pripremu i provedbu projekata, jačanje institucija te ulaganja u lokalnu, prometnu i energetske infrastrukturu, energetske učinkovitost, financiranje i razvoj MSP-a. Dosadašnja razmjerno slaba iskorištenost sredstava strukturnih fondova EU-a ukazuje na to da Hrvatskoj treba dodatna potpora za jačanje svoje apsorpcijske sposobnosti. Banka će zbog toga tijesno surađivati s vlastima i EU-om na određenim područjima koja zahtijevaju značajne reforme i financiranje, kao što su razvoj MSP-a, uključujući energetske učinkovitost i lokalni sektor. Sredstva strukturnih fondova mogu se kombinirati sa sredstvima Banke kako bi se financijska i poslovna poboljšanja lokalnom sektoru ubrzala provedbom Okvira za sufinanciranje vodnog gospodarstva sredstvima Kohezijskog fonda EU-a C2CF.
- **Banka će s EIB-om sufinancirati infrastrukturne projekte**, posebice u pogledu:
 - o Provedbe sufinanciranog projekta koridora Vc s Hrvatskim autocestama (HAC-om).
 - o Okvira za ulaganja na Zapadnom Balkanu (WBIF), u sklopu kojeg je u Hrvatskoj u tijeku ili u pripremi 13 projekata, uglavnom u sektoru energetike. Među njima, EBRD preuzima vodeću ulogu i pruža savjetodavnu pomoć u okviru WBIF-a za pripremu nekoliko projekata s operatorom sustava prijenosa prirodnog plina Plinacro, te projekata s Hrvatskim operatorom prijenosnog sustava (HOPS) i Programom Sava, društvom u stopostotnom vlasništvu državnog elektroenergetskog poduzeća HEP. Pripremni radovi za ulaganje u LNG-terminal su dovršeni, a Banka - koja je zajedno s EIB-om glavni aranžer u sklopu Junckerovog plana za Europu - može razmotriti financiranje novog LNG-terminala.
- **Banka će surađivati sa Svjetskom bankom**, uglavnom na području strateškog dijaloga i savjetovanja o rješavanju loših plasmana, kao i reforme u sektorima hrvatskih autocesta i željeznica.

- o U financijskom sektoru, Svjetska banka i EBRD zajedno su predvodili strateški dijalog radi rješavanja višedimenzionalnog problema loših plasmana pod okriljem Bečke inicijative. Svjetska banka pruža savjete o skupu preporučenih mjera koje bi Hrvatskoj omogućile zauzimanje boljeg mjesta na ljestvici *Doing Business*. Svjetska banka i EBRD dali su zajedničku podršku pružanjem savjeta o izmjenama i dopunama novog Stečajnog zakona, koji je Sabor usvojio 2015. godine.
- o Svjetska banka predložila je pomoć u restrukturiranju bilance cijelog sektora cesta u Hrvatskoj, pri čemu bi suradnja Banke s HAC-om nadopunjavala rad Svjetske banke i usmjerila bi se na poslovno i financijsko restrukturiranje i poboljšanje korporativnog upravljanja.
- o Na području lokalne infrastrukture, Svjetska banka nastavlja s Jadranskim programom koji se koordinira, financira i provodi posredstvom Hrvatskih voda. Program je uglavnom usmjeren na manje nadogradnje lokalnih sustava vodoopskrbe i odvodnje. Na području regionalizacije komunalnih poduzeća za vodoopskrbu i odvodnju te zbrinjavanje krutog otpada, sudjelovanje Banke imalo bi dodatnu vrijednost jer bi im pomagala u poboljšanju financijskih i poslovnih rezultata i kapaciteta za javnu nabavu.
- **Banka će nastojati surađivati s IFC-om** na sufinanciranju projekata privatnog sektora i koordiniranju zajedničke potpore razvoju projekata JPP-a kako bi se privukli ulagači iz privatnog sektora i time poboljšala komercijalizacija projekata te umanjila potreba za državnim financiranjem.

PRILOG 1 – POLITIČKA OCJENA U KONTEKSTU ČLANKA 1

Hrvatska je opredijeljena za načela višestranačke demokracije, pluralizma i tržišnog gospodarstva u skladu s uvjetima iz članka 1. Sporazuma o osnivanju Banke te ih i primjenjuje.

Uspostavljen je ustavni i zakonodavni okvir za pluralističku parlamentarnu demokraciju. Dioba vlasti, mehanizmi uzajamne kontrole moći pojedinih ograna vlasti unutar političkog sustava te jamstva za ostvarivanje temeljnih prava, zaštitu manjina i svrsishodnu ulogu civilnog društva uvelike su u skladu s međunarodnim i europskim normama. Prema ocjeni OEES-a, izbori su slobodni i provode se u skladu s međunarodnim normama. Hrvatska je članica Europske unije od 2013. godine.

Slobodni izbori i predstavnička vlast

Slobodni, poštjeni i natjecateljski izbori

Prema ocjeni Ureda OEES-a za demokratske institucije i ljudska prava (OEES/ODIHR), postojećim pravnim okvirom postavljeni su zdravi temelji za održavanje demokratskih izbora u skladu s međunarodnim normama. Tom je pravnom okviru pridonio niz reformi, uključujući izmjene i dopune zakona donesene u veljači 2015. u skladu s preporukama OEES-a/ODIHR-a koje se odnose na prijavljivanje kandidata, zastupljenost žena, pristup medijima i praćenje izbora. OEES/ODIHR preporučio je dodatno objedinjavanje i usklađivanje različitih izbornih zakona donošenjem jednog sveobuhvatnog izbornog zakona koji bi uređivao sve vrste izbora. Od ostalih mogućih područja poboljšanja, preostaje preispitivanje veličine sadašnjih izbornih jedinica, koje su posljednji puta određene 1999. godine, a kako bi se osigurala potpuna ujednačenost broja glasova.¹¹ Provedbu posljednjih parlamentarnih izbora promatrala je Misija za ocjenu izbora OEES-a/ODIHR-a (studen 2015.), koja ju je ocijenila pozitivno, ističući dobru organizaciju.

U skladu s Ustavom, Hrvatski sabor jednodomno je tijelo u koje se zastupnici biraju svake četiri godine na temelju općeg i jednakog biračkog prava, neposredno i tajnim glasovanjem. Zadnji (prijevremeni) parlamentarni izbori, održani 11. rujna 2016. godine, odvijali su se u staloženom i mirnom ozračju obilježenom poštivanjem slobode izražavanja. Novi saziv konstituiran je 14. listopada 2016. godine.

Dioba vlasti i djelotvorni mehanizmi uzajamne kontrole moći pojedinih ograna vlasti

U Hrvatskoj je uspostavljen ustavni i zakonodavni okvir za parlamentarnu demokraciju – koja počiva na diobi vlasti i mehanizmima uzajamne kontrole moći pojedinih ograna vlasti unutar političkog sustava, neovisnom zakonodavnom tijelu, kao i jasno utvrđenim postupcima parlamentarnog nadzora na propisanim područjima odlučivanja – te je uvelike u skladu s međunarodnim normama. Ovlasti kojima zakonodavac raspolaže u pogledu pozivanja vlade na odgovornost uvelike su u skladu s međunarodnim normama.

¹¹ OSCE/ODIHR, Hrvatska, Parlamentarni izbori 8. studenoga 2015., Misija za ocjenu izbora, Posljednje izvješće: 19. veljače 2016.

Stvarna ovlast izabranih dužnosnika za obnašanje vlasti

Hrvatska je uspostavila institucionalne, pravne i financijske mehanizme koji izabranim dužnosnicima daju stvarne ovlasti za obnašanje vlasti, nesputane nedemokratskim pravima veta ili bilo kojim drugim neprimjerenim utjecajima.

Civilno društvo, mediji i sudjelovanje

Razmjeri i neovisnost civilnog društva

Uspostavljen je zadovoljavajući pravni okvir za organizacije civilnog društva. U listopadu 2014. na snagu je stupio novi Zakon o udrugama, koji je okrenut povećanju transparentnosti sektora civilnog društva, uključujući i pitanje korištenja javnih sredstava. Zakonom o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija, donesenim u siječnju 2015., organizacijama civilnog društva povećavaju se mogućnosti ostvarivanja prihoda tako što se udrugama omogućuje bavljenje gospodarskih djelatnostima bez upisa u sudski registar trgovačkih društava.

U Hrvatskoj je registrirano više od 50.000 organizacija civilnog društva. Koncentrirane su u velikim gradovima i njihove su djelatnosti uglavnom ograničene na gradska područja, ali civilno se djelovanje širi i na manje gradove te ruralna područja. Postoji napredna i raznolika mreža institucija za suradnju Vlade i OCD-a, uključujući i Savjet za razvoj civilnog društva – savjetodavno tijelo Vlade zaduženo za razvoj suradnje Vlade i OCD-a u provedbi Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva. Predstavnici OCD-a mogu prisustvovati otvorenim sjednicama Sabora i uključiti se u rad saborskih odbora. Predstavnici OCD-a aktivno su se uključili u izradu Akcijskog plana za provedbu inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast za razdoblje 2014.-2016., i to među prvima u regiji. Akcijski plan, u kojem se poziva na razvoj mehanizama koji bi javnosti omogućili oblikovanje i praćenje provedbe javne politike, uvažava OCD-e kao partnere u programima suzbijanja korupcije i predviđa sudjelovanje OCD-a u izradi nove strategije za borbu protiv korupcije.

Pravo sindikalnog udruživanja zajamčeno je zakonom, a poštuje se i u praksi. Aktivnu ulogu u socijalnom dijalogu igra Gospodarsko i socijalno vijeće. Djelatnost Vijeća temelji se na tripartitnoj suradnji Vlade, sindikata i udruga poslodavaca na rješavanju gospodarskih i socijalnih problema.

Neovisnost i pluralizam medija koji nisu podvrgnuti cenzuri

Ustavom se jamči sloboda medija, kao i pravo na pristup informacijama. Zadnjih se godina općenito povećao pluralizam u medijima, koji u svom radu nisu podvrgnuti cenzuri. Medijsko okruženje u Hrvatskoj raznoliko je i obuhvaća više od deset nacionalnih TV kanala, 20 lokalnih TV kanala, 145 radijskih postaja i 10 dnevnih novina, koje građanima nude širok spektar političkih gledišta. Glavni izvor informacija i dalje je televizija. Kao hrvatski pružatelj javnih radiodifuzijskih usluga, Hrvatska radiotelevizija (HRT) emitira četiri televizijska i tri radijska programska kanala na državnoj razini. Zadnjih nekoliko godina nacionalne postaje u privatnom vlasništvu sve više pridobivaju publiku. Hrvatsko novinarsko društvo vodi brigu o poštivanju etičkog kodeksa i razmatra pritužbe medijskih djelatnika.

Gustoća internetskih priključaka ubrzano raste, pri čemu je pristup internetu u 2016. godini imalo 74% hrvatskih građana u usporedbi s 38% 2006. godine.¹² Društvene mreže imaju sve važniju ulogu, pri čemu je 2016. u Hrvatskoj bilo oko 1,8 milijuna korisnika Facebooka.¹³

Mnogobrojni kanali građanskog i političkog sudjelovanja

Uspostavljeni su mnogobrojni kanali građanskog i političkog sudjelovanja. Sustav javnih rasprava uglavnom je uveden, iako se pravila katkad ne provode. Hrvatski sabor jedan je od rijetkih na ovom prostoru koji ima institucionalizirani sustav vanjskih članova saborskih odbora, koji dolaze iz redova OCD-a, neovisnih stručnjaka i akademskih krugova.

Sloboda osnivanja političkih stranaka i prisutnost organizirane oporbe

Sloboda osnivanja političkih stranaka zajamčena je Ustavom, a provodi se i u praksi, o čemu svjedoči prisutnost značajne oporbe kojoj je omogućeno slobodno nastupanje i suprotstavljanje inicijativama vlasti. U sadašnjem sazivu Sabora zastupljeno je preko 20 političkih stranaka. U Hrvatskom saboru, glavna oporbena politička stranka trenutno drži preko 25 posto zastupničkih mjesta, njeni predstavnici predsjedaju nizom saborskih odbora, a stranka ima i većinu u nekoliko jedinica lokalne samouprave.

Vladavina prava i pristup pravdi

Vladavina prava

Uspostavljeni su svi zakonodavni i institucionalni mehanizmi neophodni za zaštitu vladavine prava. Pravo na slobodno i pošteno suđenje predviđeno je zakonom, a građanima ne prijeti proizvoljno uhićenje ili oduzimanje slobode. Pravni je sustav usklađen sa zakonima EU-a.

Neovisnost pravosuđa

Neovisnost pravosuđa zajamčena je Ustavom, a uspostavljeni su i ključni mehanizmi kojima se osigurava zaštita njegove nepristranosti. Prema novom sustavu koji je stupio na snagu 2013. godine, svi kandidati za suce moraju završiti Državnu školu za pravosudne dužnosnike. Iako je nedavna pravosudna reforma povećala ukupnu učinkovitost pravosuđa, broj neriješenih predmeta na sudovima i dalje je značajan.

Jednakost vlasti i građana pred zakonom

Ustav jamči jednakost svih građana pred zakonom, što se općenito poštuje i u praksi. Svatko tko smatra da su tijela ili pravne osobe s javnim ovlastima povrijedile njegova ustavna ili zakonska prava i slobode može podnijeti pritužbu pučkom pravobranitelju koji osigurava i štiti prava građana. Hrvatska ima i posebne pravobranitelje za djecu, ravnopravnost spolova i osobe s invaliditetom.

Djelotvorne politike i institucije na području sprečavanja korupcije

¹² Internet Live Stats: <http://www.internetlivestats.com/internet-users/croatia/>

¹³ Internet World Stats: <http://www.internetworldstats.com/>

Prema najnovijem Indeksu percepcije korupcije (CPI)¹⁴ Transparency Internationala za 2016., Hrvatska se nalazi na 55. mjestu od 176 zemalja. Hrvatska se po tome nalazi među prvih deset zemalja gdje EBRD djeluje.

Uspostavljen je odgovarajući institucionalni i pravni okvir za borbu protiv korupcije, a Hrvatska je uložila značajne napore u poboljšanja na tom području, što je EU potvrdila nekoliko mjeseci prije pristupanja zemlje Uniji 2013. godine. Skupina država protiv korupcije Vijeća Europe (GRECO) također je zapazila postignuća Hrvatske u borbi protiv korupcije, pri čemu je u prvom, drugom i trećem krugu¹⁵ ocjene utvrđena stopa poštivanja preporuka od oko 95%. Četvrto izvješće o ocjeni GRECO-a¹⁶ uključuje jedanaest novih preporuka glede borbe protiv korupcije među saborskim zastupnicima, sucima i državnim odvjetnicima. U Izvješću o četvrtom krugu ocjenjivanja navodi se da su tri mjere provedene na zadovoljavajući način, četiri mjere su djelomično provedene a četiri mjere nisu provedene¹⁷. Nadalje, GRECO navodi da su skoro sve preporuke uključene u nacionalnu Strategiju suzbijanja korupcije (2015-2020)¹⁸. Hrvatska ima impresivnu povijest istraga i kaznenog progona korupcije na visokoj razini. Istodobno, česte korupcijske afere pokazuju da je problem i dalje prisutan.

Građanska i politička prava

Sloboda govora, informiranja, vjeroispovijesti, savjesti, kretanja, udruživanja, okupljanja i privatnog vlasništva

Građanska i politička prava u Hrvatskoj uglavnom se i dalje poštuju.

Ustav građanima jamči temeljne slobode i prava priznata u međunarodnom pravu, a međunarodni sporazumi, koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom, sastavni su dio domaćega pravnog poretka i imaju primat nad domaćim pravom. U potpunosti je zajamčena sloboda govora, informiranja, vjeroispovijesti, savjesti, udruživanja, okupljanja i privatnog vlasništva. Ustavom i mjerodavnim zakonima zabranjena je diskriminacija na osnovi spola, rase, jezika, vjere, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine ili društvenog položaja. Hrvatska je potpisnica svih glavnih međunarodnih instrumenata na području ljudskih prava.

Najnovija ocjena dosadašnjih ostvarenja Hrvatske na području ljudskih prava u okviru Univerzalnog periodičnog pregleda stanja ljudskih prava (UPR) Ujedinjenih naroda donesena je 2015. godine. Među najvažnijim preporukama su one koje se odnose na prava djece (28% preporuka) i prava žena (22%). Hrvatska je kroz proces revizije prihvatila 95% od ukupno 179 preporuka.¹⁹

¹⁴ Transparency International, Corruption Perceptions Index (CPI), 2016.

¹⁵ GRECO, Četvrti krug ocjenjivanja, Izvješće o ocjeni Hrvatske, 25. lipnja 2014.

¹⁶ GRECO, Četvrti krug ocjenjivanja, Izvješće o ocjeni Hrvatske, 25. lipnja 2014.

¹⁷ GRECO, Četvrti krug ocjenjivanja, Izvješće o ocjeni Hrvatske, 21. listopada 2016.

¹⁸ GRECO, Četvrti krug ocjenjivanja, Izvješće o ocjeni Hrvatske, 21. listopada 2016.

¹⁹ Ujedinjeni narodi, Univerzalni periodični pregled stanja ljudskih prava (UPR), Hrvatska, te statistički podaci iz UPR-a http://www.upr-info.org/database/statistics/index_sur.php?fk_sur=41&cycle=2

Politička uključenost žena, nacionalnih i drugih manjina

U veljači 2015. Sabor je donio izmjene i dopune Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, kojima je uvedena obvezna rodna kvota za kandidacijske liste. Međutim, nakon što je Ustavni sud ukinuo tu odredbu, broj žena koje su ušle u Sabor kao zastupnice znatno se smanjio. U sazivu izbranom 2016. godine bilo je 13 posto zastupnica. No, taj se udio povećao nakon što su neke zastupnice dale prisegu i zamijenile zastupnike koji su se opredijelili za druge dužnosti. Hrvatska je u siječnju 2015. godine po prvi puta za predsjednika Republike izabrala ženu.

Hrvatskim Ustavom je priznato postojanje 22 nacionalne manjine kojima je zajamčeno osam od ukupno 151 zastupničkog mjesta, uključujući tri mjesta koja su izrijeком predviđena za predstavnike srpske nacionalne manjine. Kao poseban zakon kojim se štite interesi nacionalnih manjinskih zajednica, na snazi je Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (UZPNM). Unatoč ustavnoj zaštiti svih manjina i nastojanjima vlasti u tom smislu, postoje izvješća o daljnjoj diskriminaciji, uglavnom srpske i romske nacionalne manjine.

Sabor je 2014. godine donio zakon kojim se odobravaju istospolna partnerstva. Društvena diskriminacija i dalje je problem za LGBT osobe.

Zabrana zlostavljanja, zastrašivanja i mučenja

Ustavna jamstva zaštite od zlostavljanja, zastrašivanja i mučenja na snazi su i u praksi se uvelike primjenjuju. Izaslanstvo Europskog odbora za sprečavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) Vijeća Europe zadnji je put posjetilo Hrvatsku 2017. godine. Izvješće o posjetu još nije objavljeno.

PRILOG 2 – ODABRANI EKONOMSKI POKAZATELJI

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Proizvodnja i potrošnja							
			<i>(Stvarna promjena u %)</i>				
BDP	-7.4	-1.7	-0.3	-2.2	-1.1	-0.5	1.6
Privatna potrošnja	-7.4	-1.5	0.3	-3.0	-1.9	-1.6	1.2
Javna potrošnja	2.1	-1.6	-0.3	-1.0	0.3	-0.8	-0.3
Bruto investicije	-14.4	-15.2	-2.7	-3.3	1.4	-2.8	1.6
Izvoz robe i usluga	-14.1	6.2	2.2	-0.1	3.1	7.6	10
Uvoz robe i usluga	-20.4	-2.5	2.5	-3.0	3.1	4.5	9.4
Tržište rada							
			<i>(Promjena u %)</i>				
Prosječna mjesečna bruto plaća u gospodarstvu (godišnji prosjek)	2.2	-0.4	1.5	1.0	0.8	0.2	1.3
Stvarni rast plaća u jedinicama domaće valute	-0.2	-1.4	-0.8	-2.4	-1.4	0.4	1.8
			<i>(% radne snage)</i>				
Stopa nezaposlenosti	9.2	11.6	13.7	15.9	17.3	17.3	16.3
Cijene							
			<i>(Promjena u %)</i>				
Potrošačke cijene (godišnji prosjek)	2.4	1.1	2.3	3.4	2.2	-0.2	-0.5
Potrošačke cijene (na kraju godine)	1.9	1.8	2.1	4.7	0.3	-0.5	-0.6
Fiskalni pokazatelji							
			<i>(% BDP-a)</i>				
Saldo opće države	-6.0	-6.2	-7.8	-5.3	-5.3	-5.4	-3.4
Prihodi opće države	41.6	41.3	41.0	41.8	42.6	43.1	45.2
Rashodi opće države	47.6	47.5	48.8	47.1	48.0	48.5	48.6
Dug opće države	49.0	58.3	65.2	70.7	82.2	86.6	86.7
Monetarni i financijski sektor							
Širi monetarni agregat (M2, promjena u %, na kraju godine)	n/a	n/a	1.6	2.1	2.9	1.0	5.0
Krediti privatnom sektoru (% BDP-a, na kraju godine)	n/a	73.5	75.8	71.5	71.0	70.0	66.7
			<i>(% ukupnih kredita)</i>				
Udio loših plasmana	7.8	11.2	12.4	13.9	15.7	17.1	16.7
Kamatna stopa i devizni tečaj							
			<i>(% godišnje)</i>				
Referentna kamatna stopa *	9.0	9.0	7.0	7.0	7.0	7.0	3.0
Kamata na depozite **	n/a	n/a	3.8	3.4	2.9	2.4	2.2
Kamata na kredite ***	n/a	n/a	7.5	6.5	5.6	5.5	5.1
			<i>(HRK / EUR)</i>				
Tečaj (na kraju godine)	7.3	7.4	7.5	7.5	7.6	7.7	7.6
Tečaj (godišnji prosjek)	7.3	7.3	7.4	7.5	7.6	7.6	7.6
Vanjski sektor							
			<i>(% BDP-a)</i>				
Tekući račun platne bilance	-5.1	-1.1	-0.7	0.0	1.0	2.1	4.8
Trgovinska bilanca	-3.7	-0.3	-0.4	0.5	0.5	2.0	2.5
Robna bilanca	-16.5	-13.2	-14.3	-14.3	-15.1	-15.1	-15.9
Izvoz roba	14.6	17.9	19.5	19.7	20.5	22.0	23.2
Uvoz roba	31.2	31.1	33.8	34.1	35.6	37.1	39.1
Bilanca usluga	12.8	12.8	13.9	14.8	15.6	17.1	18.4
Izravna strana ulaganja, neto	2.9	1.8	2.5	2.8	1.9	1.6	0.6
Bruto međunarodne pričuve	23.0	23.7	25.0	25.6	29.7	29.5	31.2
Vanjski dug	101.1	104.2	103.7	103.0	105.3	107.9	103.4
Vanjski dug javnog sektora	29.2	32.8	32.6	34.5	38.2	41.4	44.5
Vanjski dug privatnog sektora	71.9	71.4	71.1	68.5	67.0	66.6	58.9
			<i>(U mjesecima uvoza roba i usluga)</i>				
Bruto međunarodne pričuve	7.2	7.5	7.3	7.4	8.3	8.1	8.1
Memorandumske stavke							
			<i>(Denominacija kako je naznačeno)</i>				
Broj stanovnika (na kraju godine, u milijunima)	4.4	4.4	4.3	4.3	4.3	4.2	4.2
BDP (u milijardama eura)	45.1	45.0	44.7	43.9	43.5	43.0	43.9
BDP po glavi stanovnika (u eurima)	10500	10500	10400	10300	10200	10200	10400
Udio proizvodnje u BDV (%)	14.4	14.2	14.4	14.5	14.1	14.5	14.7
Udio poljoprivrede u BDV (%)	5.0	4.9	4.7	4.5	4.4	4.3	4.3
Udio turizma u BDP-u (%) ****	22.5	20.4	21.7	20.4	21.7	22.2	23.2
Vanjski dug (u milijardama eura)	45.6	46.9	46.4	45.3	45.8	46.4	45.4

* Diskontna stopa

** Kamatna stopa na kredite poduzećima (kunske), novi poslovi.

*** Kamatna stopa na kredite kućanstvima (kunske), novi poslovi.

****Podaci Svjetskog vijeća za putovanja i turizam

Izvor: Vlasti, CEIC, osima tamo gdje je posebno naznačeno

PRILOG 3 – OCJENA TRANZICIJSKIH IZAZOVA

Struktura tržišta	Institucije tržišta	Ključni izazovi
PODUZEĆA		
Agroindustrija		
Mali izazovi	Srednji izazovi	- poboljšanje pristupa financijskim sredstvima - poticanje okrupnjavanja zemljišta radi povećanja produktivnosti - potpora ulaganjima u tehnologiju, energetske učinkovitost i restrukturiranje poduzeća radi povećanja konkurentnosti sektora agroindustrije
Proizvodnja i usluge		
Mali izazovi	Mali izazovi	- potpora ulaganjima u inovacije, nove tehnologije, energetske i resursne učinkovitost i restrukturiranje poduzeća - ubrzavanje restrukturiranja bilo privatizacijom ili likvidacijom poduzeća koja su i dalje u državnom vlasništvu te smanjenje ukupnog sudjelovanja države u sektoru - promicanje reformi tržišta rada i mjera okrenutih otklanjanju glavnih prepreka za poslovanje
Nekretnine		
Srednji izazovi	Mali izazovi	- daljnje jačanje naglaska na energetske učinkovitosti i održivosti - daljnja racionalizacija birokracije vezane uz nekretnine (poput postupka ishođenja građevinskih dozvola i upisa nekretnina) - daljnje povećanje sudjelovanja privatnog sektora i s time povezanih usluga s dodanom vrijednošću - daljnje povećanje ponude suvremenih poslovnih prostora izvan velikih gradova i kvalitetnije turističke infrastrukture
Informacijsko-komunikacijska tehnologija		
Mali izazovi	Mali izazovi	- daljnji razvoj infrastrukture elektroničkih komunikacija i telekomunikacija (širokopojasni internet) - jačanje konkurencije u segmentu fiksne telefonije
ENERGETIKA		
Prirodna dobra		
Mali izazovi	Mali izazovi	- potpora daljnjoj privatizaciji u uvozu i opskrbi naftom i plinom - jačanje konkurencije u sektoru maloprodaje naftnih derivata - osiguranje transparentnog i nediskriminirajućeg pristupa trećih strana uvoznjoj i transportnoj infrastrukturi u sektoru prirodnog plina te integriranje domaćeg tržišta plina s regionalnim tržištem i tržištem EU-a - daljnja liberalizacija cijena plina za sve kupce

Struktura tržišta	Institucije tržišta	Ključni izazovi
Elektroenergetika		
Veliki izazovi	Srednji izazovi	- povećanje sudjelovanja privatnog sektora i na veleprodajnim i na maloprodajnim tržištima električne energije - promicanje neovisnog regulatornog tijela s isključivom odgovornošću za određivanje cijena - uvođenje cijena za krajnje potrošače, koje odražavaju troškove
INFRASTRUKTURA		
Vodoopskrba i odvodnja		
Srednji izazovi	Mali izazovi	- smanjivanje razlike u cijenama za kućanstva i gospodarstvo - poboljšanja ugovora kako bi se omogućilo ekonomski održivo regionalizirano poslovanje u vodnom gospodarstvu u skladu s Višegodišnjim programom gradnje komunalnih vodnih građevina - uvođenje sudjelovanja privatnog sektora radi jačanja konkurentskog pritiska i podizanja kvalitete (npr. u gospodarenju muljem, ako to vlasti budu tražile)
Gradski prijevoz		
Srednji izazovi	Mali izazovi	- povećanje transparentnosti i predvidljivosti boljim definiranjem ugovora o uslugama koji bi sadržavali indeksaciju usklađenja u plaćanju cijena usluga na temelju višegodišnjih ugovora - povećanje konkurentskog pritiska odgovarajućim sudjelovanjem privatnog sektora - uvođenje sustava e-naplate usluga prijevoza radi veće transparentnosti u naplati karata, dobivanja boljih podataka o prometnim obrascima i bolje koordinacije usluga javnog prijevoza
Ceste		
Mali izazovi	Srednji izazovi	- uspješna provedba cestovnih projekata JPP-a i svih drugih oblika sudjelovanja privatnog sektora (npr. naplata cestarina temeljem ugovora o upravljanju) - poboljšanja u postupcima javne nabave - daljnja komercijalizacija i restrukturiranje cestovnih poduzeća poboljšanjem financijske i poslovne održivosti, što uključuje i unapređivanje korporativnog upravljanja - poboljšanja sadržaja ugovora s izvođačima građevinskih radova i operaterima (npr. uvođenje mjerila uspješnosti)
Željeznice		
Srednji izazovi	Srednji izazovi	- poboljšanja financijskih mehanizama, što uključuje mehanizme dodjele infrastrukturnih kapaciteta i djelotvorne naplate naknade za pristup željezničkoj infrastrukturi - daljnje jačanje konkurencije na tržištu - daljnja komercijalizacija i restrukturiranje postojećih željezničkih poduzeća

Struktura tržišta	Institucije tržišta	Ključni izazovi
FINANCIJSKE INSTITUCIJE		
Bankarski sektor		
Mali izazovi	Mali do srednji izazovi	• razvoj financiranja u domaćoj valuti za nezaštićene zajmoprimce (uglavnom MSP-e i kućanstva) i diverzifikacija baze ulagača radi smanjenja visoke valutne neusklađenosti • rješavanje pravnih pitanja u ostvarenju prava vjerovnika i regulatornih praznina u slučaju određenih financijskih proizvoda • nastavak inovacije proizvoda na područjima kao što su financiranje MSP-a i energetska učinkovitost • izgradnja kapaciteta i ublažavanje sistemskih rizika jačanjem institucionalnih kapaciteta DAB-a glede njegove nove uloge sanacijskog tijela u skladu s BRRD-om • širenje dostupnosti hipoteka
Osiguranje i ostale financijske usluge		
Mali izazovi	Mali izazovi	• uvođenje inovativnih nebankarskih financijskih instrumenata • uspostava regulatornog okvira za faktoring i elektroničke potpise kako bi se omogućilo elektroničko fakturiranje i faktoring • uspostava sustava registra skladišnica • olakšanje rješavanja loših plasmana kroz potporu društvima za upravljanje lošom aktivom i platformama za servisiranje duga
Otvoreni investicijski fondovi rizičnog kapitala s privatnom ponudom		
Srednji izazovi	Srednji izazovi	• osiguravanje da fondovi iza kojih stoji država ne dovode do poremećaja na tržištu dok se ono razvija • povećanje sudjelovanja domaćih institucionalnih ulagača
Tržišta kapitala		
Srednji izazovi	Mali izazovi	• proširenje tržišta uvrštenih vrijednosnica dodatnim korporativnim izdanjima, osobito obveznicama i strukturiranim financijskim instrumentima, te ispitivanje svih prepreka ili troškova vezanih uz transakcije na burzi • povećanje kapaciteta tržišta kapitala za osiguravanje financijskih sredstava, moguće i povezivanjem i/ili zajedničkim uvrštavanjem vrijednosnica s drugim regionalnim burzama • razvoj osiguranih obveznica • razvoj institucionalnog okvira za sekuritizaciju
Razvoj MSP-a		
Bankovno financiranje: srednji Nebankovno financiranje: srednji Pravni okvir: srednji		• razvoj proizvoda po mjeri, kao što su posebni sektorski proizvodi i financiranje lanca opskrbe • proširenje programa izobrazbe i tehničke pomoći dostupnih MSP-ima, uključujući i na području jačanja kapaciteta i financijskog upravljanje

Struktura tržišta	Institucije tržišta	Ključni izazovi
Poslovni standardi i vještine: mali Poslovno okruženje: srednji izazovi		- poboljšanje ostvarenja vjerovničkih prava i založnih prava na pokretnoj imovini - olakšavanje poslovanja MSP-ima, npr. promicanjem razvoja jedinstvenih kontaktnih točki (<i>one-stop-shopova</i>)
INICIJATIVA ZA ODRŽIVE RESURSE		
Učinkovitost u vodnom gospodarstvu		
Mali izazovi	Srednji izazovi	- bolja koordinacija i financiranje ulaganja u infrastrukturu vodoopskrbe i odvodnje - povećanje cijena (zahvaćanje vode i odvodnja) prema punom povratu troškova i prijenos postojećih dodatnih naknada u sustav naplate prema količini potrošene vode
Učinkovitost korištenja materijala		
Srednji izazovi	Srednji izazovi	- poticanje gradnje regionalnih centara za gospodarenje otpadom - povećanje proračuna za gospodarenje otpadom u svjetlu velikih infrastrukturnih ulaganja - bolja koordinacija s institucijama na svim područjima zaštite okoliša - zatvaranje divljih i nekontroliranih deponija
Održiva energetika		
Mali izazovi	Srednji izazovi	- uvođenje cijena za krajnje potrošače koje odražavaju troškove - pojednostavljivanje administrativnih postupaka za projekte održive energetike - razvoj institucionalnih kapaciteta za provedbu projekata vezanih uz klimatske promjene - daljnje povećanje konkurencije u elektroenergetskom sektoru

OCJENE NEDOSTATAKA EKONOMSKE UKLJUČENOSTI ^[1]

EKONOMSKA UKLJUČENOST		
Područja nedostatka uključenosti	Nedostatak uključenosti	Ključni izazovi
Regije		
Institucije	Srednji	▪ Jačanje socijalnog dijaloga na regionalnoj razini radi šireg sudjelovanja u procesima donošenja politika ▪ Pобољшanje financijskih kapaciteta općina i gradova u ruralnim područjima radi smanjivanja regionalnih nejednakosti i potpore lokalnim vlastima u podizanju kvalitete usluga koje pružaju ▪ Utvrđivanje nacionalnih standarda javnih usluga radi uspostave mehanizma osiguranja kvalitete usluga koje se pružaju na lokalnoj razini
Pristup uslugama i obrazovanju	Srednji	▪ Pобољшanje regionalnog pristupa socijalnoj infrastrukturi (kao što su lokalna zdravstvena zaštita i obrazovanje) kako bi se smanjile regionalne nejednakosti u pristupu uslugama
Mladi		
Struktura tržišta rada	Srednji	▪ Smanjenje troškova zapošljavanja i otpuštanja kako bi se potaknulo otvaranje radnih mjesta i zapošljavanje ▪ Povećanje fleksibilnosti radnog vremena kako bi poslodavci preraspodjelom radnog vremena svoje potrebe za radnom snagom mogli prilagoditi sezonskim promjenama potražnje za svojim proizvodima. ▪ Rješavanje pitanja krutosti plaća kako bi se u slučaju pada potražnje za radom promicalo usklađivanje plaća, a ne usklađivanje broja zaposlenih
Zapošljavanje mladih	Veliki	▪ Uvođenje mogućnosti za učenje kroz rad (tj. stažiranje, vježbeništvo, stručna praksa) kroz suradnju između privatnog sektora i obrazovnih ustanova
Kvaliteta obrazovanja	Srednji	▪ Pобољшanje kvalitete i važnosti obrazovanja kako bi se bolje odgovorilo na potrebe tržišta rada
Raskorak u vještinama	Srednji	▪ Podupiranje inicijativa kojima se jača sudjelovanje privatnog sektora u postavljanju nacionalnih standarda vještina u skladu s potrebama tržišta rada, posebice na razini strukovnog obrazovanja
Financijska uključenost	Srednji	▪ Pобољшanje pristupa financijskim sredstvima za mlade i dostupnost financijskog i poslovnog savjetovanja usmjerenog prema mladim poduzetnicima
Ravnopravnost spolova		
Obrazovanje i osposobljavanje	Srednji	▪ Unaprjeđenje partnerstva između klijenata iz privatnog sektora i tehničkih fakulteta u radi poboljšanja mogućnosti za žene u tzv. STEM zanimanjima (znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika), čime bi se potaknuo upis žena na te fakultete
Politika i praksa u	Srednji	▪ Unaprjeđenje politika i prakse u pogledu jednakosti plaća i razlike u dobi za umirovljenje kako bi se

području rada		između muškaraca i žena smanjio raskorak u plaćama i mogućnostima napredovanja i stručnog usavršavanja
Zapošljavanje i sudjelovanje u gospodarstvu	Srednji	▪ Poboljšanje kadrovske politike klijenata u pogledu veće zaposlenosti žena u sektorima i na radnim mjestima s niskim udjelom žena u radnoj snazi, uključujući i tehnička radna mjesta, kao i pravce napredovanja do upravljačkih položaja

¹ Na temelju nedostataka u ekonomskoj uključenosti, EBRD ocjenjuje institucije, tržišta i obrazovne sustave u svim zemljama u kojima djeluje, a u pogledu njihove sposobnosti da pojedincima pruže ekonomske mogućnosti bez obzira na spol, dob ili mjesto rođenja. Ocjenama nedostataka mjeri se *razlika* u mogućnostima između osoba u dobi od 15 do 24 godine i starijih radnika te između žena i muškaraca, a ne *razina* tih mogućnosti. U ovoj Strategiji, te se ocjene navode samo ako je nedostatak uključenosti veći od “malog”. Ti nedostaci su u skladu s ažuriranom verzijom EBRD-ovih ocjena nedostataka u uključenosti za 2016.

PRILOG 4 – PRAVNA TRANZICIJA

Ovaj prilog sadrži kritičku analizu odabranih pravnih područja bitnih za strategiju ulaganja Banke u Hrvatskoj tijekom idućeg razdoblja. Temelji se na ocjenama zakona koji uređuju gospodarstvo, obavljenim u okviru EBRD-ovog Programa pravne tranzicije. Radi lakšeg snalaženja, analiza prati glavne strateške odrednice utvrđene ovom Strategijom, a posebice mjere predložene u okviru “Strateškog dijaloga”.

Tema 1: Potpora konkurentnosti privatnog sektora poticanjem inovacija, resursne učinkovitosti, kao i poboljšanjem poslovne klime i ekonomske uključenosti.

Energetska učinkovitost, obnovljivi izvori energije, energetska infrastruktura i regulativa

Pravni okvir za energetiku u Hrvatskoj zadnjih je godina doživio znatne promjene, posebice u kontekstu pristupanja EU-u. Nedavne zakonske izmjene provedene su u kontekstu pristupanja Hrvatske EU-u s namjerom da se zahtjevi iz Trećeg energetskog paketa prenesu u domaće zakonodavstvo. Međutim, potrebni su dodatni naponi kako bi se osigurala odgovarajuća provedba mjera koje su uvedene pravnim okvirom. Među prioritetnim reformama na kojima tek treba u cijelosti poraditi ističu se otvaranje tržišta, učinkovita prekogranična energetska interkonekcija, odgovarajuća ravnoteža državnog i privatnog vlasništva nad subjektima energetskog tržišta, prilagodba strukture cijena energije i deregulacija cijena električne energije.

Hrvatski elektroenergetski sektor i dalje je izrazito reguliran, a liberalizacija je još u tijeku. Unatoč tome što je tržište električne energije službeno otvoreno, nacionalni operator tržišta te tvrtke za prijenos i distribuciju još su posredno u državnom vlasništvu. Hrvatska burza električne energije (CROPEX) pokrenuta je u studenom 2015. godine, što je bio jedan od najnovijih koraka prema liberalizaciji tržišta.

Zakon o obnovljivim izvorima energije, koji je stupio na snagu u siječnju 2016., smatra se značajnim korakom prema promicanju obnovljivih izvora energije (OIE) u Hrvatskoj. Strategijom energetskog razvoja Republike Hrvatske zadaje se cilj da do 2020. udio OIE u bruto neposrednoj potrošnji bude 20%, u skladu sa zakonodavstvom EU-a. Udio obnovljivih izvora energije u bruto neposrednoj potrošnji 2014. godine bio je 27,9%, što zapravo znači da je Hrvatska u velikoj mjeri postigla svoj cilj u pogledu OIE za 2020. Međutim, udio obnovljivih izvora energije u prometu trenutno je na 2,1%, što je malo u usporedbi s ciljanih 10% udjela.

Hrvatska je Direktivu EU-a o energetske učinkovitosti (2012/27/EU) prenijela u domaće pravo, a njenim Nacionalnim akcijskim planom energetske učinkovitosti za cilj se postavlja konačna ušteda od 22,76 petadžula (PJ) do 2020. Potreban je daljnji napredak u smislu energetske učinkovitosti u proizvodnji, distribuciji i krajnjoj potrošnji električne energije u pogledu kako provedbenih, tako i institucionalnih kapaciteta. Osnivanjem državne agencije za energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije uspostavila bi se i dobra praksa za posebne institucionalne kapacitete u ovom sektoru.

Provedba ugovora / kapacitet pravosuđa

Ustav Republike Hrvatske temelji se na načelu trodiobe vlasti, koje zahtijeva samostalno i neovisno sudstvo. Sve sudske rasprave su javne, a rješenja se izriču javno, u ime Republike Hrvatske.

Nedavne zakonske izmjene kojima se uvodi obvezna sigurnosna provjera kandidata za suce trenutno su u postupku ocjene ustavnosti, nakon što su izazvale zabrinutost u pogledu moguće povrede neovisnosti sudstva. Državno sudbeno vijeće (DSV) suce imenuje doživotno, a suci su se dužni stručno usavršavati i trajno razvijati svoje stručne sposobnosti te sudjelovati u programima izobrazbe koje organizira Pravosudna akademija kao neovisna javna ustanova odgovorna za inicijalno osposobljavanje i stalno stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika.

Iako je zadnjih godina došlo do znatnih poboljšanja, posebice u kontekstu pristupanja EU-u, dugotrajni sudski postupci, neriješeni predmeti i nedosljedna sudska praksa i dalje utječu na kvalitetu sudovanja. Kako bi se taj problem riješio na trgovačkim sudovima, krenulo se s preispitivanjem poslovnih procesa i upravljanja predmetima, što bi moglo poboljšati rad Visokog trgovačkog suda i ostalih trgovačkih sudova. Očekuje se da će se opterećenje sudova ujednačiti, a dosljednost sudske prakse poboljšati zahvaljujući reorganizaciji građanskih sudova slijedom nedavnog preustroja mreže sudova. Iako je uvođenje informatičke i komunikacijske tehnologije na sudove uglavnom bilo uspješno, posebice u pogledu upravljanja predmetima, korištenje tehnologije potrebno je dodatno unaprijediti u komunikaciji između sudova i stranaka/odvjetnika. Korupcija i dalje utječe na poslovanje u Hrvatskoj iako je zabilježen napredak u rješavanju ovog problema.

Uvedene su metode alternativnog rješavanja sporova, no čini se da se nedovoljno koriste. Predviđene su i sudske i izvansudske metode mirenja, a Ministarstvo pravosuđa osnovalo je i imenovalo povjerenstvo za alternativne načine rješavanja sporova sa zadaćom praćenja razvoja alternativnog rješavanja sporova i predlaganja mjera za njegovo promicanje.

Prema izvješću *Doing Business* Svjetske banke za 2017. godinu, Hrvatska zauzima 43. mjesto (od 190 zemalja), a prema pokazatelju "Izvršenje ugovora", zauzela je 7. mjesto. U okviru nedavnog Ispitivanja poslovnog okruženja i uspješnosti poduzeća (BEEPS), tvrtke su kao tri glavne prepreke za poslovanje u Hrvatskoj navele pristup financiranju, neformalni sektor i porezni sustav.

Tema 2: Produbljivanje financijskih tržišta radi šireg pristupa sredstvima, s naglaskom na razvoj tržišta kapitala.

Pristup financiranju

Odredbe o zasnivanju založnog prava na pokretnoj imovini i pravima bez prijenosa posjeda trenutno su sadržane u hrvatskom Ovršnom zakonu, dok Zakon o vlasništvu sadrži tek odredbe o založnom pravu s prijenosom posjeda. To je stvorilo izvjesnu pravnu nesigurnost i povećalo troškove transakcija.

Hipoteka se u Hrvatskoj zasniva sklapanjem pisanog ugovora između vlasnika nekretnine, čiji potpis mora biti ovjeren, i hipotekarnog vjerovnika te upisom tog ugovora u zemljišne knjige. Zemljišnoknjižni poslovi obavljaju se na općinskim sudovima u cijeloj zemlji, u posebnim zemljišnoknjižnim odjelima.

Financijski i operativni leasing uređen je Zakonom o leasingu. Zakonom je postavljen suvremeni pravni okvir za obavljanje poslova leasinga. Leasing društva su regulirana, potrebna im je dozvola i pod nadzorom su Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (HANFA). Što se tiče faktoringa, novi Zakon o faktoringu donesen je 2014. godine uz tehničku pomoć EBRD-a. Zakonom se uspostavlja kako ugovornopravni okvir za sklapanje pravnih poslova faktoringa, tako i regulatorno okruženje za nadzor usluga faktoringa. Tehnička pomoć EBRD-a sastojala se uglavnom od nacрта ugovornopravnih odredaba, dok je HANFA bila zadužena za regulatorni dio.

Tema 3: Promicanje komercijalizacije javnih poduzeća, uključujući poboljšanje korporativnog upravljanja i potporu privatizaciji određenih poduzeća u državnom vlasništvu

Korporativno upravljanje

EBRD-ova ocjena zakonodavstva i prakse na području korporativnog upravljanja u tvrtkama iz zemalja u kojima posluje za 2015. godinu ukazala je na to da su okvir i praksa korporativnog upravljanja u Hrvatskoj razmjerno dobri. Upravna tijela najvećih tvrtki odlikuju se mnogo višim stupnjem rodne raznolikosti u odnosu na druge zemlje EU-a u kojima djeluje EBRD. Međutim, zakonom se za članove upravnih tijela ne propisuje nikakva stručna sprema, a tek nekolicina tvrtki objavljuje taj podatak. Dok se Zakonom o trgovačkim društvima svi ključni poslovi ne stavljaju u nadležnost uprave, bankarski propisi su u tom pogledu jasniji. Tvrtke su dužne objavljivati svoja godišnja izvješća i čini se da se uredno pridržavaju tog zahtjeva. Društva uvrštena na uređeno tržište dužna su objavljivati svoja izvješća i na tromjesečnoj osnovi. K tome, zakon propisuje da se financijska izvješća pripremaju u skladu s MSFI-ima i objavljuju, a čini se da se svih deset najvećih uvrštenih tvrtki toga i pridržava.

Pitanja transakcija s povezanim osobama i sukoba interesa su, kako se čini, dobro uređena za banke, ali ne i za tvrtke. Trgovanje na temelju povlaštenih informacija uređeno je zakonom i čini se da se zakon dobro provodi u praksi. Osnovna prava dioničara zajamčena su zakonom, a registar izdavatelja vrijednosnih papira vodi neovisna, za to nadležna institucija.

Što se tiče nedostataka, zakon ne uređuje dioničarske ugovore i nije jasno jesu li ovršivi u odnosu na treće osobe. Nejasno je i je li za imenovanje članova nadzornog odbora potreban minimalni udio u vlasništvu. Zakonodavac bi trebao razmotriti ocjenu neovisnosti i strateške uloge revizijskog odbora kako bi mu se unaprijedilo djelotvornost. K tome, Kodeks korporativnog upravljanja treba preispitati i doraditi te dodatno ojačati praćenje njegove provedbe (pogotovo s obzirom na kvalitetu obrazloženja). Konačno, valja napomenuti kako nema sveobuhvatnog zakona o zaštiti zviždača.

Koncesije/JPP

Hrvatski pravni okvir na području JPP-a i koncesija općenito je u skladu s politikama EU-a te je, kako se čini, pravičan i sveobuhvatan, pri čemu obuhvaća mnoga neophodna pravila i jasne postupke. U svojoj Ocjeni zakona o JPP-u/koncesijama (2012.), koju je obavio prije nego što su (kasnije te godine) doneseni novi zakoni o JPP-u i koncesijama, EBRD je zaključio da je zakonski okvir za JPP-e i koncesije u Hrvatskoj uvelike usklađen s najboljim međunarodnim normama i praksom. K tome, utvrđeno je da su i kasnije doneseni zakoni usklađeni s najboljim međunarodnim normama i praksom.

No, izgleda da nedostaju neki važni elementi koji su uglavnom neophodni za financiranje projekata JPP-a. Primjerice, iako je za rješavanje sporova vezanih uz JPP-e predviđena arbitraža, bilo bi korisno da se izrijeком navede kako je moguće posezanje za međunarodnom arbitražom. Nadalje, iako je postupak odobravanja projekata JPP-a pojednostavljen, opterećenja u smislu zahtjeva vezanih uz pripremu dokumenata (uključujući Komparator troškova javnog sektora) možda bi mogla predstavljati prepreku za prve projekte JPP-a u pojedinom sektoru. S druge strane, Zakon o koncesijama navodno ne sadrži tako stroge zahtjeve vezane uz dokumentaciju i odobrenja. Odluka o tome radi li se o koncesiji ili projektu JPP-a donosi se od slučaja do slučaja.

PRILOG 5 – STANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Neravnopravnost spolova i društveni razvoj

Prema Indeksu društvenog razvoja UNDP-a za 2015. godinu (HDI)²⁰, Hrvatska se nalazi na 47. mjestu od ukupno 188 zemalja, što je vrlo visok stupanj društvenog razvoja. Hrvatska zauzima malo bolje mjesto prema Indeksu neravnopravnosti spolova UNDP-a (GII), gdje je na 33. mjestu od 149 zemalja svijeta.²¹ Prema Globalnom indeksu rodne nejednakosti Svjetskog ekonomskog foruma²² za 2015. godinu, Hrvatska je na 59. mjestu od 145 zemalja. Hrvatska ima sveobuhvatan pravni okvir koji podržava ravnopravnost spolova, što uključuje i Zakone o ravnopravnosti spolova donesene 2003. odnosno 2008. godine. Člankom 23. Ustava zabranjuje se svaki oblik diskriminacije.

Zaposlenost

U 2014. godini stopa zaposlenosti žena u Hrvatskoj bila je 50%. Vjerojatnost nezaposlenosti za žene je veća nego za muškarce (18,3% za žene u odnosu na 16,5% za muškarce). Prema zadnjim dostupnim podacima (iz 2015.), nezaposlenost mladih visoka je za oba spola: 41,9% za muškarce i 44,5% za žene. Razlika u plaćama u Hrvatskoj je 2014. godine bila 10,4%, što je nešto niže od prosjeka EU-a od 16,1%. Na hrvatskom tržištu rada vlada horizontalna segregacija prema spolu. Dok u sektorima “trgovine na veliko i na malo”, “poljoprivrede, šumarstva i ribarstva” i “prerađivačke industrije” radi više muškaraca nego žena, drugi sektori poput “zdravstvene zaštite i socijalne skrbi” i “obrazovanja” tipično su ženski. Primjerice, u “zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi” radi 11,7% svih zaposlenih žena, dok u tom sektoru radi tek 2,3% muškaraca. S druge strane, sektor s drugim najvećim udjelom muškaraca je “građevinarstvo”, u kojemu radi 13,9% svih zaposlenih muškaraca. Udio zaposlenih žena koje rade u tom sektoru vrlo je nizak i doseže tek 1,1%. Problem je i vertikalna segregacija, pri čemu su žene 2012. zauzimale samo 22% rukovodećih položaja.

Pristup financijama, poduzetništvo i odlučivanje

Rodna je razlika u pristupu financijama mala. U 2014. godini 87% žena u Hrvatskoj imalo je bankovni račun, kao i 90% muškaraca. Prema Ispitivanju poslovnog okruženja i uspješnosti poduzeća (BEEPS) za razdoblje 2013.-2015., od 360 ispitanih tvrtki u Hrvatskoj, u njih 32% su među vlasnicima bile i žene, dok je prosjek za JIE 27,6%, a u njih 19% žene su bile na najvišim upravljačkim položajima. Samo 25% tvrtki je u najmanje 50%-tnom vlasništvu žena. Iako je ocijenjeno da je rodna razlika mala, u sklopu programa WiB – pokrenutog 2015. godine – uočeni su i obuhvaćeni određeni posebni izazovi na koje nailaze tvrtke pod vodstvom žena.

²⁰ HDI obuhvaća tri dimenzije: zdravlje, obrazovanje i pristojan životni standard.

²¹ GII bilježi izostanak društvenog razvoja unutar određene zemlje uslijed nejednakosti u postignućima muškaraca i žena po tri dimenzije: reproduktivno zdravlje (smrtnost majki i stopa porođaja među adolescenticama), osnaživanje (udio žena u parlamentu i postignuća žena i muškaraca u srednjem i visokom obrazovanju) i ekonomska aktivnost (sudjelovanje muškaraca i žena na tržištu rada).

²² Globalnim indeksom rodne nejednakosti ispituju se razlike između muškaraca i žena u četiri temeljne kategorije (pod-indeksa): ekonomsko sudjelovanje i mogućnosti, obrazovna postignuća, zdravlje i preživljavanje te političko osnaživanje.

Sudjelovanje žena u politici

Iako u Hrvatskoj nema službeno propisanih kvota, članak 12. Zakona o ravnopravnosti spolova sadrži odredbe o pozitivnim mjerama za promicanje jednakog sudjelovanja žena i muškaraca u tijelima zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, uključujući javne službe. U sazivu Sabora izabranom 2016. bilo je 13% zastupnica. No, postoji zabrinutost zbog malog broja žena u lokalnim zakonodavnim tijelima, Vladi i državnoj službi, uključujući i više položaje te položaje na kojima se donose odluke.

Romkinje u Hrvatskoj

Prema podacima Europskog parlamenta iz 2013., procjenjuje se da u Hrvatskoj ima između 30.000 i 40.000 Roma. Romkinje su u Hrvatskoj vrlo osjetljiva skupina zbog socioekonomskih uvjeta i socijalne isključenosti. Dok Romi doživljavaju višestruku i intersekcijsku diskriminaciju po mnogim osnovama, uključujući etničku pripadnost i jezik, Romkinje imaju dodatne probleme zbog spolne diskriminacije ukorijenjene u tradicionalnom patrijarhalnom obiteljskom sustavu. Većina Romkinja živi u velikim obiteljima s 5 ili više članova i imaju u prosjeku 4 do 5 djece. Kako izvješćuje Europska komisija, rano stupanje u brak i rano majčinstvo uobičajena su praksa. Sve to utječe na ekonomsku uključenost Romkinja, što je vidljivo iz izrazito niske stope zaposlenosti (7%) u 2011. godini.

PRILOG 6 – EBRD I DONATORSKA ZAJEDNICA

Tehnička suradnja (TS) financirana sredstvima donatora omogućila je Banci da u Hrvatskoj provede ranu dijagnostiku, uključujući stvaranje mogućnosti za ulaganja u infrastrukturu, jačanje kapaciteta potencijalnih klijenata i razmjenu tranzicijskih iskustava tvoraca javnih politika i dionika iz privatnog sektora iz zemalja Srednje i Istočne Europe u kojima djeluje EBRD. K tome, osigurana su sredstva za TS radi potpore prijenosu vještina i rastu domaćih privatnih MMSP-a, uključujući i posredstvom domaćih i međunarodnih konzultanata u sklopu Programa savjetovanja za male poduzetnike.

U prethodnom strateškom razdoblju, Hrvatska je koristila i bespovratna sredstva za sufinanciranje ulaganja. Sredstva u ukupnom iznosu od 5,4 milijuna eura ugovorena su za financijske poticaje u sklopu Drugog programa za financiranje održive energije na Zapadnom Balkanu iz fondova EU-a, a kao doprinos Regionalnom programu energetske učinkovitosti za Zapadni Balkan.

Očekuje se da će donatorska bespovratna sredstva i dalje biti usmjerena prema razvoju osnovne infrastrukture, povećanju energetske sigurnosti i podizanju konkurentnosti MSP-a. Kako bi se odgovorilo na te potrebe, EBRD će se, uz sredstva koja mu na raspolaganje stavljaju njegovi dioničari, oslanjati i na niz fondova donatorskih sredstava kojima upravlja Banka:

- **Europska unija:** Svojim ulaskom u EU 1. srpnja 2013. godine, Hrvatska je izgubila pravo na financiranje iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć. To uključuje i financiranje u okviru regionalnog WBIF-a, koji naglasak stavlja na razvoj projekata osnovne infrastrukture u okolišnom, socijalnom, prometnom i energetske sektoru. Iako više ne ispunjava uvjete za izravno financiranje iz WBIF-a, Hrvatska i dalje predstavlja važnu platformu za koordinaciju prioritetnih regionalnih ulaganja među državama korisnicama na Zapadnom Balkanu.

Banka s domaćim vlastima i Službom za potporu strukturnim reformama EU-a i dalje tijesno surađuje na utvrđivanju područja u kojima bi EBRD mogao ponuditi tehničku pomoć po mjeri, a radi poticanja učinkovite provedbe strukturnih reformi i jačanja institucionalnih i administrativnih kapaciteta. Jedno od mogućih područja suradnje moglo bi biti unapređivanje aktivnosti praćenja državnih poduzeća kroz pružanje potpore Državnom uredu za upravljanje državnom imovinom, kao i kroz posebne programe stručnog usavršavanja imenovanih rukovoditelja na području korporativnog upravljanja i zakonodavstva kojim se uređuju državna poduzeća.

Zajedno s hrvatskim upravljačkim tijelima i Europskom komisijom, EBRD istražuje i mogućnost korištenja bespovratnih sredstava EU-a u sprezi s komercijalnim financiranjem te, općenito, u osmišljanju možebitnih novih financijskih programa okrenutih energetske učinkovitosti, pristupu MSP-a financijskim sredstvima i poljoprivrednom sektoru. Konkretno, Instrument za povezivanje Europe (CEF) možda nudi mogućnost odobravanja bespovratnih sredstava u elektroenergetskom i energetske sektoru, a Obzor 2020 bi mogao donijeti bespovratna sredstva bitna za promicanje pristupa financiranju za inovativne MSP-e.

- **Bilateralni donatori:** Bespovratna sredstva tražit će se od bilateralnih donatora koji imaju račune kojima upravlja EBRD, a koji su izrazili zanimanje za potporu aktivnostima u Hrvatskoj, i to u svim sektorima.
- **Posebni fond dioničara EBRD-a (SSF)** financira se iz neto dobiti Banke. SSF je instrument kojim se nadopunjuju donatorska sredstva i iz kojeg će se osigurati bespovratna sredstva za TS i sufinanciranje ulaganja na područjima gdje je potpora nedostatna ili je nema, ali su za Banku i dalje prioritetna za napredak u tranziciji.

DODJELJENA TEHNIČKA POMOĆ PO DONATORIMA, 2011.-2016.*

Donator	Obveze preuzete za TS (iznos u € milijunima)
Posebni fond dioničara EBRD-a	6,62
Austrija	1,29
Tajvan	0,75
Europska unija	0,69
Small Business Impact Fund	0,30
Francuska	0,25
Španjolska	0,25
Češka	0,24
UKUPNO	10,39

DODJELJENA TENIČKA POMOĆ PO TEMAMA STRATEGIJE, 2011.-2016.*

Teme strategije	Dodjeljena sredstva TS (iznos u € milijunima)
Održiva infrastruktura i energetska sigurnost	3,70
Prelazak na zeleno gospodarstvo	3,10
Poduzetništvo i MSP-i	1,82
Dobro upravljanje	0,58
Razvoj snažnog, otpornog i učinkovitog financijskog sektora	0,56
Konkurentnost privatnog sektora	0,37
Domaća valuta i tržišta kapitala	0,26
UKUPNO	10,39

Napomena: Vrijednosti TS obveza za razdoblje 2012.-2015. temelje se na podacima zaključno s krajem ožujka 2016. (zadnji dostupni podaci prije prelaska na novi Donor Funds IT sistem. Podaci za 2016. temelje se na iznosima naznačenima na nivou projekta).